

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ
ประสานการบูรณาการจัดทำแผนชุมชน
เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์

โดย นายทวี กิตติสถาพร และคณะ

มกราคม 2549

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ

ประสานการบูรณาการจัดทำแผนชุมชน
เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์

คณะผู้วิจัย

1. นายทวี กิตติสภาพร	ผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์
2. นายประสิทธิ์ ดชโคตร	ปลัดจังหวัดกาฬสินธุ์
3. นายเลิศบุศย์ กองทอง	จำจังหวัดกาฬสินธุ์
4. นายศราวุธ แฝงสีคำ	ผู้ช่วยจำจังหวัดกาฬสินธุ์
5. นายสัมฤทธิ์ สุขสงค์	ผู้ช่วยจำจังหวัดกาฬสินธุ์

ชุดโครงการ

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

- ฉบับร่าง -

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ
ประสานการบูรณาการจัดทำแผนชุมชน
เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์

โดย นายประสิทธิ์ ดชโคตร และคณะ

มกราคม 2549

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ
ประสานการบูรณาการจัดทำแผนชุมชน
เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์

คณะผู้วิจัย

1. นายประสิทธิ์ ดชโคตร	ปลัดจังหวัดกาฬสินธุ์
2. นายธนูสินธ์ ไชยสิริ	เจ้าจังหวัดกาฬสินธุ์
3. นายตราวุธ แฝงสีด้า	ผู้ช่วยเจ้าจังหวัดกาฬสินธุ์

ชุดโครงการ

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

คำนำ

โครงการนำร่องบูรณาการการบริหารเชิงจัดตั้งเชิงพื้นที่ (Are – based ศตจ.) เป็นการพัฒนาเพื่อให้เกิดกลไกและระบบที่จะเอื้อพื้นที่ ทั้งระดับจังหวัดและชุมชน สามารถแก้ปัญหาความยากจนของผู้จดทะเบียนได้อย่างบูรณาการ

การแก้ปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการเป็นนโยบายสำคัญของรัฐซึ่งจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นจังหวัดนำร่องนำร่องหนึ่งใน 13 จังหวัดที่จะดำเนินการ ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว รัฐบาลมีแนวทางในการดำเนินการเร่งด่วนหลายประการ ดังนั้น ในการแก้ปัญหาโดยใช้พลังขับเคลื่อนของเครือข่ายแผนชุมชน ศูนย์อำนวยการปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์ (ศตจ.กส) จึงต้องเป็นผู้ดำเนินการประสานการบูรณาการให้มีการจัดทำแผนชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์

จังหวัดกาฬสินธุ์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานการวิจัยเล่มนี้ คงจะเป็นประโยชน์ในการจัดทำกรวิจัย และเป็นเครื่องมือในการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการทำงานวิจัยต่างๆ ส่วนขอบกวร่อง จังหวัดกาฬสินธุ์ ยินดีรับฟังความคิดเห็นเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาต่อไป

จังหวัดกาฬสินธุ์

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RDG4840027

ชื่อโครงการ : โครงการประสานการบูรณาการจัดทำแผนชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน
เชิงบูรณาการจังหวัดกาฬสินธุ์

ชื่อนักวิจัย : นายประสิทธิ์ คชโคตร

E - mail Address : prakit2490@yahoo.com

ระยะเวลาโครงการ : 1 เมษายน - 30 กันยายน 2548

ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนแห่งชาติ อนุมัติให้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ร่วมกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และกระทรวงมหาดไทย ดำเนินการโครงการประสานการบูรณาการจัดทำแผนชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยคัดเลือกให้จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นจังหวัดนำร่องในการดำเนินโครงการ

ก่อนเริ่มการดำเนินโครงการ จังหวัดกาฬสินธุ์มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) วิธีการ หลักเกณฑ์ และกลยุทธ์ ของการเอาชนะความยากจนเป็นลักษณะแบบบูรณาการ โดยการนำเอาปัจจัยภายใน เช่น ความศรัทธาต่อพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง พลังประชาชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์กรท้องถิ่น มาผสมผสานกับปัจจัยภายนอก เช่น นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล นโยบายของจังหวัดและการสนับสนุนงบประมาณ 2) การแปรความคิดสู่การปฏิบัติ จังหวัดให้ความสำคัญในเรื่องกระบวนการทางความคิด การมองปัญหาและการพัฒนาตนเองของคนจน โดยใช้เรื่องการออมเป็นเครื่องมือในการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้

กระบวนการดำเนินโครงการประสานการบูรณาการการจัดทำแผนชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ จังหวัดกาฬสินธุ์ใช้หลักการพัฒนาที่ยึดถือประชาชนเป็นศูนย์กลางของการคิดและตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาโดยประชาชนมีส่วนร่วม และใช้สมมติฐานที่ว่า หากสามารถเปลี่ยนความคิดของประชาชน ก็จะสามารถเปลี่ยนชีวิตได้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้ หรือหากเปลี่ยนทัศนคติจะสามารถเปลี่ยนอนาคตของประชาชนให้อยู่เย็นเป็นสุขได้

การสร้างกลไกในการทำงาน จังหวัดประสานความร่วมมือและบูรณาการดำเนินงานกับภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับกลยุทธ์ และระดับปฏิบัติการ โดยในระดับกลยุทธ์ ได้สนธิกำลังบูรณาการความคิด ความรู้ ผสานการปฏิบัติผ่านโครงสร้างการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการและศูนย์อำนวยการปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์ (ศตจ.กส.) ในระดับปฏิบัติการบูรณาการผ่านกระบวนการจัดทำแผนชุมชน กระบวนการจัดเก็บข้อมูล 4 ท. การจัดการรวนแก้งน และการจัดทำข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS)

ผลการดำเนินงานการจัดทำแผนชุมชน จังหวัดได้ดำเนินงานจัดทำแผนชุมชนในปี 2548 ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 135 ตำบล 1,592 หมู่บ้าน/ชุมชน มีโครงการตามแผนชุมชน รวมทั้งสิ้น 25,922 โครงการ แบ่งออกเป็นโครงการประเภทที่หมู่บ้าน/ชุมชน ดำเนินการได้เอง จำนวน 5,898 โครงการ โครงการประเภทที่ต้องดำเนินการร่วมกับส่วนราชการ หน่วยงาน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 7,892 โครงการ และโครงการประเภทต้องขอรับความช่วยเหลือจากภายนอก จำนวน 12,132 โครงการ

ในการนำแผนชุมชนไปสู่การปฏิบัติ ได้จัดให้มีกระบวนการเชื่อมโยงแผนชุมชนผ่านกระบวนการเจรจาจากระดับตำบลและกระบวนการนำเสนอแผนชุมชนต่อเวทียุทธศาสตร์จังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการดำเนินงานตามกระบวนการ 4 ท. จัดชุดปฏิบัติการแก่นลงไปพบคนจนเป้าหมาย ร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญา โดยร่วมกันทำ 4 ท. คือ พิจารณา ทัดนะ ทักชะ ทรัพยากร และ ร่วมกันสรุปทางออกของการแก้ไขปัญาความยากจนร่วมกัน ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการ 4 ท. ได้มีการเชื่อมโยงกับการดำเนินงานคาราวานแก่นเพื่อเป็นฐานข้อมูลให้คณะทำงานแก้ไขปัญาความยากจนระดับต่าง ๆ ใช้ในการวิเคราะห์ปัญา ประเมินศักยภาพ และพิจารณาหาแนวทางในการแก้ไขปัญาร่วมกับ ผู้จัดทะเบียนแก้ไขปัญาความยากจน

ข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนชุมชน ควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการผลักดันแผนงาน/โครงการ ตามแผนชุมชนไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม และมีการขยายผล ทบทวนแผนชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้คนในชุมชนได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ ประสพการณ์ และพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการพัฒนาและแก้ไขปัญาของท้องถิ่นด้วยตนเอง ขยายและเชื่อมโยงเครือข่ายภาคีการพัฒนาในทุกระดับเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยภาครัฐควรส่งเสริมบทบาทของชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ และเข้าไปมีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมที่เกินศักยภาพของชุมชน ทั้งนี้ ต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและกระบวนการทำงาน โดยยึดพื้นที่หรือชุมชนเป็นศูนย์กลาง

คำหลัก : โครงการประสานการบูรณาการจัดทำแผนชุมชน

Project Code : RDG 4840027

**Project Name : The Coordinating Process of Integrated Community Development Planning to
Eradicate Social Problems and Poverty in Kalasin Province**

Name of Researcher : Prasit Gojakor

E - mail Address : prasit2490@yahoo.com

Project Duration : 1 April - 31 December 2005

The project was approved by the National Centre for Poverty Eradication for The Thailand Research Fund (TRF), The Community Organizations Development Institute (CODI) and the Ministry of Interior to designate Kalasin Province as one of 12 provinces to study the strategy in coordinating integrated community development planning to overcome social problems and poverty in Kalasin Province.

In order for the project to be implemented more effectively, Kalasin province has adopted two important approaches.

First, we consider measures, principles and strategies to evaluate poverty as an integrated approach. We take into consideration several internal factors. They are, for example, His Majesty The King's advises on sufficiency economy, a concept of land of moral principle and land of economic prosperity, people's participation, local and traditional wisdom, local organizations and local self governments. In addition, key external factors are also brought into consideration. They are, for example, government's policy, Kalasin province's policy and development strategy, and budget as well as other resources available.

The second approach emphasizes the implementation of the plan. Kalasin province puts a strong emphasis on conceptualization process. We analyze the decision making process of the poor with an intention to find ways and means to help them attain self development status. One of the most important measures is to inculcate a financial discipline to poor people in order to enable them to gain a better access to factors of production. As a result the reach of the poor will be extended. Their additional income will be created, their unnecessary expenditure will be reduced and their opportunities will be expanded.

The process employed in coordinating integrated development plan focusses on people centred principle. People are encouraged to take an active part in the project both at expressing ideas and decision making stages. We believe that if people can change their ways of thinking they can also change their future.

As for the formulation of coordinating strategies we Kalasin Province encourage the integration at both strategic and operative levels. At the strategic level, coordinating activities are promoted through integrated administration under the CEO style Governor. Coordinating activities are also made employing the organization structure of provincial and District Centres for the Eradication of Poverty. At the operational level the community development planning is used as a channel for coordinating process in collecting data and analyzing four factors i.e. attitude, skills, resources and action plans to tackle poverty of each poor as an important point for coordination. Moreover, mobile units -“caravans to fight poverty”- organized at both district and provincial levels is another measure that can enhance the effectiveness of the integration. Last but not least, the process in making of geographic information system (GIS) at a village level is one of the areas that enhance the quality of the integration.

In terms of planning output, all of 135 tambons, 1556 rural villages and 36 urban communities have completed their development plan formulation. They comprise of 25,922 projects and can be categorized as follows :

- a) 5,898 projects can be carried out using resources within the communities.
- b) 7,892 projects require some certain amount of outside supports from other organizations such as government agencies in the province, local organization and local self government bodies.
- c) 12,132 projects needed total support from other organizations. In order to ensure these projects receive a significant consideration from development partners in the province, a forum to present development plans to all parties was organized. This is made to provide development menus for local organizations and local self governments to make their choices more rationally taking into account community development plans.

The benefits reaped from AIC analysis process is that provincial and district caravan to fight against poverty would be able to train target groups of the poor to formulate measures and strategies to meet their real needs.

The resercher proposes that in the process of any community integrated development planning local government in the area should be encouraged to take a more active part, especially in plan formulation and implementation periods. The integrated development plans should be reviewed and revised continuously with an intention to allow all parties to gain a better experience and develop necessary skills in solving their own problems. Development partners and people in the community should be encouraged to share best practices regularly. In addition, government agencies should develop suitable measures to encourage and allow people to initiate and implement their own development activities. Public sectors should assume supportive roles in development activities beyond community capacity. In order to enhance the effectiveness of this proposal both governmental and non governmental organizations must take a massive action to shift their paradigm of thinking and working process, taking into account the principle of people centred.

Key words : The Integration of Community Development Project

สารบัญ

คำนำ

บทคัดย่อ

สารบัญ

บทที่ 1	สภาพบริบทของจังหวัดกาฬสินธุ์ก่อนเริ่มโครงการนำร่อง การบูรณาการบริหารจัดการเชิงพื้นที่	
	บทนำ	1
	ข้อมูลการจดทะเบียนแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์	1
	การดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์	4
	ผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์	6
	ความร่วมมือกับภาคประชาชน	7
บทที่ 2	กระบวนการดำเนินงาน	
	สมมติฐานและหลักการในการแก้ไขปัญหาความยากจน	8
	การประสานภาคีความร่วมมือกับภาคประชาชน ภาครัฐและภาควิชาการ	8
	การสร้างกลไกการทำงาน	9
	ขั้นตอน แผนการทำงาน	10
	กระบวนการเก็บข้อมูล	14
	- ปัญหาอุปสรรค ข้อสังเกตในการจัดเก็บข้อมูล	15
	- ความเชื่อมโยงกับงานการวางแผน	16
บทที่ 3	ข้อมูลและการวิเคราะห์	
	ผลการวิเคราะห์แผนชุมชน ปี 2548 จังหวัดกาฬสินธุ์	20
บทที่ 4	การเชื่อมโยงแผนกับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนต่าง ๆ	
	กระบวนการเชื่อมโยงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด	23
	ผลสำเร็จของการดำเนินการเชื่อมโยงแผนชุมชนกับการสนับสนุน งบประมาณจากส่วนราชการต่าง ๆ	25

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 5	การเชื่อมโยงข้อมูลกับระบบข้อมูลของจังหวัด	27
บทที่ 6	ข้อสังเกต ข้อเสนอแนะ	
	การนำเสนอแผนชุมชนไปสู่การปฏิบัติ	28
	ผลที่คาดว่าจะได้รับการดำเนินงานจัดทำแผนชุมชน	28
	วิจารณ์	29
	ข้อเสนอแนะ	30

ภาคผนวก

บทความสำหรับการเผยแพร่

รายงานการเงิน

บทที่ 1

สภาพบริบทของจังหวัดกาฬสินธุ์ก่อนเริ่มโครงการนำร่อง การบริหารจัดการเชิงพื้นที่

1. บทนำ

สืบเนื่องจากรัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาความยากจนว่าเป็นปัญหาสำคัญยิ่งของชาติ และได้กำหนดเป็นนโยบายสำคัญเร่งด่วนของรัฐบาลที่จะเอาชนะปัญหาความยากจน โดยให้ทุกภาคส่วนในสังคมผนึกกำลังร่วมกันในการแก้ไขปัญหาความยากจน ทั้งนี้ ได้มีคำสั่งนายกรัฐมนตรีให้จัดตั้ง “ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนแห่งชาติ” (ศตจ.) ขึ้นในเดือนพฤศจิกายน 2546 เพื่อเป็นองค์กรอำนวยการระดับชาติในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ แนวทาง มาตรการ และการกำกับดูแล ตรวจสอบการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลในการต่อสู้กับปัญหาความยากจน โดยมีเป้าหมายให้คนจนที่จดทะเบียน 8.5 ล้านคน มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นภายในปี 2551 และทำให้คนจน 8.5 ล้านคนนี้ไม่กลับมาจนอีก และไม่เกิดคนจนกลุ่มอื่น ๆ เพิ่มขึ้นอีก ปัญหาที่ ศตจ. ให้ความสำคัญในอันดับแรก ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับอาชีพ ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรที่ดิน น้ำ ป่า ปัญหาหนี้สินและการออม การบริหารจัดการเชิงพื้นที่ การวิจัยและพัฒนา และการติดตามประเมินผล

ในการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน นั้น ศตจ. ได้จัดทำยุทธศาสตร์ หรือ Roadmap การต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน และได้อนุมัติงบประมาณ ปี 2547 วงดุที่ 2 ให้ สกว. ร่วมกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และกระทรวงมหาดไทยดำเนินงาน ชุดโครงการนำร่องการบริหารงานวิจัยเชิงพื้นที่ไม่น้อยกว่า 8 จังหวัด (Area-based) เพื่อทดลองจัดระบบกลไกที่จะเอื้อให้พื้นที่ (ทั้งระดับจังหวัดและชุมชน) สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างบูรณาการ รวมถึงการพัฒนาระบบเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาความยากจนเพื่อป้องกันการกลับมาจนซ้ำอีก และจังหวัดกาฬสินธุ์ได้รับการคัดเลือกให้เป็นจังหวัดนำร่องจังหวัดหนึ่งใน 13 จังหวัด ที่จะดำเนินการ

2. ข้อมูลการจดทะเบียนแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์

จังหวัดกาฬสินธุ์ เริ่มดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจน โดยรับจดทะเบียนและดำเนินการแก้ไขปัญหาความเดือนร้อนและความต้องการของประชาชนในระหว่างวันที่ 5 มกราคม 2547 ถึง 15 มีนาคม 2547 ใน 8 กลุ่มปัญหา โดยมีผลการดำเนินการจดทะเบียน ดังนี้

194,256 ราย

ผู้มาลงทะเบียน (ยอดสะสม) แล้วทั้งสิ้น ณ 15 มี.ค. 47

จำนวนผู้มาลงทะเบียนทั้งหมด 179,618 ราย (คิดเป็นร้อยละ 92.46 % ของจำนวนประชากรเป้าหมายและคิดเป็นร้อยละ 18.49 % ของจำนวนประชากรทั้งจังหวัด)

ที่	อำเภอ/กิ่งอำเภอ	จำนวนคนลงทะเบียน ทั้งหมดราย	ร้อยละของคนลงทะเบียน ทั้งหมดต่อประชากรทั้งจังหวัด
1	ยางตลาด	25,463	14.18
2	เมืองกาฬสินธุ์	20,256	11.28
3	กุฉินารายณ์	15,768	8.78
4	กมลาไสย	14,467	8.05
5	หนองกุงศรี	11,475	6.39
6	สมเด็จ	11,111	6.19
7	ห้วยเม็ก	8,859	4.93
8	คำม่วง	8,372	4.66
9	เขาวง	8,199	4.56
10	สหัสขันธ์	7,644	4.26
11	นามน	7,280	4.05
12	ท่าคันโท	7,118	3.96
13	กิ่งอ.นาคู	6,939	3.86
14	กิ่งอ.ดอนจาน	6,323	3.52
15	ห้วยผึ้ง	6,040	3.36
16	กิ่งอ.ฆ้องชัย	5,563	3.10
17	กิ่งอ.สามชัย	4,810	2.68
18	ร่องคำ	3,931	2.19
รวมทั้งสิ้น		179,618	100.00

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนผู้มาจดทะเบียนจำแนกเป็นรายอำเภอ

ลำดับที่	ประเภทปัญหา	ยอดรวมสะสม (ปัญหา)	คิดเป็นร้อยละ ของจำนวนปัญหาทั้งหมด
1	หนี้สินภาคประชาชน	140,905	48.99%
2	ที่ดินทำกิน	96,672	33.61%
3	คนจนไม่มีที่อยู่อาศัย	25,227	8.77%
4	อื่นๆ	14,267	4.96%
5	นร./นศ.ต้องการมีงานทำ	8,193	2.85%
6	การถูกหลอกลวง	2,136	0.73%
7	คนเร่ร่อน	153	0.05%
8	ผู้ประกอบอาชีพผิดกฎหมาย	132	0.04%
รวมทุกปัญหา		287,685	100%

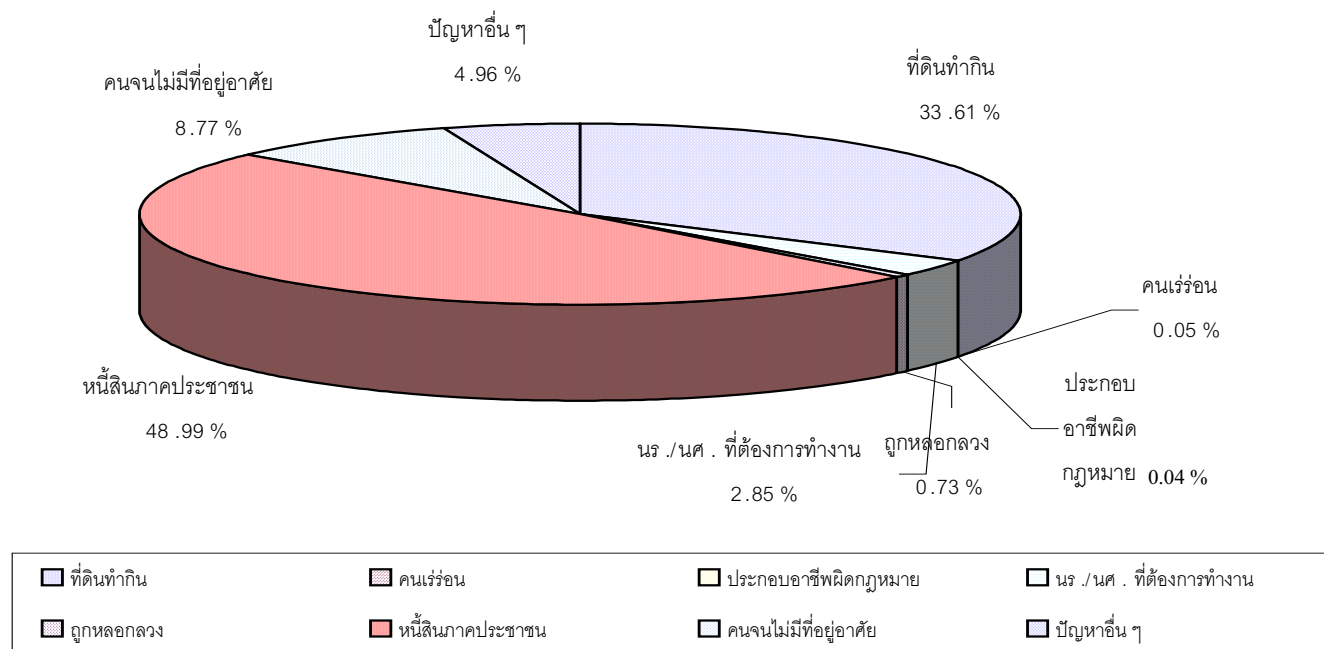
ตารางที่ 2 แสดงลำดับความสำคัญของประเภทปัญหา

จำนวนรวมของปัญหา 7 ปัญหาและปัญหาอื่นๆ **287,685 ปัญหา**

ปัญหาที่แจ้งจดทะเบียน **มากที่สุด** คือ ปัญหาหนี้สินภาคประชาชน **140,905 ปัญหา**

ปัญหาที่แจ้งจดทะเบียน **น้อยที่สุด** คือ ปัญหาประกอบอาชีพผิดกฎหมาย **132 ปัญหา**

กราฟแสดงลำดับความสำคัญของประเภทปัญหา

3. การดำเนินงานแก้ไขปัญหาคาความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์

ก่อนเริ่มการดำเนินการโครงการนำร่องบูรณาการการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ จังหวัดกาฬสินธุ์ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาคาความยากจนแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ

3.1 ระยะก่อนการรับจดทะเบียนแก้ไขปัญหาคาความยากจน

สรุปแนวทางการทำงานในการแก้ไขปัญหาคาความยากจนของจังหวัดที่สำคัญได้ 2 ประการ คือ

1) วิธีการ หลักการและกลยุทธ์ของการเอาชนะความยากจนเป็นลักษณะแบบบูรณาการ โดยให้นำเอาสิ่งที่มีอยู่แล้วหรือปัจจัยภายใน เช่น ความศรัทธาต่อพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง พลังประชาชน กลุ่มอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์กรท้องถิ่น มาผสมผสานกับปัจจัยภายนอก เช่น นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล นโยบายของจังหวัดและการสนับสนุนงบประมาณ ทำให้เกิดความร่วมมือ/รวมพลังในการฟื้นฟูโอกาสที่ถูกทำลายไปสู่การพัฒนาเอาชนะความยากจน

2) การแปรความคิดสู่การปฏิบัติ จังหวัดกาฬสินธุ์ให้ความสำคัญกับเรื่องกระบวนการทางความคิด การมองปัญหาและการพัฒนาตนเองของคนจน โดยใช้เรื่องการออมเป็นเครื่องมือในการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ ผ่านกระบวนการและขั้นตอน ดังนี้

- จัดกลุ่มอาชีพและสนับสนุนงบประมาณเพื่อเพิ่มรายได้
- ให้ประชาชนลดรายจ่าย ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และลด ละ เลิกอบายมุข
- ให้ประชาชนมีการออมเพื่อควบคุมรายจ่ายให้น้อยกว่ารายได้
- นำเงินออมเข้าสู่แหล่งทุนในการประกอบอาชีพ โดยนำเงินกู้มาให้กู้หรือเป็นหลักประกันในการกู้เงินกับธนาคาร

3.2 ระยะหลังการรับจดทะเบียนแก้ไขปัญหาคาความยากจน

สรุปผลการดำเนินงานได้ ดังนี้

3.2.1 การจัดโครงสร้างการบริหารงาน

แบ่งโครงสร้างการบริหารงานออกเป็น 2 ระดับ คือ

ก) ระดับจังหวัด

1) จัดตั้งศูนย์อำนวยการปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์ มีผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นผู้อำนวยการ และปลัดจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นกรรมการ และเลขานุการ รับผิดชอบการบูรณาการในจังหวัด

2) จัดตั้งคณะทำงานแก้ไขปัญหาลังคมและความยากจนเชิงบูรณาการจังหวัดกาฬสินธุ์ รับผิดชอบในการกำหนดกรอบแนวทางและการดำเนินงานแก้ไขปัญหาคาความยากจน แยกเป็นรายกลุ่มปัญหาตามข้อมูลการจดทะเบียนรวม 8 คณะทำงาน ดังนี้

คณะทำงานแก้ไขปัญหา	ประธาน	เลขานุการ
1. ที่ดินทำกิน	ปลัดจังหวัด	หัวหน้ากลุ่มงานปกครองจังหวัด
2. คนเร่ร่อน	พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด	หัวหน้าฝ่ายสวัสดิการสังคม
3. ผู้ประกอบอาชีพผิดกฎหมาย	แรงงานจังหวัด	นักวิชาการแรงงาน
4. นร./น.ศ. ต้องการมีงานทำ	ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1	รองหัวหน้ากลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
5. การถูกหลอกลวง	อัยการจังหวัด	นิติกร สนง.อัยการจังหวัด
6. หนี้สินภาคประชาชน	ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด	ผู้กำกับการอำนวยการ ตำรวจภูธร
7. คนจนไม่มีที่อยู่อาศัย	รองผู้ว่าราชการจังหวัด	โยธาธิการและผังเมืองจังหวัด
8. อื่น ๆ	หัวหน้าสำนักงานจังหวัด	หัวหน้าฝ่ายอำนวยการ สำนักงานจังหวัด

ตารางที่ 3 แสดงรายละเอียดคณะทำงานแก้ไขปัญหาคความยากจนแยกตามรายการกลุ่มปัญหา

4) จัดตั้งศูนย์ช่วยอำนวยความสะดวกแก้ไขปัญหานี้สินภาคประชาชนเพื่อเสริมประสิทธิภาพการแก้ไขปัญหาด้านหนี้สินภาคประชาชน โดยมีหัวหน้ากลุ่มงานปกครองเป็นหัวหน้า จำจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นเลขานุการ

5) จัดตั้งคณะทำงานส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำจังหวัด โดยมีรองผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน และแรงงานจังหวัดเป็นเลขานุการ

ข) ระดับอำเภอ

1) จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนอำเภอ/กิ่งอำเภอ ๆ ละ 1 ศูนย์ รวม 18 ศูนย์

2) จัดตั้งคณะทำงานแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของคนจน อำเภอ/กิ่งอำเภอ ๆ ละ 1 คณะ รวม 18 คณะ

3) จัดตั้งคณะเจรจาหนี้อำเภอ/กิ่งอำเภอ รวม 120 คณะ

4) จัดตั้งชุดปฏิบัติการแก้จนทุกตำบล รวม 134 คณะ

3.2.2 การจัดโครงสร้างการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ

เพื่อให้มีหน่วยงานเชิงยุทธศาสตร์ภาครัฐในระดับพื้นที่ที่สามารถประสานและกำกับดูแล การปฏิบัติของทุกภาคส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนให้สามารถริเริ่มแก้ไข ปัญหาและพัฒนาพื้นที่ของตนเองได้กำหนด รูปแบบ “กลุ่มร่วมมือร่วมใจ” (Cluster) ขึ้น ซึ่งเป็น กระบวนการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของสมาชิกกลุ่ม โดยการส่งเสริมให้เกิดการทำงานเป็นทีม เป็นเครือข่าย การระดมสรรพกำลัง ทั้งระดับส่วนราชการจังหวัด และการจัดกลุ่มอำเภอที่มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ ด้านเศรษฐกิจ การผลิต การค้า การลงทุน หรือลักษณะปัญหาเฉพาะที่เชื่อมโยง ระหว่างพื้นที่ เพื่อประโยชน์ในการประสานสรรพกำลังและใช้ทรัพยากรร่วมกัน โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มเมืองหาดอน ประกอบด้วย อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอนามน และกิ่งอำเภอดอนจาน
2. กลุ่มท่ายางห้วยหนอง ประกอบด้วย อำเภอท่าคันโท อำเภอขามเฒ่า อำเภอห้วยเม็ก และอำเภอหนองกุงศรี
3. กลุ่มห้วยคำมลา ประกอบด้วย กิ่งอำเภอห้วยซ้อย อำเภอร่องคำ และอำเภอกมลาไสย
4. กลุ่มฝั่งเขาภูพาน ประกอบด้วย อำเภอห้วยผึ้ง อำเภอเขาวง กิ่งอำเภอนาคู และอำเภอกุฉินารายณ์
5. กลุ่มสมคำสหัสชัย ประกอบด้วย อำเภอสมเด็จ อำเภอคำม่วง อำเภอสหัสขันธ์ และกิ่งอำเภอสามชัยชัย

ในการดำเนินงานจะมีศูนย์ปฏิบัติการระดับจังหวัด (Provincial Operation Center : POC) เป็นศูนย์ประสานการดำเนินงานตามภารกิจของส่วนราชการจังหวัด และที่ทำการปกครองจังหวัดเป็นศูนย์ประสานการดำเนินงานระดับกลุ่มอำเภอ

4. ผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์

ที่	ปัญหา (สย. 1 - 8)	ลงทะเบียน (ปัญหา)	ช่วยเหลือแล้ว	
			ปัญหา	ร้อยละ
1	ที่ดินทำกิน	96,672	5,121	5.93
2	คนเร่ร่อน	153	153	100
3	ประกอบอาชีพผิดกฎหมาย	132	132	38.63
4	นร./นศ. ต้องการทำงาน	8,193	4,879	59.77
5	การถูกหลอกลวง	2,136	1,936	90.50
6	หนี้สินภาคประชาชน	140,905	39,015	27.68
7	คนจนไม่มีที่อยู่อาศัย	25,227	0	0
8	อื่น ๆ	14,267	6,597	46.23
รวม		287,685	52,649	18.30

ตารางที่ 4 แสดงผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ

ณ วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2548

จำนวนรวมของปัญหา 7 ปัญหาและปัญหาอื่น ๆ **287,685 ปัญหา**

ปัญหาที่ได้รับการช่วยเหลือแล้ว **มากที่สุด** คือ ปัญหาหนี้สินภาคประชาชน **39,015 ปัญหา**

ปัญหาที่ได้รับการช่วยเหลือ **น้อยที่สุด** คือ คนจนไม่มีที่อยู่อาศัย **0 ปัญหา**

5. ความร่วมมือกับภาคประชาชน

จากฐานข้อมูลของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน พบว่า เมืองศรีนครในจังหวัดกาฬสินธุ์ 945 องค์กร 41 เครือข่าย ที่ทำงานด้านการเกษตร/อาชีพ ภูมิปัญญา สวัสดิการ ทรัพยากร การเงิน มีรูปแบบของงานแผนชุมชนในตำบลนาร่อง 2 ตำบล ใน 2 อำเภอ คือ ตำบลม่วงนา กิ่งอำเภอดอนจาน และตำบลเหล่าใหญ่ อำเภอกุฉินารายณ์ รวมทั้งมีพื้นที่เป็นรูปธรรมของงานสวัสดิการชุมชน 4 ตำบล ใน 4 อำเภอ คือ ตำบลสายนางัว อำเภอเขาวง ตำบลกมลาไสย อำเภอกมลาไสย ตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี และตำบลเหล่าใหญ่ อำเภอกุฉินารายณ์ มีรูปแบบวิธีการทำงาน ศูนย์การเรียนรู้ที่เน้นหลักคุณธรรมศีลธรรมที่เป็นความร่วมมือระหว่างภาคประชาชน นักพัฒนาเอกชน หน่วยงานภาครัฐ อาทิ เครือข่ายกลุ่มถักทอ เครือข่ายสหกรณ์การเกษตรทฤษฎีใหม่ อำเภอกมลาไสย ที่สามารถเกื้อหนุนการจัดทำแผนแก้ไขปัญหาคความยากจนร่วมกับทางจังหวัดได้

บทที่ 2

กระบวนการดำเนินงาน

1. สมมติฐานและหลักการในการแก้ไขปัญหาความยากจน

ใช้หลักการพัฒนายึดถือ ประชาชนเป็นศูนย์กลาง ของการคิดและตัดสินใจในการแก้ปัญหา โดยประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการ การแก้ปัญหาที่มีผลกระทบกับชีวิตความเป็นอยู่อันดีของประชาชน

ในการแก้ไขปัญหาความยากจน ใช้สมมติฐานว่า หากสามารถเปลี่ยนความคิดของประชาชนก็จะสามารถเปลี่ยนชีวิต ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้ หรือหากสามารถเปลี่ยนทัศนคติก็จะสามารถเปลี่ยนอนาคตของประชาชนให้อยู่เย็นเป็นสุขได้

2. การประสานภาคี ความร่วมมือกับภาคประชาชน ภาครัฐและภาควิชาการ

ในการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ จังหวัดได้ประสานความร่วมมือ และบูรณาการดำเนินงานกับภาคีที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และภาควิชาการ โดยแบ่งระดับการประสานความร่วมมือเป็น 2 ระดับ ดังนี้

2.1 ระดับกลยุทธ์การดำเนินงาน

ดำเนินการผ่านโครงสร้างการบริหารงานจังหวัดกาฬสินธุ์แบบบูรณาการตามคำสั่งจังหวัด ที่ 111/2548 ลงวันที่ 21 มกราคม 2548 และคำสั่งที่ 493/2547 ลงวันที่ 19 มีนาคม 2547 โดยจัดกลุ่มส่วนราชการจังหวัดแยกตามภารกิจในการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน เพื่อสนธิกำลังบูรณาการความคิด ผนึกความรู้ ผสมผสานการปฏิบัติ จัดการงานโดยคำนึงถึงส่วนรวม เพื่อให้การดำเนินงานแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสนับสนุนให้การดำเนินงานในระดับการปฏิบัติเกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม

2.2 ระดับปฏิบัติการ

ระดมสรรพกำลังทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และภาควิชาการ ทุกด้าน ทั้งด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ ได้บริหารจัดการผ่านกระบวนการจัดทำแผนชุมชน กระบวนการ 4 ท. การจัดการวางแผนงาน และการจัดทำข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS)

3. การสร้างกลไกการทำงาน

การแก้ไขปัญหาความยากจนจำเป็นต้องมีระบบกลไกการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ที่สามารถเชื่อมโยงด้าน Demand ระหว่างความต้องการของประชาชน ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และ ในระดับชุมชน กับด้าน Supply ระหว่างงานโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนพ้นจากสภาพของความยากจน

จังหวัดกาฬสินธุ์ จัดระบบกลไกการบริหารจัดการเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ตามคำสั่งที่ 123/2548 ลงวันที่ 26 มกราคม 2548 โดยแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับบุคคล และระดับชุมชน โดยกลไกแต่ละระดับมีองค์ประกอบ ขอบเขต บทบาท หน้าที่ การพัฒนาสมรรถนะ และการเชื่อมโยงกลไกแต่ละระดับดังนี้

ระดับบุคคล

จัดชุดปฏิบัติการแก้จน เป็นคณะเจ้าหน้าที่และหรืออาสาสมัครประสานกันเป็นทีม เดินทางไปหาคนจนเป้าหมาย ไปเคาะประตูบ้าน เพราะคำถามอยู่ที่บ้าน ด้วยความเชื่อมั่นในทุนมนุษย์ มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีและศักยภาพ (Dignity and Potentiality) ใช้มุมมองทางวิชาการจากภายนอกสู่ภายในชุมชน โดยใช้วิธีการตั้งคำถาม (Asking the Right Questions) เพื่อกระตุ้นความคิด สร้างจิตสำนึกกับคนจน เป็นการแก้ไขปัญหาแบบถึงลูกถึงคน ด้วยปฏิบัติการแก้จน กับคนจนเป้าหมายร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาคความยากจน โดยร่วมกันทำ 4 ท. คือพิจารณา **ทัศนะ** ต่อชีวิต ต่อการทำงาน ฯลฯ ร่วมกันพิจารณา **ทักษะ** ฝีมือแรงงาน ฯลฯ ร่วมกันประเมิน **ทรัพยากร** ที่ดิน ปัจจัยการผลิต ฯลฯ และร่วมกันสรุป **ทางออก** ของการแก้ไขปัญหาความยากจน จากการร่วมกันสังเคราะห์ และร่วมกันตัดสินใจ

เมื่อได้ทางออกแล้ว ชุดปฏิบัติการแก้จนและคนจนเป้าหมาย ลงนามร่วมกันเพื่อเป็นการยืนยันพันธกรณีที่มิต่อกัน (Commitment) แล้วรายงานศูนย์ปฏิบัติการการรวนแก้จนอำเภอ เพื่อแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอ หรือจังหวัด พิจารณาดำเนินการแก้ไขต่อไป เช่น แก้ที่ทัศนะ ทักษะ หรือทรัพยากร ของคนจนเป็นรายบุคคล หรือครอบครัว เป็นต้น

ระดับชุมชน

ชุมชน ประชุมประชาคมหมู่บ้านตามหลัก AIC (Appreciation - Influence - Control) เพื่อร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุ สังเคราะห์ร่วมกัน กำหนดแผนงาน และมอบหมายการดำเนินงาน โดยใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคม เป็นพลังชุมชนในการดำเนินการช่วยเหลือกัน ด้วยความไว้วางใจเชื่อใจ ผูกพัน และเอื้ออาทรต่อกัน เป็นปฏิบัติการรวมน้ำใจช่วยแก้ไขปัญหาคความยากจน จากมุมมองภายในสู่ภายนอกภายใต้ **รูปแบบแผนชุมชน**

ในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำแผนชุมชน ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย จะต้องมีการบริหารจัดการเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับชุมชน รวมทั้งติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลการดำเนินงาน ตลอดจนการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับแผนชุมชน ซึ่งจะมีส่วนสนับสนุนให้กระบวนการจัดทำแผนชุมชนไปสู่เป้าหมายเดียวกัน คือ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเอาชนะความยากจน โดยกลไกการบริหารจัดการมี 2 ระดับ คือ กลไกการบริหารระดับจังหวัด และกลไกการบริหารระดับพื้นที่

(1) กลไกการบริหารระดับจังหวัด ประกอบด้วย

(ก) คณะทำงานจัดทำแผนชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการจังหวัดกาฬสินธุ์ มีหน้าที่บูรณาการคน ทรัพยากร และงบประมาณ ในการจัดทำแผนชุมชนเพื่อ แก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการจังหวัดกาฬสินธุ์

(ข) คณะวิทยากรการจัดทำแผนชุมชนระดับจังหวัด (ครู ก.) มี 5 คณะ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่จากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัดและเจ้าหน้าที่จาก ศตจ.ปชช.กส. คณะละ 8 - 9 คน จำนวน 5 คณะ ทำหน้าที่ เป็นวิทยากรฝึกอบรมวิทยากรระดับตำบล สนับสนุนการดำเนินการจัดแผนชุมชนในระดับอำเภอ/ตำบล/เทศบาล

(2) กลไกการบริหารจัดการในระดับพื้นที่ ประกอบด้วย

(ก) คณะทำงานจัดทำแผนชุมชนฯ ระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ มีหน้าที่บูรณาการคน ทรัพยากร และงบประมาณในการจัดทำและสนับสนุนกิจกรรมตามแผนชุมชนในระดับอำเภอ ประชาสัมพันธ์ชี้แจง ทำความเข้าใจผู้เกี่ยวข้องและติดตาม สนับสนุนการปฏิบัติการของคณะวิทยากรระดับตำบล

(ข) คณะวิทยากรจัดทำแผนชุมชนระดับตำบล (ครู ข.) ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่จากส่วนราชการหน่วยงานที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ ตำบล/เทศบาล และผู้แทน ศตจ.ปชช.กส. ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์การจัดทำแผนชุมชน คัดเลือกผู้แทนหมู่บ้าน/ชุมชนละ 30 คน เป็นวิทยากรกระบวนการจัดประชุมแบบมีส่วนร่วม (AIC) ประสาน อบต./เทศบาล ในการจัดประชุมเจรจาภาคี

4. ขั้นตอน แผนการทำงาน

จากการกำหนดกลไกการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็น 2 ระดับ คือ การแก้ไขปัญหารายบุคคลผ่านกระบวนการ 4 ท. และคาราวานแก้จน การแก้ไขปัญหาระดับชุมชนผ่านกระบวนการแผนชุมชน จังหวัดกาฬสินธุ์ได้กำหนดขั้นตอนและแผนการทำงาน ดังนี้

4.1 การจัดทำข้อมูล 4 ท. มีขั้นตอนดำเนินการสรุปได้ ดังนี้

4.1.1 ประชุมชี้แจงแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัด แก่ผู้บริหารระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ เพื่อรับทราบหลักการ (Principle) สมมติฐาน (Hypothesis) และกระบวนการ (Process) การแก้ปัญหาความยากจน

4.1.2 กำหนดแบบตรวจสอบ ยืนยัน และวิเคราะห์ข้อมูลการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาของผู้จดทะเบียนในด้านทักษะต่อชีวิตและการทำงาน ด้านทักษะฝีมือแรงงาน ด้านทรัพยากรที่ดิน ปัจจัยการผลิต และร่วมกันวิเคราะห์ ร่วมกันคิดในการหาทางออกร่วมกัน

4.1.3 ศูนย์ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจนอำเภอ/กิ่งอำเภอ จัดชุดปฏิบัติการแก้จนระดับตำบล พร้อมกับประชุมชี้แจงและมอบหมายให้ออกไปพบปะผู้จดทะเบียน เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาเป็นรายคน หรือรายครัวเรือนที่มีจุดเน้นอยู่ที่ ทักษะ ทักษะ ทรัพยากร หรือปัจจัยการผลิต ทางออกโดยหาสาเหตุ และแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้ทันเวลา

4.1.4 จัดทำระบบโปรแกรมบันทึกข้อมูล ตรวจสอบ ยืนยัน วิเคราะห์ข้อมูล 4 ท. เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการของจังหวัด วิธีการจัดเก็บ การเรียกดู และการค้นหาข้อมูล โดยใช้ Soft ware Mysql version 4.0.32, Apache Server Version 1.327, Php version 4.2.3 ติดตั้งโปรแกรมบนพื้นที่ Server ของศูนย์ปฏิบัติการจังหวัดกาฬสินธุ์ (Provincial Operation Center : POC) ให้อำเภอ/กิ่งอำเภอ สามารถใช้งานในการบันทึกและประมวลผลข้อมูล 4 ท. ได้

4.1.5 ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ ที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ที่ใช้ในการบันทึกข้อมูล 4 ท. สามารถจัดการระบบข้อมูลการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.1.6 เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูลในโปรแกรมคอมพิวเตอร์

4.1.7 นำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการของจังหวัด เช่น ใช้เป็นข้อมูลให้ความช่วยเหลือในการออกคาราวานแก้จน เป็นต้น

4.1.8 โครงการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบบูรณาการ หมู่บ้านนำร่อง บ้านดงเมือง หมู่ที่ 10, 13 ตำบลลำพาน อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อเชื่อมโยงการใช้ประโยชน์จากข้อมูล 4 ท. และข้อมูล GIS กับการแก้ไขปัญหาความยากจนให้เกิดผลเป็นรูปธรรม จังหวัดได้อนุมัติให้ ศตจ.กส. จัดทำโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบบูรณาการหมู่บ้านนำร่องขึ้น โดยมีพื้นที่ดำเนินการตามโครงการนำร่องที่ บ้านดงเมือง หมู่ที่ 10, 13 ตำบลลำพาน อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีวิธีการขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. จัดทำข้อมูลคุ่ม 11 คุ่มในพื้นที่ 2 หมู่บ้าน ในลักษณะ Spatial dimension โดยเน้นข้อมูลประชากร อาชีพและการจดทะเบียนแก้ไขปัญหาความยากจนของแต่ละครัวเรือน แล้วแสดงข้อมูลในแผนที่คุ่ม ให้ทราบว่าครัวเรือนใดจดทะเบียนแก้ไขปัญหาใด

2. เชิญกรรมการคุ่ม ๆ ละ 5 คน และผู้นำในหมู่บ้านที่มีภูมิปัญญาสาขาต่าง ๆ จำนวนประมาณ 60 คน และที่ปรึกษาคุ่ม 11 คุ่ม ตามคำสั่งของอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ มาร่วมสนทนาร่วมกับชุดปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับตำบลและอำเภอ โดยใช้กระบวนการ AIC เพื่อ

วิเคราะห์ 4 ท. จนได้แผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคความยากจนของครัวเรือนเป้าหมายที่จดทะเบียนแก้ไขปัญหาคความยากจนของหมู่บ้านนั้น

3. ทำพันธสัญญาร่วมกันระหว่างผู้จดทะเบียนแก้ไขปัญหาคความยากจนกับชุดปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคความยากจนตำบลลำพาน โดยการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาคความยากจนของแต่ละครัวเรือนเพื่อ

3.1 ลงมือปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคความยากจนที่กำหนดเท่าที่ผู้จดทะเบียนสามารถดำเนินการได้ภายใต้ศักยภาพของตนเอง

3.2 จัดหาผู้มีประสบการณ์ทำหน้าที่คอยให้คำปรึกษาแนะนำ (Coaching) การประกอบอาชีพแก่ครัวเรือน หรือกำหนดทีมงานคอยสนับสนุนบุคคลเป้าหมายเป็นการเฉพาะตัว หรือทำเอกสารเพื่อทำการส่งมอบบุคคลเป้าหมายให้แก่หน่วยงานราชการ ภาคเอกชนหรือองค์กรที่มีความสามารถและประสงค์จะเป็นเจ้าภาพในการแก้ไขปัญหาคความยากจนให้แก่บุคคลรายนั้น

3.3 กำกับดูแลติดตามและประเมินผลความสำเร็จของการดำเนินโครงการ

3.4 การดำเนินโครงการการใช้ข้อมูลพื้นฐาน GIS ตามโครงการหมู่บ้านนำร่องจัดทำ GIS ซึ่งได้จัดทำไว้แล้ว ประกอบกับแผนที่ค้ำแสดง Spatial dimension ตามข้อ 1

4.2 การจัดทำแผนชุมชน

กระบวนการจัดเก็บข้อมูล

กระบวนการจัดเก็บข้อมูล 4 ท.

เครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูล ใช้แบบตรวจสอบ ยืนยัน วิเคราะห์ข้อมูลการแก้ไขปัญหาสังคม และความยากจนเชิงบูรณาการ ที่ศูนย์อำนวยการปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์ (ศตจ.กส.) และศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนอำเภอ/กิ่งอำเภอ ร่วมกันพัฒนาขึ้น โดยแบบฟอร์มดังกล่าว ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้จดทะเบียน ได้แก่ข้อมูล ชื่อ ที่อยู่ จำนวนสมาชิกในครอบครัว สมาชิกในวัยทำงาน วัยพึ่งพา รายได้ในครอบครัว และแหล่งที่มาของรายได้
- ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ปัญหา 4 ท. ของผู้จดทะเบียน ได้แก่ข้อมูลจากการสนทนาและวิเคราะห์ร่วมกันระหว่างชุดปฏิบัติการแก้จนตำบล กับผู้จดทะเบียน ในด้านทักษะ ทักษะ ทรัพยากร และทางออกในการแก้ไขปัญหาความยากจน
- ส่วนที่ 3 ข้อมูลการจดทะเบียนปัญหาสังคมและความยากจน ได้แก่ ปัญหาที่จดทะเบียน ความต้องการความช่วยเหลือ และแนวทางการแก้ไขปัญหา

ผู้จัดเก็บข้อมูล ชุดปฏิบัติการแก้จนตำบลที่ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนของอำเภอ/กิ่งอำเภอ แต่งตั้งจากเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ ภาคประชาชน ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ตำบล เป็นผู้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูล

ในพื้นที่หมู่บ้านนำร่องบ้านดงเมือง ตำบลลำพาน อำเภอเมือกาฬสินธุ์ กำหนดให้ชุดปฏิบัติการร่วมกับที่ปรึกษาคุ่ม และกรรมการคุ่มเป็นผู้จัดเก็บข้อมูล โดยเพิ่มเติมข้อมูล หน่วยงานที่รับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือและผลให้ความช่วยเหลือ

การบันทึกข้อมูล เจ้าหน้าที่ของศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนของอำเภอ/กิ่งอำเภอ บันทึกข้อมูลในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยมีการเชื่อมโยงข้อมูลกับศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์ (ศตจ.กส.) ผ่าน Server ของศูนย์ POC ของจังหวัดกาฬสินธุ์

กระบวนการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชน

เครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล พื้นที่นำร่อง 35 ตำบล ใช้แบบสำรวจครัวเรือนที่ ศตจ.ปช.กส. จัดทำขึ้น พัฒนาคนโดยทีมวิทยากรครู ข เป็นผู้ฝึกอบรมแกนนำชุมชนฯ ละ 30 คน เป็นผู้ดำเนินการสำรวจ พื้นที่นอกตำบลนำร่อง 100 ตำบล ใช้ข้อมูล จปฐ. ข้อมูล กชช.2ค. ข้อมูลผู้ลงทะเบียน ข้อมูลแหล่งน้ำ ข้อมูลรายรับ - รายจ่าย ของหมู่บ้านชุมชน และข้อมูลอื่นๆ ที่ส่วนราชการ หน่วยงาน หมู่บ้าน/ชุมชน ได้ดำเนินการจัดเก็บใช้ประกอบในการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยวิทยากรตำบลดำเนินการ

การบันทึกข้อมูล หมู่บ้าน/ชุมชนจัดทำแผนชุมชน 4 เล่ม เก็บไว้ที่หมู่บ้าน ชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต./เทศบาล) อำเภอและจังหวัด

ศตจ.กส. รวบรวมข้อมูล ผลการประชุมเจรจาภาคี ทำการวิเคราะห์เพื่อนำเข้าสู่แผนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น แผนของส่วนราชการ ภาคเอกชน พร้อมบันทึกกิจกรรมความก้าวหน้าในการดำเนินการ

ปัญหาอุปสรรค ข้อสังเกตในการจัดเก็บข้อมูล

ปัญหาอุปสรรคและข้อสังเกตในการจัดเก็บข้อมูล 4 ท.

1. ชุดปฏิบัติการแก่นระดับตำบลบางส่วน ยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดทำข้อมูล 4 ท. อย่างเพียงพอ ทำให้ข้อมูลที่ได้ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์
2. ระยะเวลาดำเนินการเร่งรัดเกินไป
3. โปรแกรมการบันทึกข้อมูลมีปัญหาไม่สามารถบันทึกข้อมูลได้เสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด

ปัญหาอุปสรรคและข้อสังเกตในการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม

1. ระยะเวลาในการดำเนินการมีข้อจำกัด เพื่อให้การดำเนินการจัดทำแผนชุมชนทันตามกำหนดทำให้ไม่สามารถเจาะข้อมูลเชิงลึกในรายละเอียดบางขั้นตอนได้ ทำให้ข้อมูลที่ได้มาไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร
2. ทีมงานครู ข. ไม่สามารถปฏิบัติงานในคราวเดียวกันได้เต็มที่เนื่องจากมีงานหลักที่ต้องรับผิดชอบ
 - การประสานงานระหว่างทีม/แผนบริหารจัดการ ยังไม่มีความชัดเจนในรายละเอียด
 - ไม่ทราบบทบาท หน้าที่ในกระบวนการดำเนินงาน
 - ไม่มีความเสมอภาคในด้านการดำเนินการและด้านการบริหาร
 - ไม่มีหน่วยงานเจ้าภาพที่ชัดเจน/หัวหน้าทีมปฏิบัติงาน
3. ชุมชน
 - ให้ความร่วมมือน้อยเพราะชุมชนยังขาดความเข้าใจการดำเนินการจัดทำแผนชุมชน
 - ประชาชนยังหวงพิงคนอื่น
 - ไม่มั่นใจว่าปัญหาจะได้รับการแก้ไขหรือไม่
 - ให้ข้อมูลไม่ถูกต้อง/คลาดเคลื่อน
 - ขาดทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ (ผู้สูงอายุเข้าร่วม)
 - อยู่ระหว่างการเลือกตั้งท้องถิ่น
4. งบประมาณ
 - การบริหารงบประมาณในทีมงานไม่เป็นธรรม
 - งบประมาณมีน้อย ไม่จูงใจผู้เข้าร่วมประชุม (งบในการจัดการ)
 - งบประมาณด้านการตอบแทนวิทยากรครู ก ไม่มีความเหมาะสม
 - การเบิกจ่ายงบประมาณมีความล่าช้า

5. การเจรจาภาคี

- ภาคีไม่ให้ความสนใจ/ไม่เข้าใจ
- ไม่ให้ความสำคัญ
- ผู้บริหารในระดับภาคีไม่เข้าร่วมเวทีการเจรจาภาคี

6. การตอบสนองแผน

- ไม่ทันการบรรจุเข้าข้อบัญญัติการจัดทำงบประมาณของราชการส่วนท้องถิ่น
- รายละเอียดของแผนชุมชนไม่ชัดเจน

ความเชื่อมโยงกับงานการวางแผน

การเชื่อมโยงข้อมูล 4 ท. กับงานการวางแผน

การดำเนินงานการวางแผนจังหวัดกาฬสินธุ์ แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ การวางแผนระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ และการวางแผนระดับจังหวัด โดยในการออกการวางแผนกำหนดให้ใช้ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการ 4 ท. ซึ่งอำเภอ/กิ่งอำเภอ ได้ดำเนินการไว้แล้ว เพื่อให้คณะทำงานแก้ไขปัญหาความยากจนฝ่ายต่างๆ ใช้ในการวิเคราะห์ปัญหา ประเมินศักยภาพ และพิจารณาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาพร้อมกับผู้จัดทะเบียน ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินงานการวางแผน ดังนี้

1. ชุดปฏิบัติการแผนตำบลที่รับผิดชอบพื้นที่เป้าหมาย ออกไปสนทนากับราษฎรผู้จัดทะเบียนตามกระบวนการ 4 ท. พร้อมนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากับที่รายละเอียดลงในสมุดประจำตัวผู้จัดทะเบียน แก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการจังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ

) ข้อมูลพื้นฐาน : ชื่อ ที่อยู่ รายการจดทะเบียน สถานภาพโดยทั่วไป รายได้ ทรัพย์สิน ความต้องการให้ช่วยเหลือ

) บันทึกข้อมูลเชิงลึกครัวเรือน จากการวิเคราะห์ข้อมูล 4 ท. หรือการสนทนากับผู้จัดทะเบียน

) บันทึกผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือแนะนำผู้จัดทะเบียน

2. จัดเตรียมราษฎรในหมู่บ้าน ตำบลเป้าหมายที่ตั้งให้ได้รับการแก้ปัญหาด้านหนี้สิน ด้านที่ดินทำกิน ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการเกษตรกรรม ด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม ซึ่งผ่านการตรวจสอบยืนยันข้อมูล (verify) เพื่อแยกประเภทผู้จัดทะเบียนเป็น Need แล้ว มาสนทนาค้นหาแนวทางและวิธีการแก้ปัญหากับคณะทำงานแก้ไขปัญหาความยากจนฝ่ายที่รับผิดชอบ

3. สมุดประจำตัวผู้จัดทะเบียนจะใช้เป็นข้อมูลในการบันทึกการช่วยเหลือ ประกอบการรายงานผลการดำเนินงานของ ศตจ.อ./กิ่ง อ. และเป็นข้อมูลในการออกการวางแผนการวางแผนครั้งต่อไป

การเชื่อมโยงข้อมูล 4 ท. กับการแก้ไขปัญหาความยากจนในหมู่บ้านนำร่อง

สำหรับในหมู่บ้านนำร่อง บ้านดงเมือง หมู่ที่ 10, 13 ตำบลลำพาน อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้มีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพิ่มเติม ดังนี้

1) ให้จัดทำข้อมูลหมู่บ้าน โดยลงรายละเอียดถึงระดับครัวเรือน และผู้จดทะเบียนแก้ไขปัญหาคความยากจน ในแต่ละคุ้มและแต่ละครัวเรือนว่าผู้ใดจดทะเบียนแก้ไขปัญหาคความยากจนปัญหาใด และได้มีการสนทนา 4 ท. เพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจนปัญหาใดไปแล้วอย่างไร

2) เชิญกรรมการคุ้มและผู้เ้าในหมู่บ้านที่มีภูมิปัญญาสาขาต่าง ๆ มาร่วมสนทนากับชุดปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคความยากจนระดับตำบลและอำเภอ โดยใช้กระบวนการ AIC เพื่อวิเคราะห์ 4 ท. จนได้แผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคความยากจนของครัวเรือนเป้าหมายที่จดทะเบียนแก้ไขปัญหาคความยากจนของหมู่บ้าน

3) ได้มีการทำพันธสัญญาร่วมกันระหว่างผู้จดทะเบียนแก้ไขปัญหาคความยากจนกับชุดปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคความยากจนตำบลลำพาน โดยกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาคความยากจนของแต่ละครัวเรือนเพื่อ

3.1 ลงมือปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการแก้จนที่กำหนดเท่าที่ผู้จดทะเบียนสามารถดำเนินการได้ภายใต้ศักยภาพของตนเอง

3.2 จัดหาผู้มีประสบการณ์ทำหน้าที่คอยให้คำปรึกษาแนะนำ (Coaching) การประกอบอาชีพแก้ครัวเรือน หรือกำหนดทีมงานคอยสนับสนุนบุคคลเป้าหมายเป็นการเฉพาะตัว หรือทำเอกสารเพื่อทำการส่งมอบบุคคลเป้าหมายให้แก่หน่วยงานราชการ ภาคเอกชนหรือองค์กรที่มีความสามารถและประสงค์จะเป็นเจ้าภาพในการแก้ไขปัญหาคความยากจนให้แก่บุคคลรายนั้น

4) ในการดำเนินงานได้กำหนดตัวชี้วัดผลสำเร็จ โดยให้มีจำนวนผู้จดทะเบียนแก้ไขปัญหาคความยากจนในหมู่บ้านเป้าหมายที่ได้รับการช่วยเหลือเสร็จสมบูรณ์ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ในปีงบประมาณ 2549

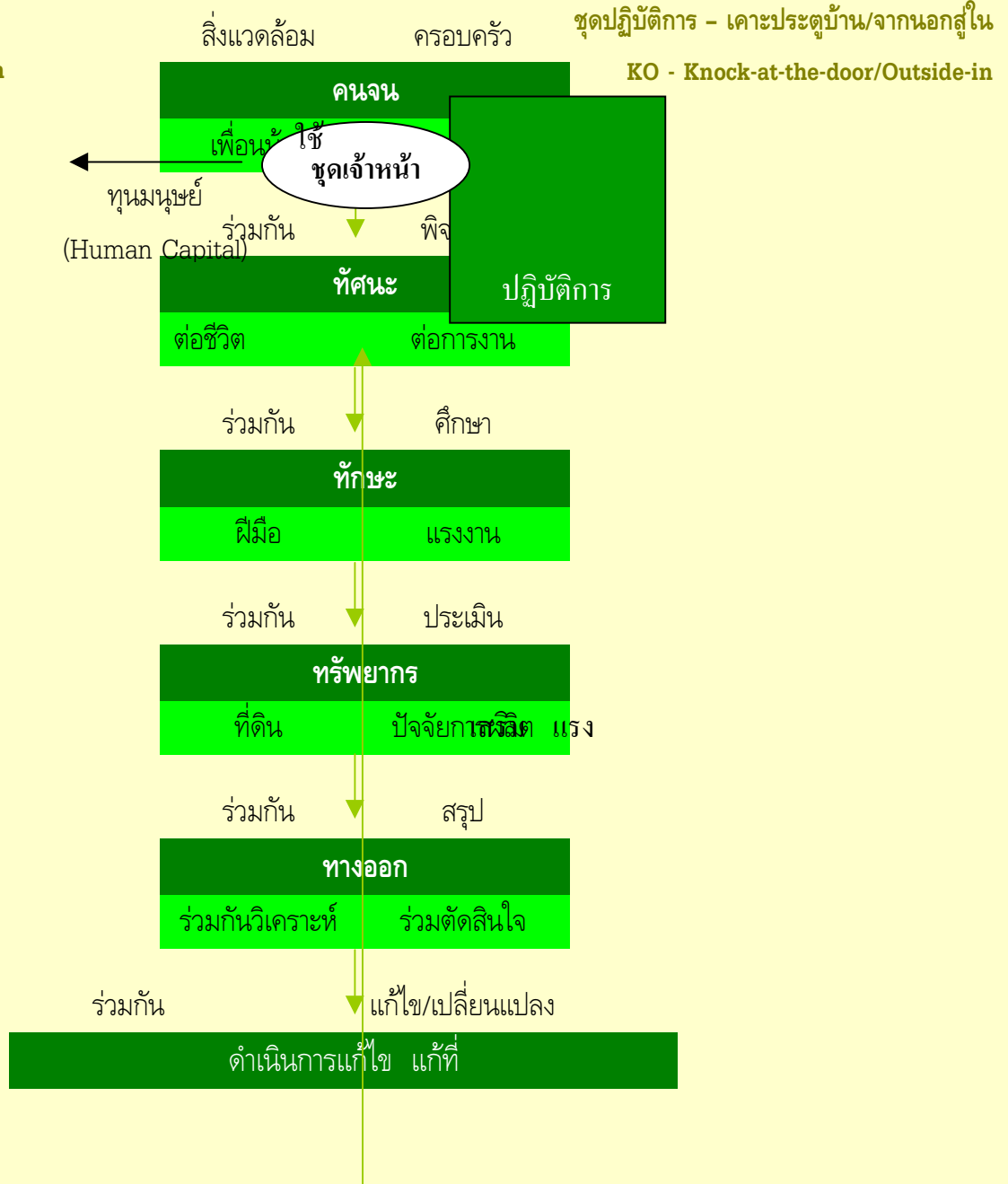
ผังแสดงการหาทางแก้ปัญหาความยากจน
(Blueprint for Probing Poverty Problem - PPP)

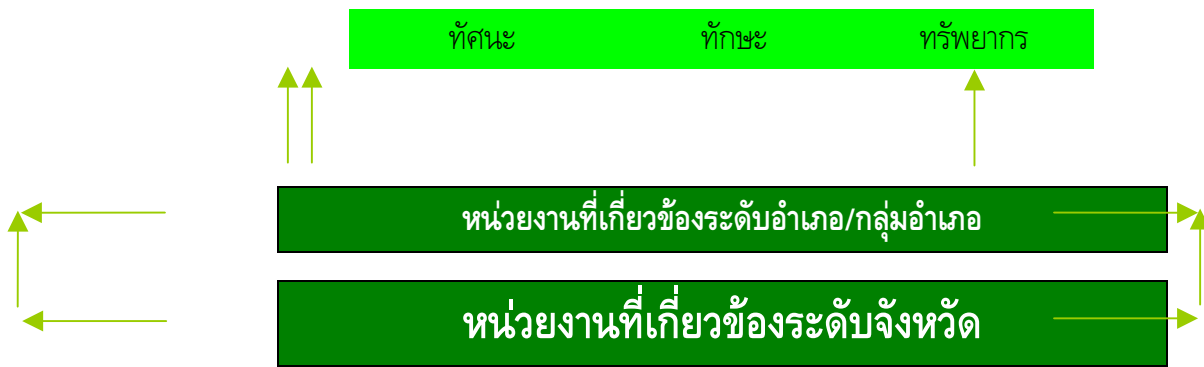
ภาคผนวก ก. ผังการหาทางแก้ปัญหาความยากจน
(Blueprint for Probing Poverty Problem - PPP)

ชุมชน - ปฏิบัติการรวมน้ำใจ
OK - Operation Keyston

ชุดปฏิบัติการ - เคาะประตูบ้าน/จากนอกสู่ใน
KO - Knock-at-the-door/Outside-in

ใช้
ทุนทางสังคม
(Social Capital)

ผังแสดงการหาทางแก้ปัญหาความยากจน (Blueprint for Probing Poverty Problem - PPP) (คำอธิบาย)		
หลักการ (Principle)	ประชาชนเป็นศูนย์กลาง ประชาชนมีส่วนร่วม	People Centered -PC People Participation -PP
สมมติฐาน (Hypothesis)	เปลี่ยนความคิด เปลี่ยนชีวิต เปลี่ยนทัศนะ เปลี่ยนอนาคต	(Change your mindset, your life) (Change your attitude, your future)
วิธีการ (Method)	ชุมชน ชุดปฏิบัติการฯ Community Co-Worker	ปฏิบัติการรวมหัวใจจากภายในสู่ภายนอก เคาะประตูบ้านจากภายนอกสู่ภายใน OK - Operation Keyston/Inside-out KO - Knock-at-the-door/Outside-in
กระบวนการ (Process)	ชุมชน (ชุมชน + ปฏิบัติการแก้จน)	CC (Community + Co-Worker)

บทที่ 3

ข้อมูลและการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์แผนชุมชน ปี 2548 จังหวัดกาฬสินธุ์

การดำเนินงานจัดทำแผนชุมชน ปี 2548 ของจังหวัดกาฬสินธุ์ มีโครงการตามแผนชุมชนทั้งสิ้น 25,922 โครงการ อำเภอที่มีโครงการมากที่สุด 3 ลำดับ ได้แก่ อำเภอท่าคันโท จำนวน 3,211 โครงการ อำเภอยางตลาด จำนวน 2,706 โครงการ และอำเภอกุฉินารายณ์ จำนวน 2,687 โครงการ ส่วนอำเภอที่มีโครงการน้อยที่สุด 3 ลำดับ ได้แก่ อำเภอห้วยผึ้ง 627 โครงการ กิ่งฆ้องชัย จำนวน 689 โครงการ และอำเภอร่องคำ จำนวน 742 โครงการ

โครงการตามแผนชุมชน แบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ

1. ประเภทที่ชุมชน/หมู่บ้าน ดำเนินการได้เอง จำนวน 5,898 โครงการ
2. ประเภทที่ชุมชน/หมู่บ้าน ดำเนินการร่วมกับส่วนราชการ/หน่วยงาน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 7,892 โครงการ
3. ประเภทที่ชุมชน/หมู่บ้าน ไม่สามารถดำเนินการได้เองหรือไม่สามารถดำเนินการร่วมกับส่วนราชการ/หน่วยงาน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 12,132 โครงการ

งบประมาณโครงการตามแผนชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 35,734,000,449 บาท โดยอำเภอที่มีโครงการที่ใช้เงินงบประมาณมากที่สุด 3 ลำดับ ได้แก่ อำเภอกุฉินารายณ์ 10,373,914,637 บาท กิ่งอำเภอสามชัย จำนวน 5,584,666,580 บาท และอำเภอท่าคันโท จำนวน 3,248,439,650 บาท ส่วนอำเภอที่มีโครงการที่ใช้เงินงบประมาณน้อยที่สุด 3 ลำดับ ได้แก่ อำเภอห้วยผึ้ง จำนวน 305,735,650 บาท อำเภอห้วยเม็ก จำนวน 359,328,628 บาท และอำเภอร่องคำ จำนวน 428,289,478 บาท

ตารางที่ 5 แสดงโครงการตามแผนชุมชน สามารถแยกตามแหล่งงบประมาณได้ ดังนี้

แหล่งงบประมาณ	จำนวนโครงการ	หมายเหตุ
1. อบต./เทศบาล	16,656	จำนวนโครงการตามแหล่งงบประมาณ มีจำนวนมากกว่าจำนวนโครงการ เนื่องจากนับโครงการที่ใช้เงินงบประมาณมากกว่า 1 แห่ง
2. ชุมชน/หมู่บ้าน	11,876	
3. หน่วยงานภาครัฐ	9,669	
4. โครงการ SML	792	
5. อบจ.	751	
6. อื่น ๆ	903	
รวม	40,647	

จากตารางที่ 5 สรุปได้ว่า แหล่งงบประมาณที่สำคัญที่ใช้ดำเนินการโครงการตามแผนชุมชน มีที่มาจาก องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบ อบต. และเทศบาล มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.98 และแหล่งงบประมาณที่น้อยที่สุด คือ อบจ.คิดเป็นร้อยละ 1.85

ตารางที่ 6 แสดงโครงการตามแผนชุมชน สามารถแยกประเภท ตามลักษณะโครงการได้ดังนี้

ประเภทโครงการ	จำนวนโครงการ	หมายเหตุ
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	8,625	
2. ด้านเศรษฐกิจ	7,040	
3. ด้านสังคม	4,226	
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	2,171	
5. ด้านสวัสดิการ	1,910	
6. ด้านการเมือง	258	
7. ด้านอื่น ๆ	1,692	
รวม	25,922	

จากตารางที่ 6 สรุปได้ว่า หมู่บ้าน/ชุมชน มีความต้องการด้านโครงสร้างพื้นฐานมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.27 รองลงมาคือ โครงการด้านเศรษฐกิจ คิดเป็นร้อยละ 27.16 และมีความต้องการด้านการเมืองน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.00

ตารางที่ 7 แสดงผลการดำเนินการโครงการตามแผนชุมชน สรุปได้ดังนี้

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	จำนวนโครงการ ที่ดำเนินการแล้ว	จำนวนโครงการ ที่ยังไม่ได้ดำเนินการ	หมายเหตุ
1. เมืองกาฬสินธุ์	23	2,234	
2. ยางตลาด	326	2,885	
3. กมลาไสย	125	1,409	
4. สหัสขันธ์	8	1,409	
5. กุฉินารายณ์	84	2,603	
6. ท่าคันโท	10	860	
7. สมเด็จ	8	1,703	
8. เขาวง	262	1,132	
9. ห้วยเม็ก	189	757	
10. คำม่วง	-	765	
11. ร่องคำ	1	741	
12. หนองกุงศรี	126	1,140	
13. นามน	-	1,125	
14. ห้วยผึ้ง	-	627	
15. สามชัย	-	950	
16. นาหว้า	41	861	
17. ดอนจาน	89	848	
18. ฆ้องชัย	106	583	
รวม	1,398	22,632	

จากตารางที่ 7 สรุปได้ว่า มีโครงการที่ดำเนินการแล้ว คิดเป็นร้อยละ 5.82 และโครงการที่ยังไม่ได้ดำเนินการ คิดเป็นร้อยละ 94.18

อำเภอ/กิ่งอำเภอ ที่ดำเนินการโครงการแล้ว มีจำนวนมากที่สุด 3 ลำดับ ได้แก่ อำเภอยางตลาด 326 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 23.32 อำเภอเขาวง จำนวน 262 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 18.74 และอำเภอห้วยเม็ก จำนวน 187 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 13.38 ส่วนอำเภอ/กิ่งอำเภอที่ยังไม่ได้ดำเนินการ จำนวน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอกำม่วง อำเภอนามน อำเภอห้วยผึ้ง และกิ่งอำเภอสามชัย

บทที่ 4

การเชื่อมโยงแผนกับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนต่าง ๆ

กระบวนการเชื่อมโยงแผนชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ และจังหวัด

มีการเชื่อมโยงผ่านกระบวนการประชุมเจรจาภาคีระดับตำบล และการนำเสนอแผนชุมชนต่อเวทียุทธศาสตร์จังหวัดกาฬสินธุ์

กระบวนการเชื่อมโยงผ่านการบวนการเจรจาภาคีระดับตำบล

เป็นการเจรจาภาคีระดับตำบล และมีเจ้าภาพส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รับผิดชอบแผนในระดับตำบล/อำเภอ

- พื้นที่เป้าหมาย 150 จุด
- ระดับองค์การบริหารส่วนตำบล 126 แห่ง
- ระดับเทศบาล 24 แห่ง

วิธีการขั้นตอนขบวนการ

1. ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนอำเภอ/กิ่งอำเภอ (ศตจ. อ./กิ่ง อ.) ประสานแจ้งให้ ปลัดอำเภอ ปลัด อบต. และปลัดเทศบาล จัดการวางแผนการจัดประชุมเจรจาภาคีระดับตำบล
2. มอบหมายให้หน่วยงาน อบต./เทศบาล เป็นดูแลการจัดเวที และสถานที่
3. ให้หน่วยงาน อบต./เทศบาล จัดทำหนังสือประสานแจ้ง กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน และผู้แทนหมู่บ้าน ในเขตรับผิดชอบเข้าร่วมเวที เสรจาภาคีจัดทำแผนระดับตำบล
4. กลุ่มเป้าหมายตัวแทนชุมชน หมู่บ้านละ 3 คน
โดยประกอบด้วย
 - 4.1 กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน 1 คน
 - 4.2 สมาชิก อบต. 1 คน
 - 4.3 ผู้แทนภาคประชาชน 1 คน
5. กลุ่มเป้าหมายผู้แทนส่วนราชการ หรือคณะทำงานในระดับตำบลเข้าร่วมรับผิดชอบ (วิทยากรจัดทำแผนตำบล/เทศบาล)
6. ให้ผู้แทนระดับหมู่บ้านจัดส่งแผนชุมชน ให้กับหน่วยงาน อบต. และเทศบาล ก่อนวันที่จะจัดเวทีเจรจาภาคี จากนั้นให้ อบต.และเทศบาล จัดถ่ายสำเนาแผนชุมชน เพื่อแจกให้หน่วยงานราชการเป็นเจ้าภาพระดับตำบล 11 หน่วยงาน (คณะทำงานระดับตำบล)
7. รูปแบบการจัดเวทีนำเสนอแผนการจัดเวทีเจรจาภาคีระดับตำบล
พิธีเปิดการประชุม
 - 7.1 ให้มีประธานดำเนินการจัดประชุม และการกล่าวรายงานการประชุม

7.2 ผู้ประสานงานระดับตำบลชี้แจงแนวทางการนำเสนอแผนของชุมชน

7.3 ให้ผู้แทนของชุมชนนำเสนอแผนโครงการของชุมชน จากนั้นให้คณะกรรมการพิจารณาเพื่อมอบหมายผู้รับผิดชอบเป็นเจ้าภาพงบประมาณตามลำดับ วันนำเสนออาจจะไม่มีรายละเอียดโครงการ

8. ให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลเป็นผู้สรุปผลการประชุมฯ เสร็จจากภาคีโดยส่งรายงานผลการเจรจาภาคีให้ อำเภอ/กิ่งอำเภอ เพื่อให้อำเภอ/กิ่งอำเภอ ดำเนินการจัดส่งจังหวัดต่อไป

กระบวนการเชื่อมโยงผ่านกระบวนการนำเสนอแผนชุมชนต่อเวทียุทธศาสตร์จังหวัดกาฬสินธุ์

จังหวัดกาฬสินธุ์ กำหนดประชุมเสนอแผนชุมชนตามยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อผลักดันการนำแผนชุมชนไปสู่การปฏิบัติ โดยการเชื่อมโยง ด้าน Demand ซึ่งสะท้อนฝ่ายแผนชุมชนกับแผนยุทธศาสตร์จังหวัดและแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งเชื่อมโยงด้าน Supply ระหว่างงาน โครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

กำหนดประชุมเมื่อวันที่ 13 มกราคม 2549 ณ ห้องทศพร โรงแรมริมปาว อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรูปแบบการนำเสนอ กำหนดให้กลุ่มร่วมมือร่วมใจ (Cluster) สรุปข้อมูลผลการดำเนินการจัดทำแผนชุมชนของกลุ่ม นำเสนอผ่านเวทียุทธศาสตร์จังหวัด ซึ่งมีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 400 คน ประกอบด้วย

1. หัวหน้าส่วนราชการ/หน่วยงานภาครัฐ
2. นายอำเภอ/ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ
3. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. ผู้แทนภาคประชาชน

บทที่ 5

การเชื่อมโยงข้อมูลกับระบบข้อมูลจังหวัด

การเชื่อมโยงข้อมูลกับระบบข้อมูลของจังหวัด กำหนดการเชื่อมโยงโดยผ่านกระบวนการ 4 ท. ซึ่งจังหวัดกาฬสินธุ์ได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน โดยประชุมชี้แจงแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดแก่ผู้บริหารระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ เพื่อรับทราบหลักการ (Principle) สมมติฐาน (Hypothesis) และกระบวนการ (Process) การแก้ปัญหาความยากจน หลังจากนั้นจึงกำหนดแบบตรวจสอบ ยืนยัน และวิเคราะห์ข้อมูลการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาของผู้จดทะเบียนในด้านทักษะต่อชีวิต และการทำงาน ด้านทักษะฝีมือแรงงาน ด้านทรัพยากรที่ดิน ปัจจัยการผลิต และร่วมกันวิเคราะห์ ร่วมกันคิดในการหาทางออกร่วมกัน และกำหนดให้ ศูนย์ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจนอำเภอ/กิ่งอำเภอ จัดชุดปฏิบัติการแก้จนระดับตำบล พร้อมกับประชุมชี้แจงและมอบหมายให้ออกไปพบปะผู้จดทะเบียน เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาเป็นรายคน หรือรายครัวเรือนที่มีจุดเน้นอยู่ที่ ทักษะ ทักษะ ทรัพยากร หรือปัจจัยการผลิต ทางออก โดยสาเหตุ และแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้ทันเวลา

จังหวัดกาฬสินธุ์ดำเนินการจัดทำระบบโปรแกรมบันทึกข้อมูล ตรวจสอบ ยืนยัน วิเคราะห์ข้อมูล 4 ท. เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการของจังหวัด วิธีการจัดเก็บ การเรียกดู และการค้นหาข้อมูล โดยใช้ Soft ware Mysql version 4.0.32, Apache Server Version 1.327, Php version 4.2.3 ติดตั้งโปรแกรมบนพื้นที่ Server ของศูนย์ปฏิบัติการจังหวัดกาฬสินธุ์ (Provincial Operation Center : POC) ให้อำเภอ/กิ่งอำเภอ สามารถใช้งานในการบันทึกและประมวลผลข้อมูล 4 ท. ได้ เมื่อจัดทำโปรแกรมสำเร็จจึงจัด ผูกอบรมเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ ที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ ในการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ที่ใช้ในการบันทึกข้อมูล 4 ท. สามารถจัดการระบบข้อมูลการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการบันทึกข้อมูลในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการของจังหวัด เช่น ใช้เป็นข้อมูลให้ความช่วยเหลือในการออกคาราวานแก้จน โดยจังหวัดกาฬสินธุ์สามารถดูภาพภาพปัญหาภายในจังหวัดกาฬสินธุ์ได้ และเพิ่มความรวดเร็วในการตรวจสอบ

จากตารางข้างต้น สามารถสรุปผลการดำเนินการ ได้ดังนี้

โครงการที่ดำเนินการแล้ว จำนวนทั้งสิ้น 1,398 โครงการ สามารถแยกโครงการที่ได้ดำเนินการตามลำดับมากที่สุด ตามรายอำเภอ/กิ่งอำเภอ ได้ดังนี้

ลำดับ	อำเภอ/กิ่งอำเภอ	จำนวนโครงการที่ดำเนินการแล้ว	คิดเป็นร้อยละ
1	ยางตลาด	326	23.31
2	เขาวง	262	18.74
3	ห้วยเม็ก	189	13.51
4	หนองกุศรี	126	9.00
5	กมลาไสย	125	8.94
6	ฆ้องชัย	106	7.58
7	ดอนจาน	89	6.36
8	กุฉินารายณ์	84	6.00
9	นาคู	41	2.93
10	เมืองกาฬสินธุ์	23	1.64
11	ท่าคันโท	11	0.78
12	สมเด็จ	8	0.57
13	สหัสขันธ์	8	0.57
14	ร่องคำ	1	0.07
15	นามน	-	0.00
16	ห้วยผึ้ง	-	0.00
17	คำม่วง	-	0.00
18	สามชัย	-	0.00
รวม		1,398	100

แหล่งงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน จากงบประมาณ 4 แหล่ง คือ

1. งบประมาณจากชุมชน
2. งบประมาณจาก งบ SML
3. งบประมาณจาก อบต./เทศบาล
4. งบประมาณจากภาครัฐราชการ

บทที่ 6

ข้อสังเกต และข้อเสนอแนะ

การนำเสนอแผนชุมชนไปสู่การปฏิบัติ

เนื่องจากแผนชุมชนจะประกอบด้วย โครงการ/กิจกรรมที่ผู้กำหนดขึ้นโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนและแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชน ซึ่งโครงการ/กิจกรรม ดังกล่าวบางส่วนชุมชนสามารถดำเนินการเองได้ก็เป็นบทบาทของชุมชนที่จะนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกัน แต่สำหรับโครงการ/กิจกรรมตามแผนชุมชนบางส่วนเกินความสามารถที่ชุมชนจะดำเนินการเองได้ต้องได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก ซึ่งในส่วนนี้องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาลควรพิจารณาโครงการ/กิจกรรมให้ผนวกอยู่ในแผนของ อบต. เทศบาล พร้อมด้วยสนับสนุนงบประมาณตามความเหมาะสม หรือ อบต. เทศบาล ประสานงานกับองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อผลักดันให้โครงการ/กิจกรรมดังกล่าวเกิดขึ้น

ผลที่คาดว่าจะได้รับการจัดทำแผนชุมชน

(1) ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับชุมชน

1.1 คนในชุมชนได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ ประสบการณ์ และพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น/ชุมชนด้วยตนเอง

1.2 เกิดเวทีชุมชนที่เกิดความต่อเนื่อง และมีการขยาย/เชื่อมโยงเครือข่ายภาคีการพัฒนาในทุกระดับ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันพัฒนาและแก้ไขปัญหาความยากจนในท้องถิ่น/ชุมชนของตนเอง

(2) ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับภาครัฐ

2.1 หน่วยงานภาครัฐมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและกระบวนการทำงาน โดยเน้นการบริหารจัดการการพัฒนา/แก้ไขปัญหาโดยยึดพื้นที่หรือชุมชนเป็นศูนย์กลาง และเน้นส่งเสริมบทบาทของชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ ส่วนภาครัฐเข้าไปมีส่วนร่วมในการสนับสนุนเอื้ออำนวยความสะดวกให้กับภาคประชาชนและการช่วยเหลือในสิ่งที่เกินความสามารถของชุมชนจะดำเนินการเองได้

2.2 การบริหารจัดการทรัพยากรภาครัฐมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากแผนชุมชนเป็นแผนที่สะท้อนความต้องการที่แท้จริงในระดับท้องถิ่น/ชุมชน โดยเน้นการใช้ทรัพยากรของท้องถิ่นหรือองค์กรชุมชนเป็นหลัก ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่อาจสนับสนุนกิจกรรมบางด้านที่เกินศักยภาพของชุมชน ซึ่งจะทำให้การใช้จ่ายทรัพยากรภาครัฐสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน พื้นที่ เป้าหมายและกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น

วิจารณ์

การบริหารจัดการเพื่อการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน ตามโครงสร้างอำนาจของราชการ

จุดแข็ง

1. การดำเนินงานทำให้ขับเคลื่อนงานได้เชิงกว้าง และสั่งการได้รวดเร็วครอบคลุมถึงระดับหมู่บ้าน โดยผ่านสายบังคับบัญชาทางปกครอง
2. สามารถแก้ไขปัญหาได้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องกฎหมายเช่น เรื่องที่ดินทำกิน
3. เป็นศูนย์บูรณาการ การประสานงานขอความร่วมมือ และการจัดการงบประมาณโดยผ่านโครงการที่ได้รับงบประมาณจากจังหวัดแบบบูรณาการ และผ่านการสั่งการโดยยึดคำสั่งของผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ เช่น โครงการจัดหางานให้นักเรียนนักศึกษา

จุดอ่อน

1. การทำงานเน้นกระบวนการข้อมูลมากกว่ากระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจนจริง ๆ
2. แผนงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจน กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับประโยชน์จากโครงการยังเจาะจงถึงกลุ่มความยากจนไม่ชัดเจน
3. ยุทธศาสตร์และแผนแก้ไขปัญหาความยากจนในทุกระดับ ยังกำหนดตัวชี้วัด การจัดการ งบประมาณ ระบบการบริหารแผนงานโครงการ ยังไม่มีความชัดเจน

การบริหารจัดการเชิงพื้นที่โดยใช้แผนชุมชนเป็นเครื่องมือ

ทำให้เกิดมิติใหม่ของการบูรณาการ ในเรื่อง

- ทรัพยากรบุคคล
- งบประมาณ
- วิธีการทำงาน

ทรัพยากรบุคคล มีทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาควิชาการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับ ชุมชน ตำบล อำเภอ/กิ่งอำเภอ และระดับจังหวัด ร่วมกันดำเนินงาน โดยยึดภารกิจเป็นนโยบาย

งบประมาณ เกิดการบูรณาการจากภาคราชการ เอกชน นำงบประมาณมาร่วมสนับสนุนตามขั้นตอนกิจกรรมตามแผนงาน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนในกระบวนการเจรจาภาคี

วิธีการทำงาน โดยกำหนดขั้นตอน กิจกรรมการทำงาน การเชื่อมประสานกันในทุกภาคส่วน ตั้งแต่กระบวนการจัดทำแผนชุมชน ส่งผลให้เกิดผลความสำเร็จในการดำเนินงาน เกิดการเชื่อมโยงในหน่วยงานทุกภาคส่วน ซึ่งเป็นมิติใหม่ในการทำงาน

การนำแผนชุมชนมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและปรับแผนของแต่ละระดับ

1. แผนในระดับชุมชนกับโครงการ SML ยังนำแผนชุมชนมาใช้ประโยชน์ได้น้อย และยังพบว่ากระบวนการจัดทำแผนชุมชนหมู่บ้าน SML มีการจัดทำใหม่ซึ่งทำให้เกิดความซ้ำซ้อน
2. แผนชุมชนกับแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความไม่สอดคล้องกันในเรื่องระยะเวลาในการจัดทำแผน เนื่องจากช่วงที่ทำแผนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่อยู่ระหว่างการรับรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จึงไม่สามารถนำแผนชุมชนเข้าวาระได้ทัน แต่โดยส่วนใหญ่สามารถนำแผนชุมชนเข้าพิจารณา ในบางพื้นที่จะมีการนำแผนชุมชนไปทบทวนร่วมกับชุมชน และในบางพื้นที่ได้นำแผนชุมชนไปดำเนินการแล้ว
3. ในระดับหน่วยงานราชการระดับตำบล ได้นำแผนชุมชนบรรจุเข้าเป็นแผนประจำปี เช่น หน่วยงานเกษตร และสาธารณสุข

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน

1. การแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างและโครงการใหญ่ที่ใช้งบประมาณมาก และเรื่องระเบียบกฎหมาย ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัดรับผิดชอบและเป็นหน่วยประสานงานเชิงนโยบายและระบบการจัดสรรงบประมาณ รัฐบาลควรให้อำนาจในการจัดการที่ดินในระดับจังหวัด
2. ควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเจ้าภาพหลัก ในการประสานงานและดูแลแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ที่องค์กรรับผิดชอบ เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดชุมชน และเข้าถึงปัญหารายบุคคลมากกว่าส่วนราชการโดยผ่านกลไกโครงสร้าง ศตจ. เพื่อการบูรณาการในระดับพื้นที่ ให้ นายอำเภอ/ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ เป็นแกนหลักและผู้นำสำคัญในการขับเคลื่อนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) และผู้บริหารจัดการระดับพื้นที่ Area CEO
3. โครงการและแนวทางควรยืดหยุ่นให้ระดับพื้นที่ ระดับชุมชน ตำบล อำเภอ/กิ่งอำเภอ หารูปแบบที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อให้ท้องถิ่น ชุมชน มีจิตนาการใหม่ในการแก้ไขปัญหาความยากจนนี้
4. การแก้ไขปัญหารายบุคคลควรกำหนด ระดับความรุนแรงของปัญหา และระยะเวลา การแก้ไขปัญหาเป็น เรื่องเร่งด่วน ปานกลาง ระยะยาว และมีฐานข้อมูลรายบุคคล สำหรับตรวจสอบผลการแก้ไขปัญหา
5. ควรมีการนำข้อมูลที่ได้จากการจัดทำแผนชุมชน เพื่อใช้ในการประกอบการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนบูรณาการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน

1. ควรมีการทบทวนแผนชุมชนในทุกระดับ ก่อนที่จะนำไปสู่การปฏิบัติในปี 2549 - 2551 และควรมีการวิเคราะห์ข้อมูล สภาพปัญหาจริง รวมทั้งความต้องการของชุมชนตามแผนที่ชุมชนที่เสนอ และควรมีการติดตามประเมินผลว่าได้รับการตอบสนองโครงการแล้วเท่าใด หน่วยงานใดให้การสนับสนุนงบประมาณ
2. กลไกการทำงานต่อเนื่อง ควรมอบหมายให้ทีมวิทยากร ครู ก และครู ข และแกนนำชุมชน บูรณาการทำงานในพื้นที่ และให้มีแผนงานโครงการร่วมกัน โดยยึดแผนชุมชนเป็นเครื่องมือในการทำงานร่วมกัน โดยใช้โครงสร้าง ศตจ. ทุกระดับ เป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนและประสานงาน
3. ควรมีการขยายผล รูปแบบการจัดทำแผนชุมชนเต็มรูปแบบ ให้ครบทุกทุกชุมชน ภายในปี 2551
4. แผนการแก้ไขปัญหาความยากจน ระดับครัวเรือน ควรเริ่มที่การปรับทัศนคติ การพึ่งพาตนเอง การยอมรับในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์แห่งตน การลด ละ เลิกอบายมุข การทำการเกษตรแบบพอเพียง เพื่อลดต้นทุนในการผลิตทางการเกษตร เพื่อเสริมรายได้ และปรับโครงสร้างหนี้ ประกอบกับการให้ข้อมูล การให้คำปรึกษาการปรับโครงสร้างหนี้

ภาคผนวก

บทความเพื่อเผยแพร่

การนำเสนอแผนชุมชนต่อเวทียุทธศาสตร์จังหวัดกาฬสินธุ์

13 มกราคม 2549

ศูนย์อำนวยการปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์ (ศตจ.กส.)

ที่ทำการปกครองจังหวัด กลุ่มงานปกครองจังหวัดกาฬสินธุ์

โทร/โทรสาร 0-4381-1213

E-mail : kalasin_dopa@hotmail.com

E-mail : kls_dopa@yahoo.com

คำนำ

หนังสือสรุปการนำเสนอแผนชุมชนต่อเวทียุทธศาสตร์จังหวัดกาฬสินธุ์ ฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อสรุปผลการจัดประชุมฯ ตามแผนปฏิบัติการจัดทำแผนชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ โดยใช้เป็นเอกสารในการศึกษาเรื่องการบริหารจัดการของแผนชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์

ส่วนประกอบของหนังสือสรุปผลการนำเสนอแผนชุมชนต่อเวทียุทธศาสตร์จังหวัดกาฬสินธุ์เล่มนี้ ประกอบด้วย

- คำบรรยายของผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์
- การบรรยายพิเศษของรองผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ (นายเดชา ตันติยวงศ์)
- ผลการดำเนินงานในพื้นที่หมู่บ้านนำร่อง
- ผลการจัดทำข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS)
- นำเสนอผลการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน : จังหวัดกาฬสินธุ์ (ศตจ.ปชช.กส.)
- สรุปผลการดำเนินงานกลุ่มร่วมมือร่วมใจ
- ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

จังหวัดกาฬสินธุ์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้ คงจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการและเป็นเครื่องมือในการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานจัดทำแผนชุมชน ส่วนข้อบกพร่องต่าง ๆ จังหวัดกาฬสินธุ์ ยินดีรับฟังความคิดเห็นเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาต่อไป

จังหวัดกาฬสินธุ์

มกราคม 2549

สารบัญ

คำนำ

สารบัญ

เรื่อง

สรุปคำบรรยาย

สรุปคำบรรยายของผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์	2
การบรรยายพิเศษของรองผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์	10
ในการนำเสนอแผนชุมชนต่อเวทียุทธศาสตร์จังหวัดกาฬสินธุ์	
วันที่ 13 มกราคม 2549 ณ ห้องทศพร โรงแรมริมปาว	
อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์	

สรุปผลการดำเนินงาน

การดำเนินงานในพื้นที่หมู่บ้านร่ำร้อง	16
การจัดทำข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์	20

การนำเสนอผลการวิจัย

รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและ	
ความยากจนเชิงบูรณาการจังหวัดกาฬสินธุ์ (ศตจ.ปชช.กส.)	25
การนำเสนอผลการวิจัย (เพิ่มเติม)	31

สรุปผลการดำเนินงานกลุ่มร่วมมือร่วมใจ

กลุ่มเมืองนาดอน	39
กลุ่มท่ายางห้วยหนอง	41
กลุ่มซ้องคำกมลา	47
กลุ่มผึ้งเขาคุกกุณี	50
กลุ่มสมคำสหัสชัย	53

ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย	56
รอง ศร.จันทร์จรัส เรียวเดชะ	61
นายธนุสินธ์ ไชยสิริ	62
นายสุพจน์ อาวาส	62

ภาคผนวก

ภาพประกอบการอภิปรายกลุ่มอำเภอ	66
แผนที่การแบ่งคุ้มบ้านดงเมือง หมู่ที่ 10 และหมู่ที่ 13	77

คำบรรยายของผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์

ကကကကကကကကကကကကကကကက

ในปัจจุบันนี้ เราเรียกแผนฯ ดังกล่าวว่า ยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ ดังนั้น ก่อนที่จะดำเนินการอะไรบางอย่างต้องมองให้ออกก่อนว่าเรากำลังจะทำอะไร วิสัยทัศน์ในเรื่องนี้เป็นอย่างไร วิสัยทัศน์ส่วนใหญ่ที่หน่วยงานต่าง ๆ ทำมาประมาณ 70 % ถือว่ามีความสอดคล้องกับหน่วยงานนั้น ๆ ความสมบูรณ์ของวิสัยทัศน์ จะต้องชี้ภาพลักษณ์ที่พึงปรารถนา ซึ่งประกอบด้วยหลาย ๆ อย่าง ทั้งภาพในอนาคต และมีการกำหนดระยะเวลา หน่วยงานที่นำรูปแบบนี้มาดำเนินการหน่วยงาน

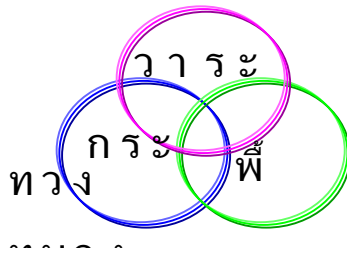
แรก คือ กระทรวงสาธารณสุข ช่วงนั้น วิสัยทัศน์ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาบ้านเมือง แล้วพอมาถึงสมัยท่านนายกทักษิณ ก็ใช้วิสัยทัศน์นี้ เป็นตัวนำโดยมองว่าอีก 5 ปี ข้างหน้า จังหวัดนี้จะเป็นอย่างไร หน่วยงานนี้มองภาพตนเองเป็นอย่างไร มีบทบาทอย่างไร ก็กำหนดออกมาเป็นยุทธศาสตร์ จากยุทธศาสตร์ก็นำมากำหนดเป็นกลยุทธ์ หรือพันธกิจ และโยงลงมาซึ่งในท้ายที่สุดก็คือ แผนและโครงการ เพราะฉะนั้นสิ่งที่เราพยายามนำเสนอจริง ๆ ไม่ใช่เรื่องใหม่ ซึ่งในความเป็นจริงขั้นตอนที่เราดำเนินการในการทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ เช่นทุกวันนี้ที่เราเห็นวิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์ แต่ในช่วงนั้นบุคลากรของเราไม่มีความรู้ความสามารถด้านนี้ มีหน่วยงานไม่กี่หน่วยงานที่มีความสมบูรณ์ในการวางแผน คือ มองถึงวิสัยทัศน์กำหนดเป็นยุทธศาสตร์ออกมา และดำเนินการตามนั้น โดยมีแผนเป็นตัวกำหนด แม้กระทั่งกระทรวงมหาดไทย ในช่วงนั้นก็ยังไม่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์ ดังนั้นกระทรวงสาธารณสุขจึงเป็นหน่วยงานแรกที่นำรูปแบบนี้มาใช้

ปัจจุบันเราจึงให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์ ซึ่งในแต่ละจังหวัดจะเน้นยุทธศาสตร์ที่แตกต่างกันออกไป เช่น ยุทธศาสตร์ด้านการเกษตร ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาสังคม

- ยุทธศาสตร์เกษตรของจังหวัดลำพูน หมายถึง ลำไย
- ยุทธศาสตร์เกษตรของจังหวัดจันทบุรี หมายถึง ทุเรียน เงาะ
- ยุทธศาสตร์เกษตรของกาฬสินธุ์ หมายถึง ข้าว มันสำปะหลัง และอ้อย

ด้วยเหตุผลนี้เอง... ที่แต่ละจังหวัดจะต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ พอต่างกัน กลยุทธ์ที่จะนำมาทำงานชิ้นนี้ก็แตกต่างกัน มีเป้าหมายที่ต่างกัน ที่หยิบยกขึ้นมาพูดนี้ ก็เพราะจะเข้าสู่แผนชุมชน ท่านต้องมีความเข้าใจในเรื่องของแผนพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชาติ และความคลี่คลายทางสังคมในการปรับตัวเอง แต่ละประเทศก็หารูปแบบที่เหมาะสม ประเทศสังคมนิคมก็จะมีอีกรูปแบบหนึ่ง วิธีการทำงานก็มีอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเขาบอกว่าเหมาะสมกับสังคมของเขา ประเทศเราก็มีรูปแบบอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเหมาะสมกับประเทศเรา แต่ที่กล่าวมานั้นเป็นประชาธิปไตยทั้งหมด ไม่มีใครบอกเราหรือว่าเป็นประเทศเผด็จการ แล้วแต่จะมองว่าเป็นประชาธิปไตยในแง่ใด นี่คือการที่มาของคำว่า วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ที่เราใช้ในการแก้ไขปัญหาของบ้านเมืองในการพัฒนาประเทศ พัฒนาจังหวัด กระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ ก็ถ่ายทอดออกมาเป็นวิสัยทัศน์ เป็นยุทธศาสตร์ของกระทรวง ของกรม แล้วนำยุทธศาสตร์ตัวนี้มาพัฒนาในพื้นที่ของจังหวัด

เพราะฉะนั้นเมื่อมองในภาพรวมที่เราทำอยู่ ท่านนายกรัฐมนตรีท่านอธิบายเหมือน นักวิชาการ ว่าวงกลมสามวงมาคล้องกันคล้าย “ห่วงโอลิมปิก”

วงกลมแรก คือ วาระแห่งชาติ หรือนโยบายของประเทศ หรือมติ ครม. ที่กำหนด ออกมาว่าจะนำประเทศเราให้เดินไปในทิศทางใด นั่นก็คือ เมื่อตั้งรัฐบาลขึ้นมา นายกรัฐมนตรีก็จะแถลงต่อ รัฐสภาว่ารัฐบาลชุดนี้จะบริหารประเทศไปในทิศทางใด เริ่มกำหนดออกมาเป็นนโยบาย ในวง กลมแรกเราจึงเขียนว่านโยบายรัฐบาล สถานการณ์ของประเทศเรามีเรื่องของยาเสพติด เราก็บอกว่า เป็นวาระแห่งชาติ หรือเรื่องการแก้ไขปัญหายาเสพติด ดังนั้นในวงกลมแรกหลังจากนโยบายรัฐบาล แล้ว เราก็เขียนคำว่า วาระแห่งชาติเรื่องสงครามยาเสพติด นายกรัฐมนตรีให้คำมั่นกับรัฐสภาว่าจะแก้ไข ปัญหาความยากจน การแก้ไขปัญหายากจนอยู่ในวงกลมแรก นี่คือนโยบายรัฐบาลที่เป็นวาระแห่งชาติ

วงกลมที่สอง คือ ภารกิจหน้าที่ ที่กระทรวง ทบวง กรม กำหนด ซึ่งมี ภารกิจตามที่ได้กำหนดไว้ และมีความแตกต่างกันในแต่ละกระทรวง นี่คือ ภารกิจหน้าที่ การส่ง ข้าราชการส่วนภูมิภาคมาประจำที่ส่วนกลางนั้น ก็เพื่อจะรับเอาหน้าที่ ภารกิจต่างๆ มาลงพื้นที่ ให้ครบทุกพื้นที่ทั่วประเทศ

วงกลมที่สาม คือ ผู้ปฏิบัติในพื้นที่ บุคคลแรกของวงกลมที่สาม คือ ผู้ ว่าราชการจังหวัดแต่ละจังหวัด คือผู้ปฏิบัติในพื้นที่ มีหน้าที่เชื่อมโยงวงกลมแรกและวงกลมที่สอง เข้ากับสถานการณ์ของจังหวัดแต่ละจังหวัด ซึ่งทุกจังหวัดต้องทำแบบเดียวกัน นี่คือการปฏิบัติงานใน พื้นที่ จะเห็นได้ว่าที่กล่าวมาโดยตลอด คือ วงกลมแรก และวงกลมที่สอง มีนโยบายลงมาให้พื้นที่ ปฏิบัติแล้วเราสามารถปฏิบัติได้หรือไม่ เหมาะสมกับพื้นที่หรือไม่ นี่คือนำที่ของวงกลมที่สาม ที่จะ จัดให้มีความลงตัวในพื้นที่

สมมตินโยบายในเรื่องของการเกษตร “ครัวของโลก” รัฐบาลบอกว่าอยาก ทำให้ประเทศไทยเป็นที่ส่งออกด้านผลผลิตทางการเกษตร ทั้งอาหารปลอดภัย ทั้งอาหารปลอดภัย ในรูปแบบต่าง ๆ นั่นคือ อยู่ในวงกลมแรก วงกลมที่สอง กระทรวงเกษตรรับมาแล้ว กรมส่งเสริม การเกษตรก็รับช่วงต่อ เช่น เรื่องการควบคุมสารเคมีนำเข้า ถ้าสั่งเข้ามาต้องใช้ภายในข้อจำกัด มีการกำหนดเกณฑ์ในการใช้อย่างไร กรมส่งเสริมการเกษตรก็บอกว่าวิธีการที่จะปลูกข้าวในการนำออก

ไปสู่ครัวโลก และคนเขานิยมซื้อกัน กระบวนการในการปลูกต้องปลูกแบบนี้ การฉีดยาต้องฉีดแล้วทิ้งไว้กี่วัน แล้วค่อยเอามาบริโภค นี่คือการกำหนดแนวทางว่ากระทรวงเกษตรและกรมส่งเสริมการเกษตรจะอย่างไร นำผลผลิตไปสู่ต่างประเทศอย่างไร ก็น่าจะมีการประสานงานมาทางจังหวัด เช่น บอกจังหวัดจันทบุรีว่าให้เพิ่มพื้นที่ปลูกข้าว แต่ข้อเท็จจริง พื้นที่ของจังหวัดจันทบุรีเป็นพื้นที่พืชสวน จังหวัดจันทบุรีก็แจ้งว่า โคเวต้าที่ให้เพิ่มพื้นที่ปลูกข้าวนั้น จังหวัดจันทบุรีไม่มีความเหมาะสม ไม่ตรงกับความเป็นจริงของพื้นที่จังหวัดจันทบุรี ส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์บอกว่า มีพื้นที่เหมาะสมขอเพิ่มพื้นที่ปลูกข้าวอีก 10 % ของพื้นที่ทั้งหมด นี่ก็คือที่มาที่รัฐบาลจะให้งบประมาณโดยผ่านกระทรวงผ่านกรมมา ดังนั้นแผนงานเป้าหมายที่กล่าวมาจะผ่านวงกลมแรก และวงกลมที่สอง ลงมา ทำไมจึงบอกว่าขอเพิ่มพื้นที่ปลูกข้าว ตรงนี้มาจากพื้นที่ และตรงนี้เป็นบทบาทของเรา ที่จะต้องมีการตอบรับกลับไป ข้อมูลต้องขึ้นมาจากพื้นที่ ตอนนั้นเริ่มโยงมาจากข้างล่าง ว่าความสามารถหรือความพร้อมในพื้นที่นั้น มากน้อยเพียงใด อย่างไร เพราะฉะนั้นในการทำงานเพื่อให้ประสบความสำเร็จแล้ว ถ้าเรา **ละเลยข้อมูลศักยภาพของพื้นที่ งานเราจะไม่ประสบความสำเร็จ** เพราะเราไม่ได้ดูศักยภาพของพื้นที่ เพราะเราไม่ได้เก็บข้อมูลของพื้นที่เลย แล้วสามารถโยงไปได้ดีกว่าแล้วในอดีตที่ผ่านมาการเก็บข้อมูลจากพื้นที่ การศึกษาสภาพพื้นที่เรามีการดำเนินการอย่างไร ต้องยอมรับความจริงว่าในสมัยก่อนระบบราชการเราใช้มุมมองของข้าราชการอย่างเดียว ในการเข้าไปสัมผัสพื้นที่ เป็นมุมมองที่ได้รับการอบรม ได้รับการถ่ายทอดภารกิจมา สมมติ ให้ไปหาพื้นที่ในการปลูกข้าวว่ามีพื้นที่เท่าใด ให้ไปดูหมู่บ้านที่พร้อมในการรับงบประมาณจาก SML ส่วนใหญ่ใช้ประสบการณ์ของตนเอง ถ้าอยู่มานานก็ชำนาญ เช่น พัฒนาการในพื้นที่อยู่มานานก็มีความชำนาญโดยที่ไม่ต้องออกไปดูพื้นที่แต่ว่าที่สำนักงานแล้วสรุปเอาเองทั้งหมด เกษตรอำเภอก็เช่นกันอยู่ในพื้นที่นาน ก็มองภาพออก แต่ก็ไม่สามารถยืนยันได้ว่ามีความถูกต้องร้อยเปอร์เซ็นต์ ดังนั้น เราต้องลงไปสัมผัสเอง และจะรู้ว่าภาพที่เราเห็นและความเป็นจริงนั้น อาจจะใช้สิ่งที่เรามอง แต่ความจริงก็ยังมีอีกหนึ่งมุมให้มองเช่นกัน มีหลายกิจกรรมที่เราบอกว่าสามารถเชื่อมโยงกันได้ แต่ในความเป็นจริงล้มเหลว

ยกตัวอย่างเช่น เรื่องหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หรือ OTOP ชาวบ้านเขาก็อยากให้เราไปส่งเสริมพวกเขา เพราะฉะนั้นเมื่อเราลงไปค้นคว้า ชาวบ้านก็รีบให้ความร่วมมือพร้อมที่จะดำเนินการทันที แต่ตลาดของสินค้าบางชนิดมีความสามารถบริโภคได้ เพียงบางส่วนเท่านั้น เราล้มเหลวในการหาตลาดอื่น ๆ หรือหาตลาดต่างประเทศได้ เราล้มเหลวในการเข้าไปทำให้เขามีรายได้เพิ่มขึ้น ถ้ามองว่าเราไปสัมผัสเขาหรือเปล่า คำตอบที่ได้คือ สัมผัส แต่เรามองยังไม่ทั่วถึง เราจึงไปไม่รอด เพราะฉะนั้น OTOP ที่ผมกล่าวมา ตั้งแต่ปีแรกที่ผมดำรงตำแหน่งรองผู้ว่าราชการจังหวัดที่จังหวัดหนองบัวลำภู ผมก็ได้แนะนำหน่วยงานที่เข้าไปมีส่วนในการดำเนินการในเรื่องนี้ว่า ทำให้ดี ทำให้ได้ อย่าไปทำบาป ชาวบ้านเขาเสียเวลากับคุณ ชาวบ้านเขาคิดว่าเขาทำแบบนี้แล้วเขาจะมีรายได้ แต่พอทำออกมา

ขายไม่ได้วางกอง และจะอย่างไรต่อไป เพราะว่าทุก ๆ หน่วยงานก็อยากมีส่วนร่วมในการทำ OTOP กันทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมจังหวัดก็เข้าไปส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลา 2 หมู่บ้าน พัฒนาการคัดมา 2 หมู่บ้านในเรื่องของผลิตภัณฑ์ปลา และจากประมง ก็คัดมา 2 หมู่บ้าน เชื่อหรือไม่ว่าทั้ง 6 หมู่บ้านนี้ แต่ความจริงแล้วควรเป็น 2 หมู่บ้าน ไม่ว่าจะส่งมาจากหน่วยงานใด ควรจะทำการคัดเลือกหมู่บ้านที่มีศักยภาพในการแปรรูปปลาเพื่อเป็นหมู่บ้านต้นแบบไม่ใช่แต่ละหน่วยงานก็มีหมู่บ้านของตนเอง ควรที่จะเห็นพ้องต้องกันว่าเลือกหมู่บ้านนี้ แสดงว่าไม่มีทิศทางในการทำงาน นี่คือข้อบกพร่องในการที่จะเข้าไปทำงานในพื้นที่ ใช้ความรู้ความชำนาญในประสบการณ์ของตนเอง

นี่คือการทำงานที่ผ่านมา **ที่ถูกต้องคือพื้นที่ต้องเป็นคนคิดค้น และพื้นที่ต้องเป็นคนเสนอขึ้นมา** นี่คือการเชื่อมโยงว่าทำไมต้องมีการจัดทำแผน ชุมชน เพราะว่าต้องการที่จะให้ชุมชนทบทวนตนเอง ทบทวนความพร้อมของตนเอง เบื้องต้นคือต้องการให้ชุมชนรู้จักตนเองก่อน และรู้ว่าตนเองมีความถนัดด้านใด มีความสามารถแค่ไหน วิทยะงานมีเท่าใด ต้องยอมรับความจริง ปัจจุบันเราพยายามฝัน พยายามทำตามนโยบาย แต่ผลออกมาไม่ประสบความสำเร็จ จะต้องดูตัวแผน เพราะตัวแผนจะเป็นสิ่งที่สร้างมิติใหม่ให้กับชุมชน ผมเปิดการนำเสนอแบบนี้ที่จังหวัดอุดรธานี สิ่งที่ผมฝากไว้คือต้องไม่ใช่แผนของวิทยากร ครู ก หรือวิทยากร ครู ข กล่าวคือ วิทยากรครู ก บอกว่าให้ท่านรองฯ กรอกข้อมูล ผมตอบว่าคิดไม่ออก ครู ก จึงบอกว่า ผมมีเมนูให้ท่านดู แล้วคิดตามเมนู ที่ผ่านมาเป็นเช่นนั้น ทุกคนมีความชำนาญในการที่จะเรียนรู้และลอกแบบกันแต่ขาดความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจุดนี้เป็นจุดอ่อนที่สุดในการพัฒนาบ้านเมืองของเรา ความเป็นตัวของตัวเอง และเป็นมุมมองของตนเอง ความคิดสร้างสรรค์ ทุกคนพร้อมที่จะเรียนรู้ เสนอมาลองยกตัวอย่างให้พวกผมหน่วยพวกผมจะทำแผนชุมชน ท่านก็บอกว่า เป็นเรื่องโครงสร้าง มีแบบนี้ ทุกคนก็จะไปภาว่อยากได้ถนน เพราะมันเห็นได้ แต่ไม่ได้ใช้ความคิดเลย แทนที่เราจะให้ความสำคัญด้านการเกษตร ถ้ามีรถแทรกเตอร์ไถกลบ ต้นทุนเดิมเราลงทุนต่อไร่ 200 บาท ตอนนี้เราลงทุน เหลือ 100 บาท อีก 100 บาท ไม่ต้องควักกระเป๋าเราเลย ตอนนี้ก็มีกำไรแล้ว 100 บาท ไม่ต้องไปปลอมแปลงปลอมปนข้าวขาย เสี่ยงในการติดคุกหรือโดนดำเนินการตามกฎหมาย ซึ่งเงิน 100 บาท นั้นอยู่ในกระเป๋าเราแล้ว ทุกคนคิดแต่เรื่องที่เป็นโครงสร้าง พื้นฐานผมฝากไว้ว่า

- แผนส่วนหนึ่งขอให้ไม่เป็นแผนของวิทยากร แต่ต้องเป็นแผนที่คนในชุมชนคิดกันเอง
- ขอให้มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักคิด ตัวนี้เป็นสิ่งที่นายกฯทักษิณเชื่อมโยงมาให้ผมแล้ว ท่านนั่งคิดในทำเนียบ ตอนนี้ท่านได้สั่งจะธรรมชาติความเป็นจริงข้อหนึ่งว่า **ต้องทำให้คนของเรา**

ใช้สมองใช้ความคิด แล้วสิ่งนั้นคือคำตอบที่ถูกต้อง

แผนชุมชน... ให้ดำเนินการเพื่อเป็นแบบฝึกหัดให้ท่านทำงาน ถ้ากระบวนการ ในการทำแผนชุมชนของท่านสมบูรณ์แบบ ท่านรู้จักคิดอ่าน มีการประชาคม รู้จักการทำงาน รูปแบบนี้ ท่านเข้าใจ และความคิดของตนเอง แล้วท่านสามารถเอาแผนชุมชนไปใช้ต่อไป **รูปแบบการทำงานนี้ ท่านสามารถใช้ในการบริหาร SML กองทุนหมู่บ้านก็ได้** ทุกรูปแบบในการแก้ไขปัญหาสามารถใช้ กระบวนการนี้แก้ไขปัญหาได้ แผนชุมชนยังไม่ได้หวังผลอะไรมากแต่เป็นแบบฝึกหัด จากการที่ให้คน ในชุมชนก้าวออกมา จากที่เคยเป็นผู้รับมาเป็นผู้ดำเนินการเอง คิดเอง ตัวนี้เองที่เป็นการสร้างคน กลุ่มหนึ่ง คือกลุ่มที่เป็นผู้มีส่วนร่วมการทำแผนชุมชน สร้างคนกลุ่มนี้ขึ้นมา กลุ่มนี้ต่อไปก็จะทำหน้าที่แบบเดียวกับ พลังชุมชน พลังแผ่นดินแก้ไขปัญหาเสพติด ถ้ารวมตัวกันดี ๆ มีความคิด มีการแลกเปลี่ยน มีกระบวนการในการปรึกษาหารือ มีกระบวนการในการ หา ข้อยุติอย่างมีเหตุมีผล และได้ผลออกมา รูปแบบนี้สามารถเอาไปใช้ได้ทุกกรณี ทุกปัญหา ก็ขอฝากไว้ก่อนที่จะจบการ บรรยายของผม วันที่ 16 - 20 มกราคม 2549 นี้ นายกฯ จะทำเป็นตัวอย่างในการเข้าไปสัมภาษณ์ ลงไปให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ ซึ่งท่านนายกฯ เพื่อจัดทำต้นแบบในการแก้ไขปัญหาความยากจน การออกคาราวานในครั้งนี้จะมีสถานีโทรทัศน์หลายช่องที่ทำการถ่ายทอดสด ให้ท่านติดตามการ ถ่ายทอดสด แล้วท่านจะได้เรียนรู้ว่าท่านนายกฯ มีมุมมองมีแนวคิด มีวิธีการในการแก้ไขปัญหาในแต่ละ ประเด็นปัญหาอย่างไร ผมเชื่อว่าทางอำเภออาจสามารถจะจัดกำหนดการว่าวันนี้นายกฯ มาแก้ไข ปัญหาเรื่องที่ดิน พรุ่งนี้อาจจะมาพบกับชาวบ้านเรื่องหนี้สิน อะไรแบบนี้ ก็คงจะจัดเป็นหัวข้อให้ท่าน นายกฯ ได้แสดงในแต่ละวัน ก็ฝากพวกเราติดตามการถ่ายทอด รวมทั้งท่านนายอำเภอ/ปลัด อำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอด้วย ให้ติดตามดูความเคลื่อนไหว สิ่งใดที่เป็นประโยชน์ผมได้ มอบหมายให้มีการอัดเทปไว้ กล่าวคือ จังหวัดได้มีการตั้งทีมงานขึ้นมาคอยอัดเทป เราจะศึกษาจาก บทเรียน นายกฯ มาสอนเรา ทำงาน เราก็จะศึกษาบทเรียนของนายกฯ ก็ฝากท่านติดตามดูมิติใหม่ ในการทำงานในการที่คนระดับนายกฯ ลงมา นายกฯ ก็จะได้ความรู้จากพื้นที่ไปเยอะ

แผนชุมชนที่ผมกล่าวมานั้น ซึ่งกล่าวมาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 เชื่อมโยงมาจนถึงการที่เราทำวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ คือเรื่องเดียวกัน ต่อมาก็มาถึงแผน แล้วผมโยง ให้ท่านเห็นว่าปัจจุบันการทำงานมีความสลับซับซ้อน การทำงานที่ใช้ประสบการณ์ อย่างเดียวไม่ได้แล้ว **ข้อมูลจากพื้นที่ ความคิดความสามารถจากพื้นที่เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการทำงานและความสำเร็จ ที่เกิดขึ้น** ผมโยงมาถึงความสำคัญของข้อมูลและความเป็นจริงของพื้นที่ และผมโยงท่านต่อไปถึง ว่าเป็นหลักสูตรหรือแบบฝึกอบรม ถ้าแบบฝึกอบรมท่านมีความเข้าใจถึถ้วนแล้วได้คนรุ่นใหม่ขึ้นมา การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ที่สามารถ สร้างโมเดล กระบวนการหรือขั้นตอนแบบนี้ แก้ไขปัญหาได้ทุก ปัญหา ไม่ได้หมายความว่าพอท่านประชุม ระดมความคิด ท่านจะหายจนนั้นไม่ใช่ แต่ปัญหาของคน

ๆ หนึ่ง คนอีก 20 - 30 คน ได้รับรู้รับทราบ ได้ลงมาช่วยดูแลให้คำแนะนำ ต้องดีขึ้นกว่าเดิมแน่นอน

ผมเชื่อว่าแนวทางที่รัฐบาลดำเนินการมาปัจจุบันนี้ ถูกทางแล้ว อาจจะเป็นประชานิยม อาจจะเป็นนโยบายที่ ถ้าไม่ดีประชาชนเราเสียเงินเสีย หรือเตลิด หรืออาจจะมีการบริโภคที่ฟุ่มเฟือย แต่ถ้าไม่ทำกับประชาชนจะไม่มีวันสำเร็จ นี่คือหัวใจในการทำงาน...

การบรรยายพิเศษของรองผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์

การบรรยายพิเศษ

โดย นายเดชา ตนตยวงศ์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์

ข้อมูลในการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์ มีผู้มาจดทะเบียนจำนวนหนึ่งแสนกว่าราย ซึ่งเป็นจำนวน 18 % ของจำนวนประชากรทั้งจังหวัดกาฬสินธุ์ แยกเป็นปัญหาหนี้สินมากที่สุด ก็เหมือนทุกจังหวัด ประมาณ 50 % รองลงมาปัญหาที่ดินทำกิน ประมาณ 33 % ปัญหาที่อยู่อาศัย และปัญหาอื่น ๆ ที่น่าสนใจคือ เรื่องการเก็บข้อมูล จปฐ. จังหวัดกาฬสินธุ์เราเก็บมาโดยตลอด

เพราะฉะนั้นในปี พ.ศ. 2545 ข้อมูลครัวเรือนที่อยู่ในขั้นที่ จปฐ. บอกว่ายากจนก็คือรายได้น้อยกว่า 20,000 บาท/คน/ปี ในปีนี้มีมากถึง 90,000 กว่าครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2546 ลดลงมากเหลือเพียง 34,000 ครัวเรือนเท่านั้นเอง และในปี พ.ศ. 2547 ก็ลดลงเช่นกันเหลือเพียง 21,000 ครัวเรือน ปี พ.ศ. 2548 เหลือเพียง 13,976 ครัวเรือน ถ้าครัวเรือนหนึ่ง เราให้เต็มที่ 5 คน คนที่อยู่ในขั้นยากจนตามข้อมูล จปฐ. ก็มีประมาณ 80,000 กว่าคนเท่านั้นเอง แต่ที่มาจดทะเบียนมี หนึ่งแสนเจ็ดหมื่นกว่าคน เราได้มีการตรวจสอบข้อมูลผู้ที่มาจดทะเบียนใหม่ จากที่มาจดทะเบียนทั้งหมด ว่าจริง ๆ แล้วเขาเดือดร้อนจริงหรือไม่ เราใช้คำภาษาอังกฤษว่า Want และ Need คือความต้องการของเขา หรือความจำเป็นที่เกิดขึ้นจริง ๆ ส่วนข้อมูลที่เรา **ท ร ว จ ส อ บ** จากผู้ที่มาจดทะเบียนทั้งหมด ในข้อ A เหลือข้อ B ก็คือมีแค่ 53 % กว่า ๆ คือประมาณ หนึ่งหมื่นกว่าคนก็ถือว่าใกล้เคียงกับข้อมูล จปฐ. และบางส่วนที่ให้จดทะเบียนคราวที่แล้วยังมีปัญหาอยู่ คือ จดทะเบียนไม่ทัน ก็มีเพิ่มขึ้นมาอีก คือ ข้อ C เพิ่มมาเพียงเล็กน้อยเท่านั้นเอง

แนวทางการแก้ไขปัญหาของจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่คิดเอาไว้ คือแนวทางชุมชน โดยเราใช้หลักการ People Center คือ คนเป็นศูนย์กลาง และหลักการอีกข้อหนึ่ง คือพลังชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนถือว่าเป็นส่วนสำคัญ โดยสมมติฐานที่เราคิด คือมีการแก้ไขที่คน โดยเปลี่ยนชีวิต เปลี่ยนทัศนคติ หรือเปลี่ยนอนาคตของเขา วิธีการดำเนินงาน คือ เราใช้วิธีการทั้ง Inside Out และ Outside In ทั้งนี้ไม่ทราบว่าจะได้ดำเนินการมาแล้วนั้นในการแก้ไขปัญหาเรื่องความยากจน ที่เราใช้คำว่า 4 ท. แนวทางแรก Inside Out ก็คือชุมชนร่วมกัน คิดหาวิธีการแก้ไขกันในชุมชน ว่าชุมชน ตนเองนั้นเป็นอย่างไร สภาพปัจจุบันนั้นเป็นอย่างไร ต้องการมองเห็นชุมชนให้ได้อย่างไร และหาวิธีการแก้ไขปัญหาของชุมชน แนวทางที่สอง คือ Outside In เราใช้ชุดปฏิบัติการของเรา เข้าไปเคาะประตูบ้านของผู้จดทะเบียนคนจนทุกราย ทุกครัวเรือน วิธีการของเรา คือเจ้าหน้าที่ใน

ชุดปฏิบัติการนี้ต้องไปพูดคุยกับผู้จดทะเบียนคนจน หรือเจ้าของบ้าน ว่ามีความคิดเห็นอย่างไร มีทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องความยากจนของเขาอย่างไร เรามีทักษะเรื่องอะไรบ้าง ทักษะนี้ควรจะรวมเรื่องว่า เขาสามารถเป็นเกษตรกร มีอาชีพอะไร ความสามารถเขาเลี้ยงปลา หรือเลี้ยงสัตว์ อย่างนี้เป็นต้น แล้วเขามีทรัพยากรอะไรบ้าง ทรัพยากร ณ ที่นี้ ต้องรวมจำนวนคนในครัวเรือน ที่จะเป็นแรงงานดำเนินงานได้ด้วย เขามีบ้านใหม่ มีที่ดินใหม่ มีสระน้ำใหม่ มีไก่ก่ตัว ทั้ง 3 ท ตัวนี้ก็มาหาทางออก ร่วมกันเป็น ท ที่ 4 ว่า วิธีการแก้ไขปัญหาคือให้เขาพ้นจากความยากจนนั้นดำเนินการอย่างไร สิ่งนี้เราเรียกว่า 4 ท.

หลังจากที่เราได้ข้อมูล เก็บข้อมูลรายครัวเรือน เรียบร้อยแล้ว เราก็จะมาดูว่าเราจะแก้ไขปัญหามาให้เขาเรื่องทักษะ ทัศนคติ ทรัพยากร ตัวชุมชน หรือที่เราถือว่าเป็นพลังชุมชนมีความสำคัญ ตัวชุมชนที่มีการทำประชาคมร่วมกันนี้ ก็คือเราจะต้องทำแผนชุมชน ร่วมกันคิดแก้ไขปัญหาของคนในชุมชน โดยเอาข้อมูลครัวเรือนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการจัดทำแผนชุมชน

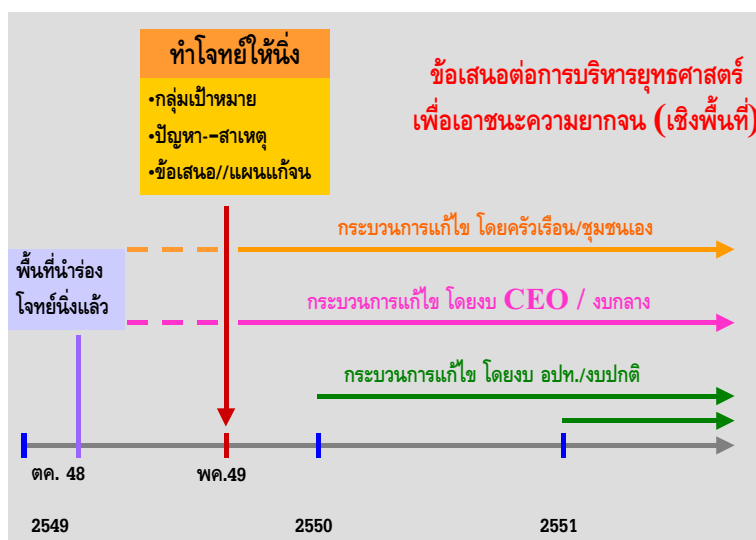
วิธีการที่เราจะใช้แก้ไขปัญหาคือความยากจนนั้น เราจะเน้นไปที่เศรษฐกิจพอเพียงหรือความสุขพอเพียง และครอบครัวอบอุ่นพอเพียง เราต้องการ 3 พ. เราไม่ได้แก้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเดียว เราคงต้องแก้เรื่องสังคมของเขาด้วย

ปัจจุบันนี้ทางจังหวัดกาฬสินธุ์ได้ดำเนินการเรื่องการจัดทำแผนชุมชน โดย ปี พ.ศ. 2548 เราได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่ง จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนกระทรวงมหาดไทย (ศตจ.มท.) และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) วิธีดำเนินการของจังหวัดกาฬสินธุ์นั้น เราใช้กระบวนการ AIC ก็คือให้เขาดูตัวเอง คิดว่าต่อไปในชุมชนนั้นต้องทำอะไร และคิดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ตามความต้องการของเขา ในกระบวนการมีส่วนร่วม AIC ในปี พ.ศ. 2548 เราได้ดำเนินการครบทุกหมู่บ้านและครบทุกตำบลแล้ว เรามี 2 โครงการ โครงการนาร่อง 35 ตำบล แล้วเราขยายผลโดยใช้งบประมาณของจังหวัดเองอีก 100 ตำบล กระบวนการที่ดำเนินการเราทำตามขั้นตอน คือเรากำหนดหลักสูตรการจัดทำแผนชุมชน โดยทุกภาคส่วนร่วมกันคิดหลักสูตรให้ ทำเป็นคู่มือให้ เสร็จแล้วก็แต่งตั้งวิทยากรระดับจังหวัด(ครู ก) วิทยากรระดับตำบล(ครู ข) วิทยากรระดับตำบลนั้นมีทุกตำบล คือ จำนวน 135 ตำบล การจัดเก็บข้อมูลครัวเรือนและนำมาวิเคราะห์ ทำประชาคม และออกมาเป็นแผนชุมชน เรายังมีเพิ่มเติม คือการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ และมีหมู่บ้านต้นแบบ จำนวน 2 หมู่บ้าน ในอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ การบริหารจัดการ ต้องเน้นย้ำว่าแผนชุมชนต้องทำร่วมกันทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ซึ่งเราได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่ง ส่วนราชการนี้ไม่ใช่มีเพียงส่วนราชการเดียวแต่มีหลายส่วนราชการเมื่อก่อนนี้การจัดทำแผนชุมชน ส่วนราชการใดก็มักจะไปทำแผนชุมชนของส่วนราชการนั้น เช่น สาธารณสุขก็ไปทำแผนชุมชนของสาธารณสุข เกษตรก็จะทำของเกษตร พอสาธารณสุขไปทำเกี่ยวกับเรื่องความอยู่ดีกินดีก็บอกว่าไม่เกี่ยว เอาไว้ก่อน พอเกษตรไปทำในเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและ

ทรัพย์สิน เกษตรบอกไม่เกี่ยว รับเฉพาะเรื่องการเกษตร เป็นต้น เพราะฉะนั้นการจัดทำแผนชุมชนนี้ เป็นการจัดทำโดยภาพรวมของชุมชน ความเดือดร้อนของชุมชน แนวทางการแก้ไขปัญหาของชุมชน ความต้องการของชุมชน ทุกเรื่องจะอยู่ในแผนนี้หมด วิธีดำเนินการเราตั้งคณะทำงานระดับจังหวัด วิทยาการครู ก. จังหวัดกาฬสินธุ์มี 5 ทีม สาเหตุที่มี 5 ทีม คือ จังหวัดกาฬสินธุ์มี 14 อำเภอ และ 4 กิ่งอำเภอ รวมทั้งหมด คือ 18 อำเภอ/กิ่งอำเภอ ซึ่งเราแบ่งเป็น 5 Cluster กลุ่มใหญ่ ดังนั้น ครู ก. มีหน้าที่ไปดูแต่ละทีม และเราก็มีคณะทำงานระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ เรามีทีมวิทยากรตำบล ครู ข. มีทั้งหมด 135 ตำบล นี่เป็นกิจกรรมที่เราดำเนินการ เรามีการฝึกอบรม วิทยาการครู ก. ก่อนเพื่อให้เป็นแนวทางเดียวกัน มีการฝึกอบรมครู ข. เพื่อให้ครู ข. ลงพื้นที่ ทุกหมู่บ้านทุกชุมชน ทั้งหมดเรามี 1,556 หมู่บ้าน 36 ชุมชน รวมเป็น 1,592 หมู่บ้าน/ชุมชน เป็นกระบวนการที่เราดำเนินการไปแล้ว และแล้วเสร็จแล้ว ซึ่งในวันที่จึงมาขอเสนอว่าแผนชุมชน ที่ออกมาแล้วนี้เป็นอย่างไร ขอให้ทุกท่านช่วยกันพิจารณา และแนวทางที่จะดำเนินการแก้ไขเพื่อให้แผนชุมชนนั้นเกิดประโยชน์สูงสุดได้อย่างไร ขอสรุปหัวข้อที่กล่าวมา ต้องมีกระบวนการเก็บข้อมูล คร่าวๆ มีการวิเคราะห์ข้อมูล ที่เราใช้คำว่า 4 ท. ดังกล่าวข้างต้น หลังจากที่ได้มีการวิเคราะห์ ข้อมูล ชุมชน ต้องเกิดการเรียนรู้ปัญหาในชุมชน สาเหตุของปัญหาคืออะไร ส่วนราชการเองไม่ว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานราชการ ก็มีส่วนที่จะมีการเรียนรู้เข้าใจปัญหาของชาวบ้าน เช่นกัน หลังจากนั้น เมื่อชุมชนเรียนรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหาแนวทางแก้ไขปัญหามาของเขา ก็มีการ เสนอแผน ที่เราเรียกว่าแผนชุมชน ซึ่งเรายังได้กำหนดชัดเจนว่าขอให้เอาแผนชุมชนที่เรา่วมกันคิด ร่วมกันทำโดยชุมชน ไปคุยกับส่วนราชการ หรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยแผนชุมชนนั้น จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาเองได้ ร่วมแก้ไขปัญหามุมชนกับองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น และส่วนอื่น ๆ ที่ คิดว่าชุมชนทำไม่ได้ขอให้ส่วนราชการช่วยเหลือ ดังนั้น แผนชุมชนที่เกิดขึ้นนั้น จึงเป็นแผนชุมชนที่มาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง สิ่งหนึ่งก็คือ การจัดเก็บระบบข้อมูล ถ้าเกิดสามารถทำระบบ GIS ลงถึงครัวเรือนได้ ซึ่งเราทำโครงการนำร่อง อยู่ 2 หมู่บ้าน ในอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ การที่เราไม่สามารถทำโครงการ GIS ได้การจัดทำแผน ชุมชนจะไม่เกิดประสิทธิภาพ เพราะข้อมูลที่เรานั้นมีเยอะมาก ส่วนราชการจะได้ข้อมูลตรงนี้อย่างไร สรุปข้อเสนอของแผนชุมชนที่เราดำเนินการกันแล้วทั้งจังหวัด 1,592 หมู่บ้าน/ชุมชน เราแยกออกได้ คือ กิจกรรมที่ชุมชนดำเนินการเอง 23 % ขอให้้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยเหลือ 36 % และ ขอให้ส่วนราชการและหน่วยงานอื่น ๆ ช่วยเหลือ 46 % ตัวเลขที่ปรากฏน่าสนใจมาก เพราะว่าพอทำ แผนชุมชนขึ้นมาชุมชนบอกว่าเขาสามารถช่วยตนเองได้เป็นจำนวน ถึง 23 % ก็คงจะต้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการ ว่าทำอย่างไรให้แผน ชุมชนนี้เดินได้ เพราะเป็นความต้องการในการแก้ไขปัญหาด้านสังคมและความยากจนของชุมชน อย่างแท้จริง จะแสดงให้เห็นถึงภาพการเชื่อมโยงแผนชุมชน ว่ามีการเชื่อมโยงอย่างไร เราเริ่มที่

ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ขยายโอกาส โยงไปยังหน่วยงานระดับส่วนกลางเขาก็มีโครงการของเขาเต็มไปหมด อย่างเช่น โครงการลัจจะธรรมชีวิต โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค ก็ถือเป็นโครงการที่ ลดรายจ่าย โครงการเพิ่มรายได้ ก็มีโครงการโรงเรียนแก้งาน หรือศูนย์เรียนรู้ โครงการจ้างนักศึกษา โครงการ OTOP อื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งโครงการดังกล่าวเป็นโครงการที่ส่วนกลางกำหนดมา โครงการขยายโอกาส แปลงสินทรัพย์เป็นทุน โครงการกองทุนหมู่บ้าน โครงการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา เหล่านี้ถือว่าเป็นโครงการที่ส่วนกลางมีนโยบายดำเนินการ ที่นี้มาถึงระดับพื้นที่ของเราจะต้องทำอะไรบ้าง ระดับพื้นที่ของเราที่ดำเนินการแล้ว คือ คาราวานแก้งาน ถามว่า คาราวานแก้งานสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนทั้งหมดได้ไหม คำตอบคือ ไม่ได้ทั้งหมดแต่ได้เพียงบางส่วนเท่านั้นเอง คือเป็นการ แก้ไขระดับบางส่วน คือบางส่วนก็ลดรายจ่าย บางส่วนก็เพิ่มรายได้ ซึ่งจะไปเชื่อมโยง สย. ต่าง ๆ คือ จำนวน 8 สย. ที่เราจดทะเบียนไว้ และดำเนินการตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม มีการเชื่อมโยงกับหน่วยงานต่าง ๆ มีการพัฒนาระบบข้อมูล แพลตฟอร์มสามารถช่วยในส่วนนี้ได้หรือไม่ เพราะฉะนั้นแพลตฟอร์มที่เราดำเนินการแล้ว เราสามารถแก้ไขปัญหาเป็นระบบ ก็คือ ทั้งลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ขยายโอกาส ส่วนนี้จะไปเชื่อมโยงหน่วยงานราชการอื่น ๆ พร้อมทั้งการพัฒนาระบบข้อมูลของจังหวัดด้วย รวมทั้งการบริหารระบบราชการภายในอำเภอ ตำบล ทั้งนี้ก็เพื่อต้องการงบประมาณมาดำเนินการ ซึ่งเป็นงบประมาณที่นำมาจากงบบูรณาการจังหวัด งบประมาณ (งบที่มาจากส่วนราชการ) งบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น งบที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้เอง คือ งบ SML หรือโครงการ บางโครงการชุมชนทำเองโดยไม่ใช้งบประมาณ จะเห็นได้ว่าถ้าในพื้นที่เราได้ดำเนินการคาราวานแก้งานแล้วควรดำเนินการควบคู่กับแพลตฟอร์มด้วย แพลตฟอร์มจะเดินได้ คงต้องขอความร่วมมือจากส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่ และคนในชุมชนด้วย ช่วยกันแก้ไขแพลตฟอร์มเดินได้

ข้อเสนอที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่

เส้นต่าง ๆ นี้ เส้นข้างบนเราจะเห็นชัดเจนว่าเป็นการแก้ไขปัญหาของชุมชน
เส้นต่อมาก็คือ การแก้ไขปัญหของจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้งบประมาณบูรณาการของจังหวัด หรือ
งบของส่วนกลางที่มีเข้ามา ส่วนเส้นสุดท้าย คือกระบวนการแก้ไขปัญาโดยใช้งบขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น รัฐบาลได้กำหนดเป้าหมายไว้ว่าปี พ.ศ. 2551 คนจนต้องหมดไป หรือเหลือน้อยที่สุด
แนวทางดำเนินการนั้น ขอเสนอว่า ถ้าเราไม่ทำให้โจทย์นี้ เราทำอะไรไม่ได้เลย คำว่าโจทย์นี้ คือ

- กลุ่มเป้าหมาย หรือกลุ่มคนจนต้องนี้ ต้องมีข้อมูลของคนจนทั้งหมดอยู่ในมือ
ข้อมูล 4 ท. ต้องมีอยู่ในมือ ซึ่งจังหวัดกาฬสินธุ์ได้ดำเนินการจัดทำแล้วจะสมบูรณ์หรือขึ้นอยู่กับ
ผู้ดำเนินการ

- ปัญหาสาเหตุที่ทำให้พวกเขาจนคืออะไร
- ข้อเสนอหรือแนวทางการแก้ไขปัญาให้พวกเขาคืออะไร ส่วนแนวทางแก้ไขปัญา
หลัก คือ ต้องร่วมกันคิดกับคนจน และต้องร่วมกันคิดกับชุมชน ดังนั้นจึงออกมาเป็นแผนชุมชน

ถ้าโจทย์ทั้งหมดนี้แล้ว แนวทางการแก้ไขปัญาจึงจะชัดเจน โดยใช้แผนชุมชน
เป็นตัวดำเนินการในส่วนที่จะเกิดประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญาความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์
ต่อไป ก็ขอฝากผู้ที่จะเสวนาต่อไป ว่าทำอะไรให้แผนชุมชนเกิดประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญาได้
อย่างแท้จริง ต้องเรียนว่าแผนชุมชนที่ดำเนินการแล้วไม่ใช่ของตายตัว สามารถคิดใหม่ ปรับใหม่
เปลี่ยนใหม่ โดยการคุยกันในชุมชน ปรึกษาหารือกันในชุมชนได้ตลอดเวลา เพื่อให้การแก้ไขปัญา
ดังกล่าวประสบความสำเร็จ และดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน

สรุปผลการดำเนินงานหมู่บ้านนำร่อง
โดยนายพงษ์ธร สัจจชลพันธ์ นายอำเภอเมืองกาฬสินธุ์

ภัยคุกคามของหมู่บ้าน มีการจัดเวทีประชาคมร่วมกันเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ให้เห็นปัญหาของชุมชนรวม 4 ครั้ง สรุปปัญหาที่สำคัญในหมู่บ้าน เช่นปัญหาความยากจนของคนในหมู่บ้าน เนื่องจากต้นทุนการผลิตทางการเกษตรสูง จึงได้แก้ปัญหาของตนเองเพื่อลดต้นทุนค่าใช้จ่าย โดยการรวมกลุ่มกันทำปุ๋ยชีวภาพ การเพิ่มรายได้โดยการรวมกลุ่มประกอบอาชีพเพาะเห็ดและปลูกผักชะอม ปัญหาสภาพแวดล้อมในหมู่บ้านไม่เหมาะสม โดยการรวมกลุ่มกันพัฒนาหมู่บ้านในวันสำคัญต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 5 รวบรวมหาแนวทางการแก้ไขปัญหา และเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาที่พึ่งพาตนเองมากที่สุด

การจัดทำแผนชุมชนในพื้นที่หมู่บ้านนาร่องเสร็จเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2548 มีโครงการหรือกิจกรรมที่บรรจุอยู่ในแผนชุมชน สรุปได้ดังนี้

- โครงการหรือกิจกรรมที่ไม่ต้องอาศัยงบประมาณแต่อาศัยความร่วมมือของคนในหมู่บ้านดำเนินการแล้ว 5 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 18.52 ของโครงการทั้งหมด
- โครงการหรือกิจกรรมที่ใช้งบ SML จำนวน 1 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 3.70 ของโครงการทั้งหมด
- โครงการหรือกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 19 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 70.37 ของโครงการทั้งหมด
- โครงการหรือกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นๆ จำนวน 2 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 7.41 ของโครงการทั้งหมด

ขั้นตอนที่ 6 การจัดเวทีเจรจาภาคีสนับสนุนแผนชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การบูรณาการการจัดทำแผนชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์ ใช้แผนชุมชนเชื่อมโยงยุทธศาสตร์และแผนการ แก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนของอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ เพื่อแก้ไขปัญหาชุมชน อำเภอเมืองกาฬสินธุ์จึงพยายามผลักดัน ให้องค์กรบริหารส่วนตำบลนำแผนชุมชนไปปฏิบัติเป็นรูปธรรม สำหรับเป็นหมู่บ้านต้นแบบในการจัดทำแผนชุมชน อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ ได้พยายามผลักดันโครงการต่าง ๆ ของแผนชุมชนให้ได้รับการปฏิบัติมากที่สุดในส่วนที่ต้องใช้งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการจัดประชุม เพื่อประสานเชื่อมโยงแผนท้องถิ่นและแผนชุมชน

ปัญหาและอุปสรรค

อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ได้ประชุมส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชน เมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2549 เพื่อสรุปปัญหาในการดำเนินงาน ส่งเสริมการจัดทำแผนชุมชนในหมู่บ้านต้นแบบได้ข้อสรุป ดังนี้

1. ห้วงเวลาในการจัดทำแผนชุมชน แผนท้องถิ่น และงบประมาณจังหวัดแบบบูรณาการ ไม่สอดคล้องกันเท่าที่ควร กล่าวคือ ระยะเวลาที่จัดทำแผนชุมชนเสร็จ เป็นช่วงระยะเวลาที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเสร็จแล้ว อย่างไรก็ตามอำเภอเมือง

กาฬสินธุ์ได้ทำความเข้าใจกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ให้เห็นความสำคัญของโครงการต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ เพราะเป็นโครงการที่เกิดจากความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งได้รับความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยดี

2. ขาดความชัดเจนในการกำหนดบทบาทของผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีหมู่บ้านละ 2 คน ควรกำหนดให้ผู้แทนสมาชิกฯ ดังกล่าว ทำหน้าที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนแผนชุมชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปสู่การปฏิบัติ

3. ระยะเวลาในการจัดทำแผนชุมชนตรงกับฤดูกาลทำนา ทำให้ชาวบ้านมาร่วมเวทีการจัดประชาคมไม่มากเท่าที่ควร

4. คณะกรรมการหมู่บ้านไม่มีบทบาทที่ชัดเจน ในการสนับสนุนการจัดทำแผนชุมชน

แนวทางการปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดทำแผนชุมชน

1. ควรให้ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในหมู่บ้าน ได้แก่ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีอยู่ทุกหมู่บ้าน ละ 2 คน สมาชิกสภาเทศบาล หรือสมาชิกสภาจังหวัด ที่อยู่ในหมู่บ้านหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนชุมชน เพื่อทำหน้าที่เป็นกลไกเชื่อมประสานแผนชุมชนและแผนท้องถิ่น โดยนำแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ในแผนชุมชนเข้าสู่การพิจารณา บรรจุไว้ในแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งมีการติดตามว่าโครงการใดได้รับการสนับสนุนและรายงานให้ประชาชนในหมู่บ้านได้ทราบความเคลื่อนไหว

2. เนื่องจากปัญหาของชุมชนเป็นครวัเรื้อรัง ดังนั้นจึงแนะนำให้ประชาชนร่วมกันจัดทำแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม เพิ่มเติมเมื่อหมู่บ้านชุมชนประสบปัญหา หรือดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

3. ในปัจจุบันนี้มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการจัดทำแผนพัฒนาอาศัยอยู่ในชุมชน เช่น เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้น จึงควรมอบหมายภารกิจในการเป็นพี่เลี้ยงในทุกขั้นตอนของการจัดทำแผนชุมชน การรวบรวมแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ของแผนชุมชน เข้าสู่การพิจารณาบรรจุลงในแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. ควรมีการประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการมอบแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับสนับสนุนแผนชุมชน

5. ควรวางระบบเชื่อมโยงระหว่างแผนชุมชนกับการจัดทำแผนงาน/โครงการของระบบการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการให้มีความชัดเจน

การที่ให้โอกาสชุมชนในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เป็นหนทางเดียวเท่านั้นที่จะแก้ไขวิกฤตพลิกมาเป็นโอกาส อำเภอเมืองกาฬสินธุ์จึงได้นำผลการวิจัยการจัดทำแผนชุมชนในหมู่บ้านต้นแบบ ไปสนับสนุนการจัดทำแผนชุมชนของหมู่บ้านอื่น ๆ โดยแผนชุมชนที่จัดทำขึ้นเป็นแผน

ที่มีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนผู้ประสบปัญหาสังคมและความยากจนได้เป็นอย่างดี

สรุปผลการจัดทำข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS)

โดยอาจารย์นุชนาฏ บัวศรี

ตัวแทนอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

ในนามตัวแทนมหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ ซึ่งได้จัดทำข้อมูลพื้นฐานสารสนเทศ ภูมิศาสตร์ (GIS) เพื่อการพัฒนาข้อมูลความยากจน จัดทำในพื้นที่นำร่องจำนวน 2 หมู่บ้าน คือ บ้านดงเมืองหมูที่ 10 และหมูที่ 13 ตำบลลำพาน อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

หลักการและเหตุผล

ต้องการนำข้อมูลสารสนเทศ เชิงพื้นที่เข้ามาบริหารจัดการในส่วนของข้อมูล ซึ่งถ้าเรานำเอาข้อมูลในส่วนที่เป็นสารสนเทศ ที่เรามีอยู่มาผนวกกับข้อมูลเชิงพื้นที่ เพื่อที่จะสามารถดูข้อมูล ได้ทั้งรูปแบบของแผนที่ สามารถทราบได้ว่าครัวเรือนแต่ละหลังตั้งอยู่ ณ จุดใดในพื้นที่จริง เอาข้อมูลในลักษณะภาพถ่ายทางอากาศมาซ้อนทับเข้าไปจะทำให้เราเห็นภาพได้ชัดเจนขึ้น สามารถสืบค้นข้อมูลได้ง่ายขึ้น คือ ถ้าเราต้องค้นหาบ้านจากรายชื่อ เช่น บ้านของนาย ก ว่าบ้านของนาย ก ตั้งอยู่ ณ จุดใดในพื้นที่ของหมู่บ้าน หรือสืบค้นจากเลขที่บ้าน เช่น บ้านเลขที่ 123 ตั้งอยู่ ณ จุดใดในหมู่บ้าน อยู่ถนนเส้นใด และอยู่ใกล้บ้านของใคร สามารถสืบค้นข้อมูลความยากจนในบ้าน นั้น ๆ ได้ 2 รูปแบบ คือ สืบค้นเชิงข้อมูล และสืบค้นเชิงพื้นที่

วัตถุประสงค์

เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน ในพื้นที่หมู่บ้านนำร่อง บ้านดงเมือง หมูที่ 10 และหมูที่ 13 ตำบลลำพาน อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ขอบเขตการทำงาน

ดำเนินการในพื้นที่บ้านดงเมือง หมูที่ 10 และหมูที่ 13 ตำบลลำพาน อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยจัดทำในมาตราส่วน 1 : 4000 โดยสามารถมองเห็นรายละเอียดของครัวเรือนได้ มองเห็นบ้านเป็นหลังคาเรือนได้

เป้าหมาย

สามารถแสดงข้อมูลแผนที่ร่วมกับฐานข้อมูล ที่เราจัดเก็บ สามารถสืบค้นติดตาม สามารถใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจสำหรับการวางแผนเพื่อการพัฒนาต่อไป

ขั้นตอนในการดำเนินการ

นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์ศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบในการจัดทำ ข้อมูลสารสนเทศ ข้อมูลที่ให้ดำเนินการในการจัดเก็บ คือ ค่าพิกัดตำแหน่งของบ้านแต่ละหลัง

พิกัด X และพิกัด Y (พิกัดทางภูมิศาสตร์) มีเครื่องสำหรับการวัดค่าพิกัดเรียกว่า GPS หลังจากนั้นก็นำค่าที่วัดได้ มาลงข้อมูลในแผนที่ที่เรามี จากนั้นเก็บข้อมูลเพิ่มเติม คือ ชื่อเจ้าบ้าน อายุ เลขบัตรประชาชน ที่อยู่ สถานภาพ อาชีพ สุขภาพ จำนวนสมาชิกในครอบครัว หนี้สิน รายได้ การจดทะเบียนแก้ไขปัญหาความยากจน ฯลฯ นี่เป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลที่เราดำเนินการจัดเก็บ และส่วนที่เราเพิ่มเติมเข้าไปคือส่วนของภาพถ่าย เป็นภาพถ่ายของบ้านแต่ละหลัง เราสามารถที่จะดูสภาพบ้านได้ หลังจากที่เรารวบรวมข้อมูลทั้งหมดเรียบร้อยแล้ว เราสามารถที่จะดูสภาพบ้านได้ หลังจากที่เรารวบรวมข้อมูลทั้งหมดเรียบร้อยแล้ว เราสามารถที่จะดูสภาพบ้านได้ หลังจากที่เรารวบรวมข้อมูลทั้งหมดเรียบร้อยแล้ว เราสามารถที่จะดูสภาพบ้านได้

การดำเนินการ

ได้ประสานงานกับที่ทำการปกครองจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยให้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลจากภาคสนาม นำข้อมูลมารวบรวมในตารางที่สร้างขึ้น และภาพถ่าย จากนั้นเอาข้อมูลภาพถ่ายที่มีอยู่แล้ว เป็นภาพถ่ายทางอากาศของสำนักงานที่ดินจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นข้อมูลเก่า ปี พ.ศ. 2535 แต่นำมาซ้อนข้อมูลเพื่อให้มองเห็นภาพให้ชัดเจนขึ้น จากนั้นก็เอาข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้ มารวบรวมข้อมูลนำเข้าสู่โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการดำเนินการจัดการกับข้อมูลในลักษณะของแผนที่และตาราง เรียกว่าโปรแกรม ArcView จากนั้นเอาพิกัดและข้อมูลต่างๆ ที่ได้ลงในโปรแกรม แต่จะมีปัญหาเล็กน้อยคือ ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ ที่เป็นระบบพิกัด X พิกัด Y ในการดำเนินการจัดเก็บแต่เราทำการจัดเก็บอีกระบบหนึ่ง ซึ่งข้อมูลเดิมที่เรามีอยู่เป็นอีกระบบหนึ่ง ปัญหาที่เกิดขึ้นจะส่งผลให้เราต้องมาแปลงระบบทั้งสองระบบนี้ให้สามารถใช้งานร่วมกันได้ ดังนั้นเราจึงได้ข้อมูลเพื่อนำเข้าสู่กระบวนการเชื่อมโยงกับพื้นที่ โดยใช้รหัสบ้าน 11 หลัก เป็นตัวเชื่อมฐานข้อมูล ระหว่างแผนที่บ้านและข้อมูลในตาราง จากนั้นดำเนินการสร้างแผนที่และ Out Put ออกมา เพื่อเวลาที่เรานำเสนอหรือพิมพ์ออกมาจะได้ง่ายขึ้น

ผลการดำเนินงาน

ได้โปรแกรมสารสนเทศภูมิศาสตร์ 1 ระบบ สามารถมองเห็นภาพในระดับจังหวัดและส่วนของพื้นที่ที่เราศึกษา คือ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ ข้อมูลที่เราสามารถขยายภาพในภาพรวมหรือภาพกว้าง ๆ ได้ ให้สามารถดูในระดับบ้านแต่ละหลังแต่ละครัวเรือนได้ สามารถสืบค้นสอบถามข้อมูล ครัวเรือนนี้มีข้อมูลอะไรบ้าง ซึ่งแสดงในรูปแบบตาราง ในการใช้งานเราสามารถกำหนดเงื่อนไขในการค้นหามหาชน หรือครัวเรือนได้ เช่น บ้านใดมีรายได้ 5,000 บาท ขึ้นไป โปรแกรมจะทำการประมวลผลแล้วขึ้นจุดสีเหลือง ณ ตำแหน่งบ้านนั้น ๆ ได้เช่นกัน และข้อมูลในตารางก็จะมีแถบสีเหลือง เพื่อให้เราทราบว่าบ้านใดบ้าง เราสามารถตั้งเงื่อนไขขึ้นมาเองได้เพื่อที่จะสอบถามข้อมูลในรายละเอียดอื่น ๆ ที่มีอยู่ในตารางการเก็บข้อมูลของเราได้อีกด้วย จะสามารถแสดงตารางที่เราจัดเก็บทั้งหมดได้ ก็จะมีตารางไว้ให้ ซึ่งจากที่เราดำเนินการจะสามารถมีระบบสารสนเทศฯ ที่เราสามารถที่จะ

ทำการเปลี่ยนแปลง แก้ไขปรับปรุง เพิ่มเติม ข้อมูลให้ทันสมัยได้ตลอดเวลา สามารถจัดเก็บได้ง่าย สามารถที่จะเลือกสอบถามสืบค้นข้อมูลได้ แสดงผลและเห็นภาพได้ชัดเจนมากขึ้น

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

- ปัญหาในเรื่องการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เดิมเป็นฐาน คือ ภาพถ่ายทางอากาศ ซึ่งเราใช้ของเดิม คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เมื่อนำมาเทียบกับปี พ.ศ. 2548 ฉะนั้นบ้านที่ตึกใหม่ก็จะมีจำนวนมาก ดังนั้นทำให้ข้อมูลทั้ง 2 ชุดข้อมูลไม่ตรงกัน

- ค่าพิกัดที่ให้ไปจัดเก็บนั้น มีความคลาดเคลื่อนไม่ตรงกับความเป็นจริง ซึ่งถ้ามองในความเป็นจริงจะพบว่าบ้าน 2 หลัง ควรจะมีระยะมากกว่า 2 เมตร แต่ข้อมูลที่รวบรวมมาให้จุด 2 จุด มีระยะห่างเพียง 2 เมตรเท่านั้น ทำให้เกิดปัญหาในการประมวลผล

- ข้อมูลภาพที่ถ่ายมานั้น เป็นกล้องดิจิตอลจึงทำให้ภาพที่ได้มีนามสกุลเป็น JPG แต่โปรแกรมที่เราดำเนินการจะใช้ นามสกุลเป็น GIF เท่านั้น ซึ่งเราก็ต้องมาแปลงข้อมูลใหม่ทั้งหมด ตารางการเชื่อมโยงข้อมูล เนื่องจากเมื่อนำมาให้ผู้ใช้ทดลองใช้งานยังไม่ตรงตามความต้องการของผู้ใช้มากนักในบางเรื่องไม่สามารถทำการสืบค้นได้ ดังนั้นจึงมีการปรับปรุงเพื่อให้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้

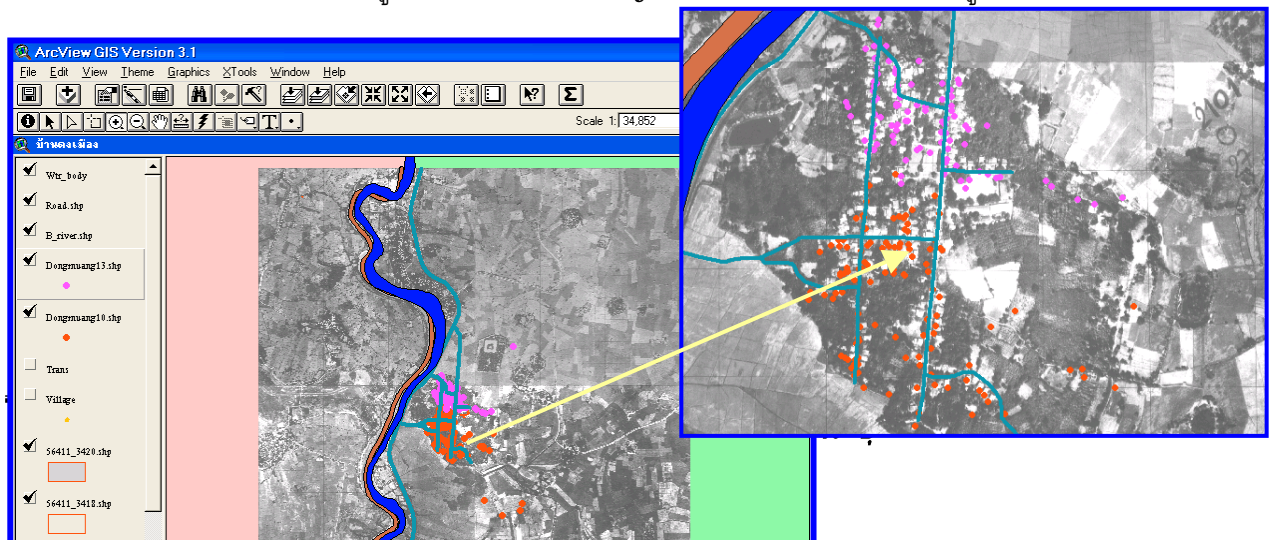
- ระยะเวลาในการดำเนินการมีน้อย (ปัญหาของผู้จัดทำ) เพราะฉะนั้นข้อมูลที่ได้จึงออกมาไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร ควรมีการพัฒนาต่อไป

จังหวัดกาฬสินธุ์มีงบประมาณในการจัดทำระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ที่จะดำเนินการในปีนั้น ฉะนั้นถ้าเราได้งบประมาณในส่วนนั้นจริง เราสามารถนำข้อมูลด้านความยากจนเชิงบูรณาการลงไปด้วย โดยระบุในสัญญาการดำเนินงานว่าควรมีการเอาข้อมูลผู้จดทะเบียนเพื่อเชื่อมโยงกับข้อมูลภายในครัวเรือนและสามารถสอบถามได้ ตามที่นำเสนอในข้างต้น ส่วนนี้จะเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งที่นำเสนอและพัฒนาให้เกิดการปฏิบัติต่อไป

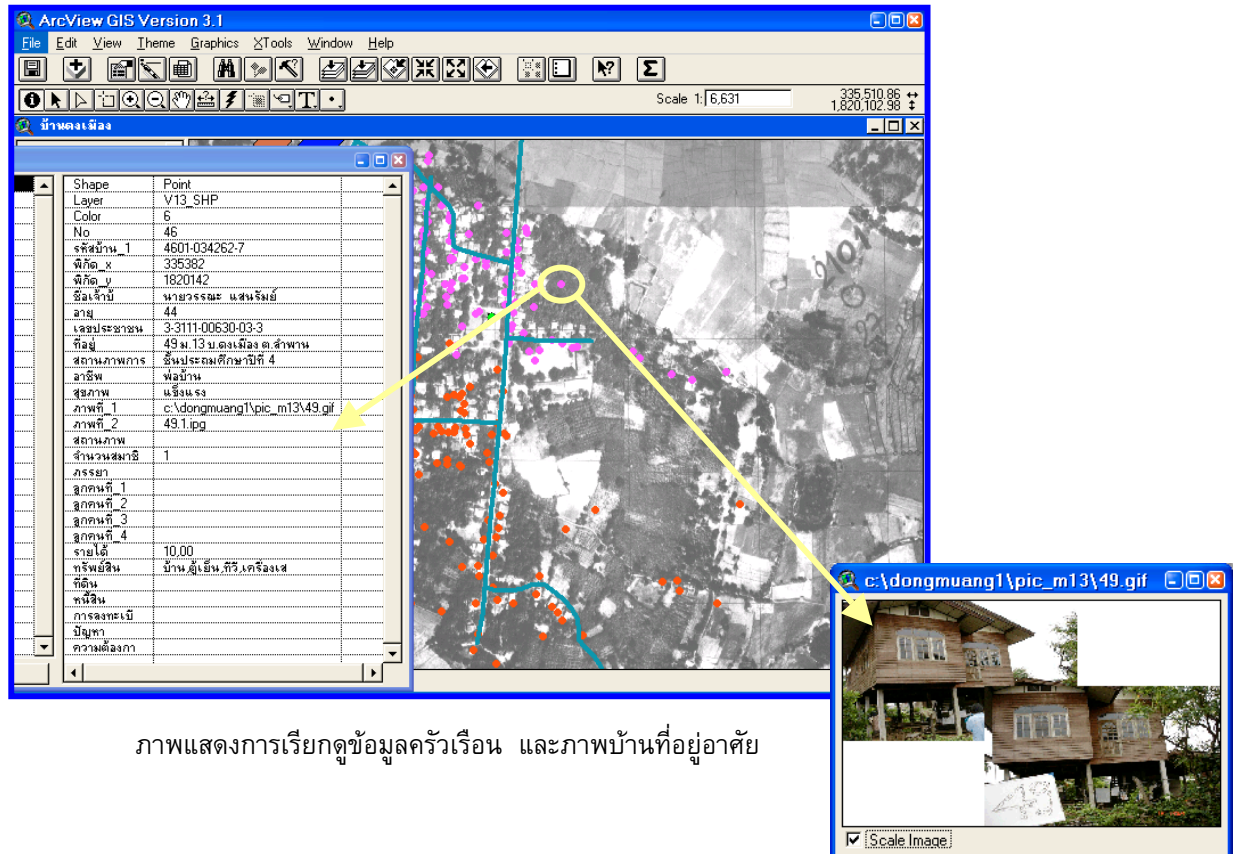

ตัวอย่างการใช้งานระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS)

ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ

ภาพแสดงข้อมูลหมู่บ้านดงเมือง หมู่ที่ 10
และหมู่ที่ 13 อ.เมืองกาฬสินธุ์ จ.กาฬสินธุ์

ภาพแสดงการเรียกดูข้อมูลครัวเรือน และภาพบ้านที่อยู่อาศัย

การนำเสนอผลการวิจัย
โดยนายสม นาสะอ้าน นักวิชาการสาธารณสุข 6
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์

นำเสนอผลการวิจัยเรื่อง

“รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน :

จังหวัดกาฬสินธุ์

ผลงานชิ้นนี้เกิดจากทุกกลุ่ม ทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เป็นทีมงานในการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์ คำนิยามความจน คืออะไร เป็นบุญเป็นกรรมหรือไม่ หรือเป็นเพราะพระเจ้าสร้างมา หรือเป็นเพราะรัฐบาลเป็นผู้กำหนด หรือผู้มีอำนาจ หรือสังคมชุมชน หรือตนเองที่จะเป็นผู้กำหนด พอเกิดนิยามคำนี้ขึ้น ก็มีคำถามว่า แล้วใครจะเป็นคนแก้ เพราะฉะนั้น สิ่งนี้จึงเป็นโจทย์ในการทำงานร่วมกัน สิ่งที่สำคัญปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน ภาคประชาชนจังหวัดกาฬสินธุ์ศึกษามี 4 ประเด็นหลัก คือ

1. โครงการสร้างการแก้ไขปัญหาคความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์กับการแก้ไขปัญหาคความยากจนเป็นอย่างไร

2. การจัดทำแผนชุมชนมีกระบวนการอย่างไร

3. หลังจากดำเนินการจัดทำแผนชุมชนแล้วเกิดผลอย่างไร

4. ทูทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชน สามารถหยิบยื่นมาต่อยอดกับแผนชุมชนได้อย่างไร

ข้อมูลต่อไปที่จะนำเสนอ อาจจะไม่ตรงกับข้อมูลที่ได้มีการนำเสนอในช่วงแรก เนื่องจากเราดำเนินการในพื้นที่นำร่อง จำนวน 35 ตำบลเท่านั้น เป็นฐานหลักในการทำงาน ปัญหาที่มาเป็นอันดับหนึ่งก็ยังเป็นปัญหาเรื่องหนี้สิน รองลงมาคือปัญหาด้านที่ดินทำกิน ปัญหาที่อยู่อาศัย

ประเด็นที่หนึ่ง การวิเคราะห์โครงสร้างการทำงานโครงสร้างแบบทางการ คือ ยึดคำสั่งของจังหวัดจะเป็นภาพของ ศตจ.จังหวัด และ ศตจ.อำเภอ/กิ่งอำเภอ ทางด้านจังหวัดจะมีคณะทำงานเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพและคณะอนุกรรมการ 7 คณะ ซึ่งในจำนวน 7 คณะจะมีทีมเลขานุการ และทีมผู้รับผิดชอบเป็นเจ้าภาพตามปัญหาทั้ง 8 ปัญหาที่มีผู้มาจดทะเบียน ซึ่งจุดนี้ก็เชื่อมต่อกับคำสั่งของคณะทำงานระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ คือ เรื่องที่อยู่อาศัย เรื่องหนี้สิน(การเจรจาประนอมหนี้) สิ่งที่น่าสนใจคือ คณะกรรมการเจรจาประนอมหนี้ มีครอบคลุมถึงระดับตำบลด้วย การขับเคลื่อนในช่วงที่ผ่านมาใช้เครื่องมือ กลไก คือ การดำเนินงานคาราวานแก้จนเป็นตัวขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหาความยากจนในเบื้องต้น พร้อมกับการตรวจสอบข้อมูลไปในตัว และเกิดองค์กรหนึ่ง คือ

องค์กรคณะทำงานจัดทำแผนชุมชน ซึ่งคณะนี้น่าสนใจมาก เป็นรูปแบบกลไกเฉพาะพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์เท่านั้น ซึ่งทั่วประเทศก็มีความแตกต่างกันไป และก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ขับเคลื่อนการทำงานเชิงบูรณาการ

มาวิเคราะห์เรื่องของคนจนที่ผ่านมาเป็นอย่างไร (ณ 30 กันยายน 2548) โดยภาพรวม ทำได้ 21 % โดยสรุปแล้วในเรื่องที่เป็นปัญหาทางราชการสามารถควบคุมกลไกได้ คือ ปัญหาคน เร่ร่อน การประกอบอาชีพผิดกฎหมาย และปัญหาอื่น ๆ เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ ส่วนปัญหาหลักของจังหวัดกาฬสินธุ์ คือ เรื่องหนี้สิน เรื่องที่ดินทำกิน เรื่องที่อยู่อาศัย พบว่ายังแก้ไขได้น้อย ซึ่งยังเป็นปัญหาหลัก เนื่องจากรูปแบบการแก้ไขปัญหานี้ ยังมีรูปแบบหรือกลไกที่ใช้ตั้งแปรรูปอีกหลายตัวและยังมีเรื่องของกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องอีกด้วย เพราะฉะนั้นการแก้ไขปัญหานี้ในระยะสั้น ๆ ในช่วงปี 2548 มาจนถึงเดือนกันยายน พบว่ายังแก้ไขปัญหานี้ได้น้อย

อุปสรรคในการทำงาน ที่ผ่านมาระพยายามค้นหาข้อมูล แต่ไม่พบชีวิตตัวตนคนจนจริง ๆ ส่วนใหญ่ยังไปเน้นข้อมูลอยู่ ในบางครั้งคน ๆ หนึ่ง ในครัวเรือนหนึ่งพบว่ามีปัญหา 2 - 3 ปัญหา แต่จะต้องไปตอบข้อมูล กับผู้ที่มาเก็บข้อมูล 3 - 4 ครั้ง ชาวบ้านก็สะท้อนมาว่า “เมื่อไหร่จะแก้ไขปัญหาสักที มาถามข้อมูลหลายครั้งแล้ว” ก็เป็นเสียงสะท้อนมา ทางด้านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มี ความเข้าใจในกระบวนการทำงานที่ผ่านมา และมีส่วนร่วมในการจัดการน้อยมาก ส่วนการจัดการจากปัจจุบันไปจนถึง ปี พ.ศ. 2551 ยังระบุไม่ได้ว่า ตัวชี้วัดในการที่จะบรรลุในการแก้ไข ปัญหาความยากจน ควรจะขยับเท่าใด ในแต่ละปีมีปัญหาอะไร ควรมีการกำหนดปัญหาสำคัญเพื่อแก้ไขปัญหาก่อน เช่น แก้ไขปัญหาเรื่องหนี้สิน ปัญหาที่ทำกิน โดยควรมีการกำหนดให้ชัดเจน เพราะฉะนั้นกระบวนการแก้ไขปัญหาดัง ๆ จึงดำเนินการแบบภาพรวม จึงส่งผลให้การขับเคลื่อนยังเห็นเป็นรูปธรรมได้น้อย

ประเด็นที่สอง แผนชุมชนกับการขับเคลื่อนการแก้ไข ปัญหาความยากจนทำได้หรือไม่ อย่างไร เพราะเราใช้คำว่าจินตนาการใหม่ กับการสร้างพลังสังคม เป็นคำที่น่าสนใจ ซึ่งเป็นพลังสำคัญที่ให้มวลชนลุกขึ้นมาร่วมมือกับทุกหน่วยงานในการทำงานที่เอาแผนชุมชนมาเป็นเครื่องมือ เชื่อมโยงกันในการแก้ไขปัญหามาก ๆ เรื่อง ได้หรือไม่ เราเฝ้าติดตามตั้งแต่การอบรมวิทยากรครู ก จนกระทั่งถึงกระบวนการ ณ จุดนี้ ที่ผ่านมามีอะไรเกิดขึ้น มีผลการดำเนินการอย่างไร ผลที่เกิดขึ้นเป็นมิติใหม่เป็นความมหัสจรรย์ของระบบราชการที่สามารถบูรณาการร่วมกัน คือ

1. การบูรณาการบุคลากรทุกภาคส่วน โดยยึดเรื่องคำสั่ง ทั้งคำสั่งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ซึ่งสามารถนำบุคคลเข้าร่วมทำงานได้เป็นจำนวนถึง 50,000 คน ในระยะ 3 - 4 เดือน ซึ่งทั่วไปแล้วไม่ใช่เรื่องง่าย เป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่มากสำหรับการทำงานของภาคราชการและภาคประชาชนร่วมกัน เพราะฉะนั้นมีทั้งภาควิชาการ ภาคราชการ NGO และภาคประชาชน ขับเคลื่อน โดยใช้แผนเป็นเครื่องมือในการทำงานร่วมกันในทุกขั้นตอน.

2. การบูรณาการงบประมาณ ในจำนวน 10,000,000 บาท อาจจะไม่ใช้ตัวเงิน ที่มากแต่จำนวนเงินเท่านี้ถือว่าเป็นกลไกในการทำงานร่วมกันก็ถือว่ามีความเหมาะสมยิ่ง ทั้งส่วนที่เป็น งบประมาณชุมชน สาธารณสุขจังหวัด และ สกว. สนับสนุนมา และที่สำคัญคือใช้เครื่องมือร่วมกันคือ เทคนิควิธีการทำงานร่วมกัน โดยเอาพื้นที่เป็นเป้าหมาย โดยกำหนดพื้นที่นำร่อง จำนวน 35 ตำบล และพื้นที่นอกนำร่อง จำนวน 100 ตำบล สามารถเห็นภาพการทำงานที่เกิดขึ้น เป็นมิติที่ดีในการทำงาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก โดยใช้เครื่องมือในการสำรวจ ทำการคัดเลือกชาวบ้าน ที่มีปัญหาความยากจนมากที่สุดในหมู่บ้าน ประมาณหมู่บ้านละ 10 คน ผลข้อมูลพบว่า

สิ่งที่คาดหวังนำเอาข้อมูล 4 ท จปฐ. แบบสำรวจครัวเรือนโดยภาคประชาชน เอามารวมกันเพื่อให้เป็นข้อมูลในการวางแผน

พบว่าโดยเฉลี่ยชาวบ้านมีรายได้ประมาณ 40,000 บาท ต่อปี รายได้ส่วนใหญ่ทาง การเกษตร เช่น การปลูกข้าว การเลี้ยงสัตว์ ข้อด้อยพบว่ารายจ่ายมากในเรื่องอาหาร รองลงมา คือ ค่าสาธารณูปโภคทั่วไป ค่าใช้จ่ายภาคการเกษตร โดยสรุประหว่างรายรับและรายจ่ายมีผลต่าง ประมาณ 8,000 บาท/ปี/ครัวเรือน ซึ่งมองดูว่าในหนึ่งปีมีรายได้เพียง 8,000 บาท แล้วใช้จ่ายกัน อย่างไร ส่วนด้านหนี้สินเฉลี่ยครัวเรือนละ 63,000 บาท ส่วนใหญ่เป็นหนี้ในระบบ จากกองทุน หมู่บ้าน และหนี้ ธกส. ส่วนข้อมูลทรัพย์สินที่น่าสนใจว่าครัวเรือนมีทรัพย์สินด้านที่ทำกินประมาณ ครัวเรือนละ 13 ไร่ และค่าเฉลี่ย 70 % จำนองทั้งสิ้น ซึ่งการจำนองถือว่าเป็นรายจ่ายส่วนหนึ่ง ข้อมูลอีกส่วนที่น่าสนใจและไม่น่าเชื่อ (กลุ่มคนจนที่จนจริง ๆ) คือ มีโทรศัพท์มือถือถือส่วนใหญ่ เป็นรายจ่ายประจำ หรือรายเดือนด้วย

เรื่องภาคการผลิต ชี้ให้เห็นว่า เรื่องปุ๋ย พันธุ์ข้าว อาหารสัตว์ ต้องพึ่งภายนอก ส่วนใหญ่ เสียค่าใช้จ่ายปีละ 10,000 บาท โดยสรุปข้อมูลที่เก็บรายรับ รายจ่าย พบว่าข้อมูลไม่สามารถนำมาเสนอในเวทีนี้ได้เพราะมีระยะเวลาในการดำเนินการน้อย เพราะฉะนั้นแผนที่ได้ยังเจาะลึก ไปยังปัญหารายบุคคลแต่เป็นการแก้ไขปัญหามาภาพรวมหมู่บ้าน

แผนส่วนใหญ่เป็นการของงบประมาณจากหน่วยงานภายนอก จากบ CEO บ้าง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบ้าง โดยสรุปชุมชนต้องการให้หน่วยงานภายนอกเข้าไปช่วยเหลือเป็น ส่วนใหญ่ ทุกมิติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องรายรับรายจ่าย เสริมรายได้ ตั้งแต่เรื่องโครงสร้างพื้นฐาน เช่น เรื่องแหล่งน้ำ อาชีพเสริม เช่น เรื่องการเลี้ยงสัตว์ การปลูกผัก ที่มีมากที่สุด ส่วนด้านที่น้อยมาก คือเรื่องการเมือง ที่ชาวบ้านถือว่าไม่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อให้เห็นรายละเอียด โครงการในหมู่บ้านหนึ่งหมู่บ้าน เช่น การปลูกพืชผักสวนครัว การรวมกลุ่มเลี้ยงสัตว์

การเจรจาภาคี มีหน่วยงานที่สนับสนุนงบประมาณในการช่วยเหลือ อาทิเช่น องค์การบริหารส่วนตำบล ปกครอง สาธารณสุข ศึกษาธิการ เกษตร และหน่วยงานอื่น ๆ ดังนั้น

กระบวนการที่ดำเนินการขึ้นมานั้นมีประโยชน์มากน้อยเพียงใด จึงมีการศึกษาพบว่า กระบวนการแผนชุมชนที่ดำเนินการนั้น ได้รับประโยชน์มากถึงมากที่สุด จำนวน 80 % อยากให้จัดเช่นนี้ทุกปี จำนวน 96 % และควรจะมีการทบทวนแผน ดังนั้น เราจึงพบว่าชุมชนได้ประโยชน์จากการดำเนินการจัดทำแผนชุมชนจริง เหตุนี้จึงได้มีการเก็บข้อมูลในเชิงลึกในบางชุมชนที่อำเภอนามน พบว่าหลังจากที่วางแผนเสร็จ กระบวนการวิเคราะห์ มีน้อยมาก เนื่องจากข้อมูลไม่ทันกับกระบวนการแผน ที่สำคัญในช่วงวิเคราะห์ไม่สามารถทำการวิเคราะห์ได้เนื่องจากไม่มีเจ้าหน้าที่มาร่วมในการวิเคราะห์ คนที่เป็นหนี้ส่วนใหญ่ก็ยืมหนี้สินมาทำการเกษตร พอผลผลิตไม่ดีก็เป็นหนี้ เนื่องจากว่าแรงงานที่มีอยู่มีแต่แรงงานผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงต้องจ้างเสียส่วนใหญ่ ดังนั้นเวลาแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้จะเห็นว่าใช้เพียงงบประมาณอย่างเดียวคงไม่พอ ส่วนที่ทำกินบางส่วนต้องเช่าไม่มีที่ทำกิน เรื่องดินก็ขาดน้ำ พื้นที่แห้งแล้ง ส่วนการรับรู้ข้อมูล 4 ท. ชุมชนยังรับรู้้อย่างน้อย ยังไม่นำมาเชื่อมกับกระบวนการแผน

การสอบถาม อบต. ในเรื่องกระบวนการแผนว่าได้ดำเนินการอย่างไรบ้าง ก็ได้รับคำตอบว่า อบต. ยินดีพร้อมที่จะเอาแผนชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน เพราะแผนส่วนใหญ่ตรงกับที่ได้หาเสียงไว้ ทุกเรื่อง แต่ในช่วงเวลานั้นอยู่ในช่วงการบรรจุแผนผ่านไปแล้ว แต่จะเอาแผนไปปรับกับชุมชนใหม่ เพราะจะได้ทราบว่าชุมชนนี้จะได้รับแผนใด การตอบรับจากท้องถิ่นเป็นเรื่องที่ดีมาก คำกล่าวหนึ่งที่นายินดี คือ อบต./เทศบาล “ยินดีเป็นแกนนำสำคัญ เป็นตัวกลางในการเชื่อมผสานแผนงานแผนคนกับเป้าหมาย” เพราะหน่วยงานของเขาอยู่ใกล้ประชาชน ที่ผ่านมาโครงการจากส่วนราชการเข้าไปหาประชาชนโดยไม่ผ่านหน่วยงานเขาเลย ตรงนี้จึงเป็นคำตอบที่จะเป็นผลดีในการทำงานร่วมกัน

โครงการที่ได้รับการบรรจุในหน่วยงาน พบว่ามี เกษตร และสาธารณสุข เช่น โครงการปุย และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อีก 3 แห่ง ที่ได้บรรจุแผนเรียบร้อยแล้ว

เสียงสะท้อนทางทีมครู ก. ครู ข. อยากให้เลือกทีมนี้ในการขับเคลื่อนเรื่องแผนต่อไปในเรื่องการปฏิบัติการ ก็เป็นที่น่าสนใจว่า ครู ก. ครู ข. อยากทำงานในพื้นที่ต่อไป

ประเด็นที่สาม การศึกษาเรื่องศูนย์เรียนรู้ชุมชน หลักการจริง ๆ แล้ว ศูนย์เรียนรู้ชุมชน มีชีวิตอยู่ในชุมชนอยู่แล้ว และเกิดกับชุมชนมานาน ทั้งส่วนราชการเองก็มีแผนงานโครงการไปร่วมอยู่หลายแห่ง มีประเด็นที่น่าสนใจ โดยหลักคิดของศูนย์การเรียนรู้ คือ ศูนย์ของชุมชนต้องเป็นศูนย์ที่เกิดการปฏิบัติ การถ่ายทอดโดยชุมชนจริง ๆ มีหลายแห่งเคยจนมาก่อน เพราะฉะนั้นการแก้จนควรจะให้โอกาสคนเคยจนมาช่วยบ้าง ศูนย์การเรียนรู้ที่ไปศึกษามีจำนวน 18 แห่ง โดยส่วนใหญ่เป็นเรื่องการเกษตร มีสวัสดิการชุมชน 4 แห่ง เช่น วัดถ้ำไชยทอง ดำเนินการในเรื่องสัจจะออมทรัพย์ เรื่องเศรษฐกิจฐานราก โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำ หมู่บ้านที่ดำเนินการไม่ขายสุรา 100 % คือ ร้านค้าทุกร้านค้าที่มีในหมู่บ้านนั้นไม่จำหน่ายสุรา ท่านให้ข้อคิดว่าการแก้ปัญหาคือความยากจนต้องแก้ที่คน หรือที่จิตใจ ถ้าลดละอบายมุขได้ ก็ลดรายจ่ายลงไปเยอะทีเดียว เพราะฉะนั้น

ในการขับเคลื่อนต้องใช้หลักเศรษฐศาสตร์คือ ต้องเอาแบบผู้ชนะ ท่านก็ได้แจกโค - กระบือ แล้วบอกว่าคนที่ได้รับแจกไปต้องไม่ดื่มสุรา ถ้าสืบทราบมาว่าถ้าดื่มสุราก็จะให้เอาโค - กระบือคืน แล้วให้ประชาชนในหมู่บ้านนำเงินสัจจะออมทรัพย์มาฝากทุกเดือน ๆ ละ 1 ครั้ง และมารับฟังธรรมด้วย และนี่ก็เป็นอีกหนึ่งมุมมองที่น่าสนใจ คือ เวลาดำเนินงานแก่จนก็มีการเชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนาทางจิตวิทยาได้ด้วย และก็ยังมียีกหลายเรื่อง เช่น การอนุรักษ์ธรรมชาติ พัฒนาจิตวิญญาณและวิสาหกิจชุมชน มีอีกหนึ่งแห่งที่น่าสนใจอยู่ที่ อำเภอห้วยผึ้ง พบว่ามีอีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่ดำเนินการในเรื่องถั่ว เพราะถั่วที่ปลูกไม่ได้ราคาก็เลย แปรรูปโดยนำมาคั่ว บรรจุถุงขายภายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการเพิ่มมูลค่าแบบง่าย ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน

โดยสรุปในเรื่องของการดำเนินการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ เกี่ยวข้องกับชีวิตและความเข้มแข็งของชุมชน ถือว่าเป็นทุนทางสังคมชิ้นหนึ่ง เพราะศูนย์เรียนรู้ไม่เกี่ยวกับเวลาราชการ ไม่เกี่ยวกับฤดูกาล ศูนย์ฯ สามารถถ่ายทอดได้ตลอดเวลา จากการเก็บข้อมูลพบว่า มีผู้มาเรียนรู้จำนวน 30 - 500 คนต่อปี ข้อมูลดังกล่าวคือศักยภาพของศูนย์เรียนรู้ของชุมชน ที่สามารถเชื่อมโยงแผนชุมชนด้านการเกษตร ด้านการลดรายจ่าย เรื่องสิ่งแวดล้อม การจัดการพบว่าปฏิบัติเป็นไปตามแบบแผนของ ชุมชน แต่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ และเครื่องมือจากส่วนราชการ

ข้อเสนอ

1. ส่วนราชการควรเป็นแม่ข่ายหลัก เช่น เรื่องโครงสร้างทางกฎหมาย เรื่องโครงสร้างทางหนี้สิน ควรจะมีการกำหนดว่าการชำระหนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นตัวเงิน น่าจะมีการกำหนดให้มีการเลี้ยงวัว ปลูกยางพารา ปลูกผัก เพื่อปลดหนี้สิน ฯลฯ

2. โครงสร้างในการทำงาน ศตจ.กส. ควรเป็นหน่วยงานโครงสร้างทางนโยบาย พื้นที่เช่น ประสานเรื่องที่ทำกร ที่ดิน การจัดการน้ำ ให้มีการประสานงานกัน ในระดับพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการเองงบประมาณที่มีอยู่แบ่งสัก 10 % มาสนับสนุนแผนชุมชน

3. ให้ลำดับความสำคัญในการแก้ไขปัญหาความยากจน (ปัญหา สย. ทั้ง 8 ปัญหา)

4. ภาคประชาชนปรับทัศนคติ รูปแบบในการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยครัวเรือนตนเอง และที่สำคัญให้ชุมชนร่วมเป็นเจ้าของ เช่น ควนรวยใจดี มีที่ดินทำกินมากช่วยแบ่งปันให้คนจน ทั้งนี้มี 2 ส่วนที่ควรจะช่วยเหลือ คือ ภาควิชาการและภาคเอกชน ควรจะให้ข้อมูลในเรื่องการวิจัยระบบฐานข้อมูล ติดตามประเมินผล เพื่อนำข้อมูลมาให้ส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขับเคลื่อนงานในระดับต่อไป

5. แผนชุมชน ควรมีการทบทวนแผน และขยายแผนทุกระดับให้เต็มรูปแบบเต็มพื้นที่ต่อไป และศูนย์เรียนรู้ควรพัฒนาทักษะ และการสนับสนุนงบประมาณ ระบบการตลาดเนื่องจากบางแห่งทำมาแล้วไม่มีตลาดรองรับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีแผงตลาดผักสดผักปลอดสารพิษ เนื่องจากว่าศูนย์เรียนรู้เอาผักมาขายก็มีการเอาผักที่ขายในตลาดไปปลอมปน

ผักปลอดสารพิษด้วย เพราะฉะนั้นทางเลือกของผู้บริโภคก็ไม่มี เพราะฉะนั้นทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะสนับสนุนได้หรือไม่อย่างไร

6. ข้อเสนอในเชิงวิจัย ควรมีชุมชนต้นแบบในการเรียนรู้การแก้จนอย่างยั่งยืนในปี 2549 และปีต่อ ๆ ไป และควรนำเอาเรื่องเกษตรอินทรีย์มาเป็นแนวทางในการแก้จนในระดับชุมชนหรือครัวเรือน เพื่อให้เชื่อมโยงได้ทุกระบบ และใช้ศูนย์เรียนรู้ชุมชนเป็นพลังเป็นฐานสำคัญในการแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่

การนำเสนอผลการวิจัย (เพิ่มเติม)
โดยพระอาจารย์มหาสุภาพ พุทธิวิริโย เจ้าคณะตำบลจุมจัง
อำเภอภูจินารายณ์

นำเสนอผลการวิจัยเรื่อง
รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน : จังหวัดกาฬสินธุ์

พระบรมพุทโธวาทที่ได้ฝากมวลหมู่ภิกษุว่า ให้ทำประโยชน์และความสุขให้เกิดขึ้นกับมหาชน เพราะฉะนั้นคนที่จะแก้จนได้จริง ๆ คือ คนที่มีคุณธรรม อับดับแรก ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ขยายโอกาส แม้กระทั่งคุณธรรมระดับครอบครัว การโกหกกันระดับชาติถึงขนาดการปลอมแปลงข้าว เป็นเรื่องของการไม่มีคุณธรรมทั้งนั้น เพราะฉะนั้นถ้ามองไปแล้วการแก้ไขปัญหาความยากจนกับคุณธรรมน่าจะเป็นเรื่องเดียวกัน

เรื่องความยากจนกับพระสงฆ์น่าจะเป็นคนละเรื่องเพราะว่าปากพระอยู่ที่ปากบาตร และท้องพระก็อยู่ที่ท้องบาตร ก็อยากจะฝากนิดหนึ่งว่าข้าวที่อยู่กันบาตรพระเป็นข้าวที่มาจากประชาชน เพราะฉะนั้นการเชื่อมโยงในมิตินี้ เป็นเรื่องที่เราจะพึงสำนึกโดยละเอียด

ศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์ หมายถึง ทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ซึ่งเป็นมิติที่น่าสนใจและเป็นเรื่องที่ลี้ภัยร้อยปี หรือพันปีที่ผ่านมาไม่เคยมีมาก่อน ที่ทางภาครัฐจะเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนได้เข้าไปนั่งคุยและเคลียร์ปัญหาาร่วมกัน ในขณะที่เดียวกันเป็นมิติที่ประชาชนเองก็มีโอกาสจะลดความรู้สึกว่า ช่องว่างระหว่างตนเองกับเจ้านาย เจ้าใหญ่ นายโต ทำให้ไม่กล้าที่จะพูดคุยกุหายไป เมื่อช่องว่างตรงนี้หายไปกระบวนการของศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ได้เกิดขึ้น โดยมีกลไกต่าง ๆ 5 เรื่อง

1. มีกลไกการบริหาร คือคณะทำงาน ในระยะแรกมีเพียงไม่กี่คน โดยมีคุณนิตยา ธีรทัศน์ศิริพจน์ เป็นผู้ประสานงาน นำคนที่มีความรู้ในด้านต่าง ๆ มาคุยกัน ฐานะความเป็นอยู่รวมถึงฐานะฐานะจะแตกต่างกัน แต่สิ่งเดียวที่คณะทำงานมีตรงกันก็คือ หัวใจทำงานเพื่อแผ่นดิน จะให้ความสำคัญเรื่องจิตวิญญาณมาก จะปลูกพืชต้องเตรียมดิน จะกินต้องเตรียมอาหาร จะพัฒนาการต้องเตรียมคน จะพัฒนาคนต้องเริ่มที่ตนก่อน จะพัฒนาอะไรก็ติดถ้าจิตของคนไม่พัฒนา เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญ เพราะฉะนั้นกลไกการบริหารได้มาจากหัวใจของคนทำงาน เมื่อได้หัวใจคนทำงานแล้วอะไรก็ง่ายไปหมดไม่เลือกเวลาในการทำงาน พอมีหัวใจทำงานแล้วแผนก็เลยเกิด โดยเฉพาะแผนแม่บทชุมชนเป็นเรื่องที่สำคัญมาก รายละเอียดของแผนแม่บทชุมชนคงไม่ต้องพูดถึงรายละเอียดเพราะมีการนำเสนอตั้งแต่เช้าแล้ว เมื่อแผนเกิดขึ้นมาเราจึงได้ข้อมูลทั้งข้อมูลดิบ ข้อมูลเชิงลึก ข้อมูลเชิงกว้าง ข้อมูลเชิงวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงวิจัย พอได้ข้อมูลมาแล้วจึงได้มากำหนดยุทธศาสตร์ เนื่องจาก

เรายึด ข้อมูลเป็นฐานในการกำหนดเป้าหมาย ไม่ใช่มากำหนดขึ้นเองและคิดเอาเองแทนประชาชน แทนคนทั้งหลาย วิธีการจริง ๆ ที่จะได้ยุทธศาสตร์ต้องมาจากข้อมูล เป็นเรื่องที่สำคัญมาก และสำคัญที่สุด พอกำหนดยุทธศาสตร์แล้วไม่รู้จะเริ่มต้นอย่างไร สมมติว่าจะขึ้นบันไดมาที่โรงแรมริมปาว เพื่อที่จะมาที่ห้องประชุมนี้ก็ยาก ซึ่งก็ต้องเริ่มจากบันไดขั้นที่ 1 แล้วเราก็ต้องมานั่งคิดว่าเราจะดำเนินการอย่างไร เมื่อคนจนมีสารพัด หลายรูปแบบ หลายมิติเหลือเกิน เราจึงนับหนึ่งเริ่มต้นที่ ศูนย์เรียนรู้ เรื่องนี้สำคัญมาก หากไม่มีศูนย์เรียนรู้ ก็ไม่มีอะไรเริ่มต้นจับอะไรไม่ได้เลย อันดับแรก จึงเลือกศูนย์เรียนรู้ อย่างน้อยคนที่อยู่ในศูนย์เรียนรู้ต้องเรียนรู้ตนเองก่อน เมื่อเรียนรู้ภาพตนเอง ต้องมองไปถึงปุ่ย่าตายายของเราจะทำอะไรก็ตามต้องรู้แจ้งเห็นจริงท่วงท่าในเรื่องนั้นก่อน จะสอน คนसानตะกร้าต้องรู้ในเรื่องที่จะสอนก่อนและตนเองต้องเรียนรู้ก่อนจึงจะสามารถสอนให้คนอื่น เรียนรู้ตามได้ แม้กระทั่งพระพุทธเจ้าเองท่านก็ต้องเรียนรู้อรุณ 4 ก่อน ท่านถึงจะสามารถสอน ผู้อื่นได้ ตรงนี้เองจึงทำให้เรากำหนดนโยบายเรื่องศูนย์เรียนรู้ เป็นยุทธศาสตร์หลักก็คือ เราคิดว่าเป็นวิธีเดียวที่จะเปลี่ยนความคิดของคนได้ เพราะว่าเรามีปรัชญาของเราว่า ถ้าให้ปลาน้ำหนึ่งตัว ฉันจะมีกินหนึ่งวัน แต่ถ้าสอนฉันจับปลา ฉันจะมีกินตลอดไป นโยบายประชานิยมเป็นนโยบายที่ดีที่สามารถทำให้คนมีโอกาสที่จะเข้าไปนั่งคุยกันมากขึ้นกว่าเดิมเท่าที่เคยมีมา แต่ข้อบใจในคำพูดของท่านผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ที่ว่าถ้าหากคุณไม่ดีจะทำให้คนไทยนิสัยเสีย และตอนนี้ก็เสียไปมากแล้วด้วย เมื่อนโยบายประชานิยมเกิดขึ้นทำให้เกิดพฤติกรรมแบบมือขอ ซึ่งเรื่องนี้เราควรจะยอมรับว่าเกิดขึ้นในสังคมไทยและสังคมจังหวัดกาฬสินธุ์จริง ๆ หลายเรื่องพอหยิบอะไรขึ้นมาก็ต้องมีการแบมือขอ อย่างจะทำเรื่องเกษตรอินทรีย์ พอพระอาจารย์สอนถามว่ามีงบประมาณให้ไหม ถ้าไม่มีไม่ทำ อะไรแบบนี้ไม่ถือว่าเป็นเรื่องที่แปลกแต่ถือว่าเป็นเรื่องที่ธรรมดาของคนที่นี่นิสัยเสียแล้ว แม้กระทั่งเรื่องปากเรื่องท้องของตนเอง อย่างเช่นชาวบ้านที่มีอาชีพเกษตรกร ทำไร่ ทำนา มีตัวชี้วัดที่ชัดเจนคือ ซื้อฟริกกิน เพราะว่าฟริกโยนไว้ที่ไหนก็ขึ้นที่นั่นเป็นพืชที่ปลูกง่าย เรื่องนี้ถือว่าเริ่มนิสัยเสียแล้ว ตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์กล่าวไว้ เพราะว่าเป็นคำพูดที่น่าสนใจ เมื่อมาสู่ประเด็นของกิจกรรมศูนย์เรียนรู้ เราจะได้ยุทธศาสตร์แล้วนะ มาร่วมกันคิดดีกว่าว่าศูนย์เรียนรู้จะมีประเด็นอะไรบ้าง จะให้เรียนรู้กันโดยย่อคือมีเรื่องการเกษตรเพราะว่าจากฐานข้อมูลเรื่องสุขภาพเป็นเรื่องที่หนึ่ง พอทำแล้วไม่ไหว ทำแล้วหนัก ทำแล้วเหนื่อย ทำแล้วไม่คุ้มค่าคุ้มทุน และหนี้สินส่วนมากหลังจากที่ทำวิจัยพบว่าหนี้สินมากกว่า 80 % มาจากการลงทุนภาคการเกษตร เพราะฉะนั้นเรื่องการเกษตรเป็นเรื่องแรกที่เราคิดกัน เรื่องที่สอง คือเรื่องทรัพยากร ยิ่งทำการเกษตรมากแล้วจะพบว่าทรัพยากรธรรมชาติดิน น้ำ ป่า เป็นเรื่องที่สำคัญมาก พระอาจารย์ไม่โอ้อวดว่าทำไมประเทศอเมริกาจึงสบายกว่าเรา ไม่ใช่เพราะว่าเขาดีกว่าเรา ทรัพยากรธรรมชาติ สภาพภูมิประเทศ ไม่ดีไปกว่าเราเลย แย่กว่าเราด้วยซ้ำไป พระอาจารย์ไปเมื่อ 4 เดือนที่แล้ว เยี่ยมมากเลยประเทศอเมริกา ไม่มีที่ไหนที่น่าปลูก แม้แต่สนามหญ้าหน้าบ้านตนเอง น้ำก็มีรด ค่าน้ำก็จ่ายเอง แต่ก็มีกฎหมายห้ามปลูก เพราะไม่มีน้ำ ประเทศไทย

เป็นประเทศที่ดีที่สุดในเรื่องของการทำการเกษตร โชคดีที่สุด ยิ่งเห็นตรงนี้แล้ว มาทำงานร่วมกับ ศตจ.มท ศตจ.กส. สกว. พอช. และอีกหลายหน่วยงาน รู้สึกภาคภูมิใจและรักแผ่นดินไทยมากขึ้น ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศชาติถือว่าเรื่องที่น่าอนุรักษ์มากของคนไทย มีคำพูดของฝรั่งอยู่หนึ่งคำ “ประเทศไทยดีหมดทุกอย่างเลย ดินก็ดี น้ำก็ดี ป่าก็ดี ต้นไม้ก็ดี ฟ้าก็ดี แสงแดดก็ดี ดีหมดเลย เสียอย่างเดียว เสียตรงที่มีคนไทย เพราะคนไทยทำลายทุกอย่างที่เป็นของไทย” เรื่องที่สามองค์กร สวัสดิการการเงินและกลุ่มออมทรัพย์ที่ต้องเรียนรู้ เรื่องที่สี่เรื่องแผนชุมชน เรื่องที่ห้าเรื่องที่อยู่อาศัย เรื่องที่หกเรื่องจิตวิญญาณเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด ดังนั้นทำให้เกิดกรณีตัวอย่าง เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน คือ ได้มีการทดลองจากศูนย์เกษตรวิถีธรรมชาติความยากจนหรือบ้านเปลี่ยนวิถีที่ศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ วัดพานาคำ บ้านโคกกลาง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ศูนย์ฯมุ่งไปในเรื่องเกษตรอินทรีย์ แต่จริง ๆ แล้วควรมุ่งทั้ง 6 เรื่องที่พระอาจารย์กล่าวมา แต่เรื่องที่มองเห็นเป็นรูปธรรมและใกล้ตัวคือเรื่องเกษตรอินทรีย์ เหตุที่เลือกเกษตรอินทรีย์เพราะเป็นทางเลือก เพื่อทางรอด เพียงทางเดียวของเกษตรกร ซึ่งกาฬสินธุ์มีอาชีพส่วนมากคือเกษตรกรรม เหตุผลมี 4 ประการ คือ

1. จังหวัดกาฬสินธุ์ส่วนมากมีอาชีพเกษตรกรรม
2. เคยมีบุคคลเข้ามาทำเรื่องนี้แล้ว 15 ปี
3. รัฐบาลได้ประกาศให้เป็นวาระแห่งชาติ ที่จะพัฒนาไปสู่ครัวของโลก
4. เหตุผลทั้งสามเรื่องที่กล่าวมาเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่เรายินยอมเท่านั้น จะไม่เกิดอะไร ถ้าเราไม่ลงมือทำ

จากเหตุผลที่กล่าว พระอาจารย์เลยได้ลงมือทำ 1 ปีเต็ม พอได้เห็นผลชัดเจน จึงคิดว่าเกษตรอินทรีย์ตรงนี้น่าจะเป็นสุดยอดของการแก้ปัญหความยากจนได้อย่างยั่งยืนจริง ๆ จากพื้นที่ 1 ไร่ ภายใน 1 เดือน สามารถสร้างรายได้ 3,000 - 10,000 บาท/คน มีการปลูกผักหลายชนิด เห็นภาพได้จากรายได้ต่อวันขึ้นต่ำอยู่ที่วันละ 148.60 บาท โดยเฉลี่ยและไม่ได้ทำกัน หามรุ่งหามค่ำ เหนื่อยแค่เดือนเดียว อย่างมากสองเดือนในการเตรียมดินและเตรียมครั้งเดียวในชีวิต นอกจากนั้น เป็นเวลาทำงานเพียงวันละ 4 ชั่วโมงจากพื้นที่เพียง 1 ไร่ ช่วงเช้าตั้งแต่ 06.00 - 08.00 น. ช่วงบ่ายจาก 16.00 - 17.00 น. และที่สำคัญช่วยประหยัดงบประมาณของภาครัฐด้วยในเรื่องของการรักษาสุขภาพ เมื่อกำหนดได้ดังนี้ พระอาจารย์เลยรีบไปพัฒนาบุคคลกรที่อยู่ในศูนย์ของพระอาจารย์จำนวน 11 คน ซึ่งในจำนวน 11 คน ก็นั่งอยู่ในที่นี้ด้วยแล้ว เมื่อมีบุคลากรจำนวน 11 คน ก็พร้อมที่จะรุก ศตจ.กส. เชื่อมโยงกันเรียบร้อยแล้ว หนึ่งไม่ต้องรอ สองไม่ต้องหวัง สามลงมือทำ ดังนั้นจึงรอไม่ได้ จะไปรอว่า เดี่ยวรอให้ถึงงบประมาณมาก่อนแล้วค่อยลงมือทำ คนจำนวน 11 คนค่อยเกิด เรื่องปากเรื่องท้องเป็นเรื่องสำคัญ อะไรก็ตามต้องพึ่งตนเองก่อน เมื่อได้ข้อคิดเช่นนี้จึงเริ่มลงมือทำทั้ง 11 คน จากนั้นทาง ศตจ.กส. มีอะไรจะช่วยกันก็ได้ก็ช่วยกัน ทั้ง

ภาคีภาคประชาชน ซึ่งทางรัฐบาลจะมองเห็นหรือไม่ใช่เรื่องสำคัญ ตอนนี้เราเริ่มทำให้เป็นเรื่องเป็นรูปธรรมขึ้นมาก่อน และจำนวน 18 ศูนย์ที่ได้คือสิ่งนี้ ซึ่งจุดนี้เองที่เราได้เกิดกระบวนการการเรียนรู้ ซึ่งตอนนี้ได้เกิดขึ้นแล้ว จากจำนวน 18 อำเภอ เนื่องจากการอบรมรุ่นที่ 1 เป็นรุ่นที่อยู่ในช่วงการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรจึงได้เพียง 8 อำเภอเท่านั้น แต่จำนวน 8 อำเภอที่กล่าวมานั้น คุณภาพเยี่ยมมาก มีการฝึกทำไม่เพียงแต่เกษตรอินทรีย์ ยังมีการฝึกอาชีพเสริม ทั้งเรื่องน้ำ ส้มควั่นไม้ จากเตาอิวะเตะ และเรื่องบัญชีครัวเรือนต้องรู้รายรับ - รายจ่าย ถึงจะสามารถแก้ปัญหาอุดหนุนได้ อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรม มีดังนี้

1. ถังพลาสติก 4 ถัง เมื่ออบรมแล้วจะมอบถังพลาสติกที่ใช้ในการอบรมให้เลย ไม่ได้ตั้งงบประมาณไว้แต่พระอาจารย์ใช้เทคนิคพิเศษในการหาอุปกรณ์มาให้เอามาใช้กัน สำหรับคนที่อบรมผ่านไปแล้ว

2. หัวเชื้อจุลินทรีย์ ถ้าไปหมักเลย ๆ จะใช้เวลานานในการหมักประมาณ 30 วัน แต่ถ้ามีจุลินทรีย์หมักจะช่วยย่นระยะเวลาในการหมัก ใช้เวลาเพียง 15 วันก็นำมาใช้ได้

3. กระสอบ นำมาใช้บรรจุปุ๋ยชีวภาพที่ผลิตเสร็จแล้ว รายละเอียด 100 กระสอบ

4. ป้ายเครือข่าย (กรณีที่คุณยได้ดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้ว และเกิดเป็นรูปธรรมแล้ว)

เมื่อเราให้อาจุไปแล้ว จากพื้นที่ทั้งหมด 14 อำเภอ 4 กิ่งอำเภอ ในปี 2548 ถ้าสามารถโตขึ้นมาพร้อมกันได้ ภายในปี 2549 ที่เราฝันไว้ ซึ่งภายในปี 2548 เริ่มเติบโตพร้อมแล้ว มีการเชื่อมต่อโรงพยาบาลกับสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้เชื่อมต่อในเรื่องของการตลาด ถ้าหากโตขึ้นมากกว่านี้คงต้องเชื่อมต่อพาณิชย์ ซึ่งเป็นเรื่องที่เรามองเห็นว่าภาคประชาชนกับภาครัฐต้องบูรณาการร่วมกันในทางปฏิบัติ ไม่ใช่เป็นเพียงตัวอักษรที่อยู่ในกระดาษเท่านั้น ในปี 2549 เราฝันไว้ว่า 135 ตำบลน่าจะมีศูนย์ปฏิบัติการ ภายในปี 2550 หมู่บ้านจำนวน 1,592 หมู่บ้านน่าจะมีศูนย์เกิดทุก ๆ หมู่บ้าน แต่เราควรจะมีการติดตามประเมินผล เพราะเราได้ดำเนินการในหลาย ๆ อย่าง แต่เราไม่มีการประเมินผล เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องควรมีการประเมินผล ซึ่งจุดนี้มีความสำคัญมาก พระอาจารย์ที่มายืน ณ จุดนี้ได้ เพราะมีอาจารย์ท่านหนึ่งเลี้ยงมา ซึ่งตอนนี้อยู่คอยเยี่ยม คอยให้กำลังใจ คอยเสริมความรู้ให้มาโดยตลอด จึงเดินมายืน ณ จุดนี้ได้ ดังนั้นเรื่องนี้จึงถือเป็นเรื่องสำคัญ จึงมีการกำหนดแผนประเมินผลภายใน 1 เดือน จำนวน 3 ครั้ง และ 2 เดือน อีก 3 ครั้ง และ 3 เดือนอีก 3 ครั้ง รวมเป็น หนึ่งปีครึ่ง จำนวน 18 ครั้ง จึงจะถือว่าจบกระบวนการ ดังนั้น จำนวน 18 เดือน รายได้ที่ออกมาถือว่าชี้ชัดในเรื่องการดำเนินการแต่พอไปประเมินผลแล้วก็ได้เป็นเหมือนที่เราได้คิดเอาไว้ จะเจอคนสองกลุ่ม คือกลุ่มที่เคยปลูกผักขายและไม่เคยปลูกผักขาย ก็มีจุดอ่อนและจุดแข็งที่แตกต่างกัน เป็นข้อเสนอที่ดี

1. ผู้ที่เคยปลูกผักขายจะง่ายต่อการบริหารจัดการ เรื่องการตลาด การปลูกให้ได้จังหวะของตลาด แต่ที่น่าห่วงคือ แอบใส่ปุ๋ยเคมี แต่ดีที่พระอาจารย์ไปตรวจสอบเอง เขาเลย

ไม่กล้าโกหกพระอาจารย์ ก็เลยบอกตรง ๆ ว่าใส่ปุ๋ยเคมี พระอาจารย์เลยบอกว่า ถ้าอย่างนั้นก็เอาเช่นนี้แล้วกัน ปากท้องของเราอยู่ที่นั่นถ้ามาหักดิบทีเดียวเลยก็ยาก ดังนั้นเลยให้แบ่งพื้นที่ 2 ส่วน เอาส่วนน้อยทำอินทรีย์ล้วน ส่วนหนึ่งก็ทำเหมือนเดิม ไม่อย่างนั้นจะไม่เกิดผล

2. ผู้ที่ไม่เคยปลูกผักขาย พวกนี้จะง่ายมากถ้าบอกให้ใส่อินทรีย์ก็อินทรีย์ล้วน ไม่มีสารเคมีเข้ามาปนเลย แต่จะต้องเสริมในเรื่องการเรียนรู้การตลาด และเรื่องในการให้จังหวะในการส่งในการปลูก และบางรายก็มีประเพณีหมักมีกันถึง ทำให้ไม่เพียงพอต่อการใช้

ถ้าหากเกิดเช่นนี้ในปี 2550 ครบ 1,592 หมู่บ้านแล้ว พระอาจารย์เชื่อว่าเกษตรกรอินทรีย์สามารถขายตัวเองได้ เพราะว่ามีใครไม่เอาสิ่งที่ดีที่สุดให้ตัวเอง และเชื่อว่าจะมีการขยายตัวในระดับประชากรสู่ประชากร ตัวอย่างมี 2 ชุมชน

1. ชุมชนอำเภอร่องคำ ที่ชุมชนนี้เกิดการขยายตัว มีการแตกตัวกันเอง โดยที่พระอาจารย์ไม่ได้บอกให้แตกตัว

2. ชุมชนที่หมู่บ้านโคกกลาง เริ่มมีการสนใจมีการเกิดกลุ่มขึ้นมา หรืออาจจะเป็นการเลียนแบบหนังเรื่องผู้ใหญ่วิไลวัลย์ กำนันไก่ออก

ปรากฏว่ามีการเรียนรู้ได้เองโดยไม่ต้องใช้งบประมาณของภาครัฐ ซึ่งเขาได้มาเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจในทางปฏิบัติจริง นอกจากนั้นประชากรก็ยังมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่ประชากร มีการพัฒนางานขึ้นมาเองโดยธรรมชาติ เหมือนกับเม็ดยาง ที่หล่นอยู่ใต้ต้นยาง ถ้าลมไปไกลแค่นั้นก็หล่นอยู่แค่นั้น ต่างจากเม็ดโพธิ์เม็ดไทร ที่ไม่ได้อาศัยเฉพาะแรงลมแต่อาศัยจากการนำไปของนกของกา ซึ่งนกบินไปได้ไกลแค่นั้นก็ขยายพันธุ์ได้ไกลเท่านั้น ถ้าปล่อยให้ขยายตัวตามธรรมชาติเดี่ยวก็ไม่ได้ผล และขยายตัวส่งไปอย่างเดียวกันก็ไม่ได้ต้องขยายตัวไปพร้อม ๆ กัน และขยายตัวตามธรรมชาติคือให้ประชากรสอนประชากร แต่การขยายตัวโดยกฎของเครือข่ายคือการเอานกเอากาพาไปการขยายพันธุ์โดยเกษตรกรอินทรีย์ก็จะเกิดการแตกตัวภายในจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มองเห็นได้

อีกมิติหนึ่งที่พระอาจารย์เห็นว่าน่าสนใจ เรามีทุนทางสังคมของเรา คือ สมัชชาลูกผู้ว่าฯ ช่วยแก้ปัญหาสังคมและยาเสพติด ที่เคยทำกัน และคนกลุ่มนี้เองเป็นกลุ่มที่น่าสนใจ เนื่องจากว่าบิดามารดาของเขาเป็นเกษตรกร และเป็นกลุ่มที่เราเห็นว่าน่าจะเกิดอะไรสักอย่างในคนกลุ่มนี้ ซึ่งเป็นทุนเดิมที่เรามีอยู่ ซึ่งการใช้ทุนเดิมที่มีอยู่เป็นสิ่งที่คุ้มค่าที่สุด เป็นจำนวนถึง 50,000 คน เป็นเครือข่ายเยาวชน ซึ่งผู้ปกครองของเด็กกลุ่มนี้ไปทำงานต่างจังหวัด แต่ถ้าเราสามารถเอาเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ไปปลูกได้ เกิดรายได้จริง ไม่มีใครที่อยากไปทำงานหาเงินค่าที่อื่น ถ้ารายได้พออยู่พอใช้จ่าย เดือนละ 3,000 บาท ขึ้นไปก็สามารถอยู่ได้แล้ว และสามารถเชื่อมโยงไปสู่ครอบครัวอบอุ่นพอเพียงด้วย และชุมชนเข้มแข็งด้วย เป็นเรื่องที่สามารถประสานกันได้

ตอนนี้เกิดมิติหนึ่งขึ้นมาแล้ว คือ ยุวเกษตรกรอินทรีย์ ที่โรงเรียนสมเด็จพระพิทยาคม อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นโรงเรียนระดับมัธยม และโรงเรียนโคกกลางรัฐพิทักษ์

เป็นโรงเรียนระดับประถม มีการส่งครูไปอบรม 2 ท่าน และลงมาปฏิบัติในพื้นที่ ต่อไปแผนของโรงเรียนสมเด็จพระพิทยาคมจะให้เด็กไปทำที่บ้าน และมีการตรวจเยี่ยมเพราะปัจจุบันมีการตรวจเยี่ยมอยู่แล้วทุก ๆ ภาคเรียน (ภาคเรียนละ 1 ครั้ง) เด็กนักเรียนจำนวน 1,800 คน ก็ต้องถูกตรวจเยี่ยมถือว่าเป็นโอกาสดี พร้อมทั้งไปเยี่ยมเรื่องเกษตรอินทรีย์ด้วย เป็นการดำเนินงานที่ใช้ทุนเดิมที่ไม่ต้องเพิ่มเงิน แต่สามารถขับเคลื่อนงานไปได้ ไม่ต้องรอ ไม่ต้องหวัง แต่ลงมือทำ

เพราะฉะนั้นความสำเร็จที่ผ่านมา มี 3 มิติแล้ว

1. เครือข่ายเกษตรอินทรีย์แก่นจันทบุรีครั้งที่ 1 จากชาวช่อง 7 ที่ดูเมื่อครู่นี้
2. เครือข่ายสมัชชาลูกผู้ว่าฯ เริ่มเกิด เริ่มขับเคลื่อนแล้ว
3. เครือข่ายฐานการเรียนรู้ภายในชุมชนโดยธรรมชาติ อย่างที่พระอาจารย์ได้กล่าวมาที่อำเภอวังค้ำ และอำเภอกุฉินารายณ์

สิ่งหนึ่งที่พระอาจารย์รู้สึกว่าเป็นเรื่องอัศจรรย์ใจ ตั้งแต่พระอาจารย์พูดเริ่มต้นก็คือ แรงหนุนเสริม ตอนนี้ ณ ปัจจุบันเกิดศูนย์พัฒนาคุณธรรม 1 ศูนย์ และศูนย์อำเภอ 18 ศูนย์ รวมถึงสมัชชาลูกผู้ว่าฯ ที่เกิดขึ้นในสองสถาบันการศึกษา แต่ที่พระอาจารย์เห็นว่าทั้งหมดทั้งปวงที่ก้าวไปได้ ณ ปัจจุบัน ถึงแม้ว่าจะไม่เกิดทั้งจังหวัดกาฬสินธุ์ แต่ที่เกิดได้ถึงระดับนี้ เกิดจากองค์กรของภาครัฐที่มาบูรณาการร่วมกับภาคประชาชนจนเห็นภาพได้ชัดเจน ที่สำคัญที่ก้าวมาตอนนี้ คือ มหาดไทย สาธารณสุข เกษตรและสหกรณ์การเกษตร สามองค์กรนี้เป็นพี่เลี้ยงมาโดยตลอด และจัดคุยกันมาตลอดกับภาคประชาชน จะเห็นได้จากการทำงานในหลายเรื่อง แต่อย่าลืมว่าการทำเกษตรอินทรีย์อีก 135 ตำบล 1,592 หมู่บ้าน จนกระทั่งเต็มพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่จะขยับให้มีการเคลื่อน แต่สามองค์กรนี้ทำไม่ได้แน่นอน พระอาจารย์เชื่ออย่างนั้น ฉะนั้นความสำเร็จก้าวต่อไปต้องอาศัยทุกภาคส่วน เชื่อมโยงระหว่างภาคประชาชนและภาคราชการต้องเชื่อมโยงกันมากกว่านี้ และก็ไม่ใช่เป็นภาระของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง แต่ต้องร่วมกันทุกหน่วยงาน จึงจะสามารถขับเคลื่อนไปด้วยกันได้ จึงเห็นด้วยกับเวทีที่เกิดขึ้น ถ้าเรามองในรูปของพีระมิด ณ ตอนนี้เราเกิด 2 ชั้น

ชั้นแรก ศูนย์พัฒนาคุณธรรม

ชั้นที่สอง 18 อำเภอ/กิ่งอำเภอ

แต่ว่าอีก 135 ตำบล และ 1,592 หมู่บ้านอยู่ในมือของเราทุกคนที่นี้ ณ จุดนี้ ถ้าหากว่าเราร่วมกันดำเนินการแน่นอนที่สุดครอบคลุมประชากรทุกหลังคาเรือนในระยะเวลาอันใกล้

อีกภาพหนึ่งที่ยากจะฝากพวกเรา คือ บทบาทของ ศตจ. ภาคประชาชนจังหวัดกาฬสินธุ์ พระอาจารย์เข้าใจว่า หลายคนที่นี่อยู่ ณ จุดนี้ เข้าใจว่า ศตจ.ภาคประชาชนจังหวัดกาฬสินธุ์ ทำให้เกิดกลุ่มต่าง ๆ กลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้าง กลุ่มสมุนไพร กลุ่มทอผ้าบ้าง กลุ่มผ้าไหม กลุ่มออมทรัพย์ อะไรต่อมิอะไรมากมาย แต่พระอาจารย์อยากจะบอกว่าความเข้าใจตรงนั้น คือ ความเข้าใจที่ผิด แต่ ศตจ.ภาคประชาชนจังหวัดกาฬสินธุ์ ไม่ได้ไปทำให้กลุ่มเหล่านี้เกิดขึ้น เพราะ

กลุ่มเหล่านี้เกิดขึ้นโดยธรรมชาติของเขาอยู่แล้วแต่เดิม เขามีมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว และเป็นกลุ่มใครกลุ่มเรา ทำงานของใครของเรา เกิดปรากฏการณ์ทับซ้อนที่ท่านปลัดจังหวัดกาฬสินธุ์รายงานให้ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์เมื่อเช้านี้ ว่าต่างคนต่างทำแล้วก็เกิดการทับซ้อนกัน แม้กระทั่งศูนย์พัฒนาคุณธรรมเองก็เช่นกัน เป็นเพียงองค์กรหนึ่งเท่านั้น ถึงแม้ศูนย์พัฒนาคุณธรรมมีเครือข่ายของตนเองอยู่แล้วก็ตาม ก็ยังทำงานเฉพาะรูปแบบของตนเอง ยังไม่ทราบว่ายังมีกลุ่มอื่นกลุ่มไหนที่ทำงานเหมือนกัน ที่สามารถเชื่อมต่อถึงกันได้ ไม่มี และไม่สนใจกันเลย แต่บทบาทของ ศตจ.ภาคประชาชนจังหวัดกาฬสินธุ์ จะมีเสน่ห์จุดนี้เอง พอเกิด ศตจ.ภาคประชาชนจังหวัดกาฬสินธุ์ ขึ้นเท่านั้นเองก็เกิดมิติการเชื่อมโยงที่นำองค์กรเกิดขึ้น ทำให้ศูนย์ทุกศูนย์มารู้จักกันและมีการเชื่อมโยงถึงกันจนกระทั่งเกิดกลไกการตลาดและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขึ้นมามากมาย ยิ่งกว่านั้นก็สามารถเชื่อมโยงภายในองค์กรต่อองค์กรกันได้ อีกภาพหนึ่งที่พระอาจารย์เห็นว่าน่าจะเป็นภาพที่สะท้อนได้ดี ตอนนั้นองค์กรทุกองค์กรไม่ว่าภาครัฐภาคประชาชนที่มีอยู่ ไม่มีการเชื่อมโยงถึงกัน ศตจ.ภาคประชาชนจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นองค์กรที่สามารถเชื่อมโยงทุกหน่วยงานเข้าหากันได้ ลักษณะเหมือนตาข่าย พอตาข่ายเกิดขึ้นแล้วทำให้เกิดการประสานงาน เมื่อมีการประสานงานทำให้เกิดผล ก็ขอเรียน สกว. และพอช. ตรง ๆ ว่าข้อเท็จจริงเป็นเช่นนี้ และมีความเป็นไปได้สูง เพราะฉะนั้นทุกท่านที่ยังไม่เข้าใจฐานะของภาคประชาชนจังหวัดกาฬสินธุ์ อยากจะให้เข้าใจว่าไม่ได้เป็นผู้ให้กำเนิดองค์กร แต่เป็นตัวเชื่อมประสานที่มีพลังพิเศษ สามารถเชื่อมประสานได้ดีจะทำให้นโยบาย ออแกนนิคฟาร์มมิ่ง ที่ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์เคยพูดไว้ และการขับเคลื่อนในมิติต่าง ๆ สามารถเติบโตไปได้พร้อม ๆ กัน แต่อย่างไรก็ตามพระอาจารย์แม้จะสอนเขามากเท่าใด แต่ในบางอย่างพระอาจารย์ก็ไม่สามารถสอนได้ ถึงแม้ว่าพวกเราผู้น้อย แต่พวกเราลงมือปฏิบัติ ดีกว่าเรารู้สารพัด แต่เราไม่ทำอะไรเลย และที่สำคัญ แก้วจันต้องเริ่มต้นที่ไฉ่ดีียว “เกษตรอินทรีย์ใส่อะไร ผักก็งาม แต่อย่าเอาขี้เกียจมาใส่ เท่านั้นเอง” ขอเจริญพร...

สรุปผลการดำเนินงานกลุ่มร่วมมือร่วมใจ

กลุ่มเมื่อนาดอน

ผลการวิเคราะห์ชุมชน

1. กิจกรรมที่ชุมชนสามารถทำเองได้ จำนวน 866 โครงการ เช่น ช่วยกันรักษาความสะอาด บำบัดน้ำเสียในหมู่บ้าน อนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่า ป้องกันโรคไข้เลือดออก โครงการป้ายทางเข้าหมู่บ้าน โครงการปรับปรุงที่พักพิงทาง โครงการทำปุ๋ยอินทรีย์ โครงการปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษ โครงการจัดทำรั้วรอบหมู่บ้าน โครงการปลูกฝังให้เยาวชนเคารพผู้ใหญ่ โครงการทอดผ้าลายซิด เป็นต้น

2. กิจกรรมที่ชุมชนต้องทำร่วมกับภาครัฐ/เอกชน จำนวน 1,281 โครงการ เช่น ก่อสร้างร่องระบายน้ำในหมู่บ้าน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน โครงการเยาวชนต่อต้านยาเสพติด โครงการซ่อมแซมถังเก็บกักน้ำฝน โครงการก่อสร้างโรงเรียนทำปุ๋ยอินทรีย์ โครงการจัดให้มีโรงสีข้าวชุมชน/หมู่บ้าน โครงการจัดทำอ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน โครงการสร้างร้านค้าสวัสดิการชุมชน โครงการอบรมให้กลุ่มอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น

3. กิจกรรมที่รัฐ/เอกชน ทำให้ทั้งหมด จำนวน 2,172 โครงการ เช่น เบี้ยยังชีพคนชรา และผู้ด้อยโอกาส ถนนคอนกรีตเสริมเหล็กภายในหมู่บ้าน โครงการต่อเติมศูนย์ปฏิบัติการกองทุน หมู่บ้าน โครงการขุดสระน้ำเพื่อการเกษตร ขยายไฟฟ้าในหมู่บ้าน ก่อสร้างฝายน้ำล้นจัดทำท่อประปาขนาดใหญ่ ก่อสร้างสนามกีฬา การก่อสร้างอาคารเรียน จัดหาเครื่องพ่นยากำจัดยุงลาย โครงการ ขุดลอกแหล่งน้ำต่าง ๆ เป็นต้น

ข้อเสนอ มาตรการในการนำเสนอแผนชุมชนไปสู่การปฏิบัติ

1. จัดส่งแผนชุมชนในพื้นที่อำเภอให้ส่วนราชการต่าง ๆ เพื่อจัดทำแผน/โครงการหาแนวทางการจัดกิจกรรมในส่วนที่สามารถดำเนินการได้
2. ส่วนราชการจัดส่งแผนงาน/โครงการ ให้กับอำเภอ
3. นำแผนงาน/โครงการ ของแต่ละส่วนราชการมาบูรณาการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ
4. เจ้าหน้าที่ในระดับตำบลทุกส่วนราชการ ต้องมีการประสานงานในการจัดกิจกรรมทุกกิจกรรม

5. จัดตั้งคณะกรรมการนิเทศติดตามผลในระดับอำเภอ เพื่อนิเทศติดตามกิจกรรมของทุกส่วนราชการที่ดำเนินการ

6. ปรับปรุงระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

7. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำแผนชุมชน/หมู่บ้าน ตำบล ก่อนจัดทำแผนฯ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นราย 3 - 5 ปี

8. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำแผนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาบูรณาการกับแผนส่วนราชการ เป็นแผนอำเภอ/กิ่งอำเภอ

9. กำหนดระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ

- มีกรรมการบูรณาการระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ (กบอ./กิ่ง อ.)

- ให้ทุกส่วน องค์กรประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำแผนฯ มาบูรณาการเน้นแผนอำเภอ/กิ่งอำเภอ ประจำปี 3 - 5 ปี

ลำดับความสำคัญของมาตรการที่ดำเนินการ

1. ประสานงานขอรับการสนับสนุนงบประมาณตามแผนจากบ CEO อบจ. อบต. เทศบาล SML มูลนิธิ สมาคม และภาคเอกชน

2. ประชาสัมพันธ์ ทบทวน ปรับแผน รายงานผลสัมฤทธิ์ของแผน

3. ปรับปรุงระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. กำหนดระเบียบนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการมีกรรมการบูรณาการระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ

กลุ่มท่าทางห้วยหนอง

อำเภอตลาด

อำเภอตลาด ได้มีคำสั่งอำเภอตลาดที่ 586/2548 ลงวันที่ 6 กรกฎาคม 2548 เรื่อง แต่งตั้งคณะวิทยากรจัดทำแผนชุมชนระดับตำบล (ครู ข.) จำนวน 15 คณะ เพื่อเป็นวิทยากรในการขับเคลื่อนกระบวนการจัดทำแผนชุมชนในระดับตำบล ในการนี้ ได้มีการฝึกอบรมชี้แจงแนวทางในการดำเนินงาน และพบปะทบทวนหน้าที่ของวิทยากร ครู ข. เมื่อวันที่ 11 - 12 กรกฎาคม 2548 และดำเนินการกระบวนการจัดทำแผนชุมชนในแต่ละตำบลในเขตพื้นที่ตำบลนำร่องดำเนินการแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2548

การประชุมเจรจาภาคี ดำเนินการแล้วเสร็จครบทั้ง 15 ตำบล แล้วเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2548 สามารถสรุปผลการดำเนินงานการจัดทำแผนชุมชนได้ ดังนี้

1. มีจำนวนโครงการทั้งสิ้น 3,307 โครงการ งบประมาณ 3,281,380,970 บาท แยกเป็น
 - โครงการที่หมู่บ้าน/ชุมชนทำเอง จำนวน 761 โครงการ
 - โครงการที่ทำร่วมกับส่วนอื่น จำนวน 1,063 โครงการ
 - โครงการที่ต้องทำให้ จำนวน 1,483 โครงการ
2. การดำเนินงานตามแผน
 - โครงการที่ดำเนินการแล้ว จำนวน 218 โครงการ
 - โครงการที่ยังไม่ดำเนินการ จำนวน 3,089 โครงการ
3. แหล่งงบประมาณ
 - หมู่บ้าน/ชุมชน จำนวน 1,234 โครงการ
 - SML จำนวน 143 โครงการ

- เทศบาล/อบต.	จำนวน	874	โครงการ
- อบจ.	จำนวน	210	โครงการ
- ภาครัฐ	จำนวน	840	โครงการ
- อื่น ๆ	จำนวน	7	โครงการ

4. แผนการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

- แผนงานด้านเศรษฐกิจ	จำนวน	918	โครงการ
- แผนงานด้านสังคม	จำนวน	324	โครงการ
- แผนงานด้านการเมือง	จำนวน	5	โครงการ
- แผนงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน	จำนวน	1,088	โครงการ
- แผนงานด้านสวัสดิการ	จำนวน	185	โครงการ
- แผนงานด้านสิ่งแวดล้อม	จำนวน	328	โครงการ
- แผนงานด้านอื่น ๆ	จำนวน	432	โครงการ

การบริหารงบประมาณ

อำเภอขามเฒ่าได้รับงบประมาณในการจัดทำแผนชุมชน ทั้งสิ้น 855,375 บาท แยกเป็น

1. งบประมาณผ่านสำนักงานพัฒนาชุมชน เพื่อใช้ในการประชุมจัดทำแผนชุมชน รวมทั้งสิ้น 460,800 บาท
2. งบประมาณผ่านสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ เพื่อใช้ในการจัดอบรม ครู ข. และการประชุมเจรจาภาคี รวมทั้งสิ้น 202,075 บาท
3. งบประมาณผ่าน ศตจ.ปชช.กส. เพื่อใช้ในการสำรวจ จัดเก็บข้อมูล และค่าตอบแทน ภาคประชาชนในการดำเนินงานในพื้นที่ตำบลนาร่อง รวมทั้งสิ้น 192,500 บาท

ปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินงาน

1. ขาดการบูรณาการกันอย่างแท้จริงระหว่างส่วนราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละระดับ ในการจัดทำแผนชุมชนทั้งด้านบุคลากร ข้อมูล และการดำเนินงาน
2. การจัดทำแผนชุมชน ประชาชนยังขาดความเข้าใจในวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการจัดทำแผนชุมชน การเสนอโครงการโดยส่วนใหญ่มุ่งเน้นโครงการที่เป็นงานประจำและเป็นโครงการเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน โครงการ/กิจกรรมที่มุ่งเน้นหรือสนับสนุนให้หมู่บ้าน/ชุมชน มีการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนของตนเองมีน้อย

การวิเคราะห์การจัดทำแผนชุมชน

จากผลการดำเนินงานการจัดทำแผนชุมชน การประชุมเจรจาภาคีชุมชนได้ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลจนทราบว่า ปัญหาของชุมชนคืออะไร ใครเป็นผู้ได้รับผลกระทบมากที่สุด กระทบเรื่องอะไร และชุมชนได้ร่วมกันนำเสนอข้อมูลที่ได้เหล่านี้มาวางแผนชุมชนเพื่อจัดการกับปัญหาชุมชน การแก้ไขปัญหาชุมชนและการพัฒนาชุมชน ไม่ได้หมายความว่า ชุมชนต้องทำอะไรด้วยพลังของคนในชุมชนทั้งหมด มีกิจกรรมบางอย่างที่สมาชิกชุมชนไม่สามารถดำเนินการเองได้ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากภายนอกชุมชนเช่นกัน แต่การขอความช่วยเหลือเช่นนี้ต้องไม่เป็นไปในลักษณะทำให้ชุมชนอ่อนแอลง แต่ต้องทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น โดยก่อนที่จะขอให้หน่วยงานอื่นเข้ามาช่วยนั้น สมาชิกของชุมชนได้ผ่านการคิดร่วมกัน ทำงานร่วมกันแล้ว และขอความช่วยเหลือเฉพาะส่วนที่จะทำให้สมาชิกของ ชุมชนมีความรู้มากขึ้น มีความสามารถแก้ไขปัญหาได้มากขึ้น และเป็นส่วนที่จำเป็นจริง ๆ เท่านั้น

ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสามารถจำแนกแนวทางการดำเนินงานตามแผนชุมชนได้ 3 แนวทาง คือ

➤ **แผนพึ่งตนเอง** (ทำเอง) เป็นแผนของกิจกรรมที่ชุมชนหรือกลุ่มองค์กรชุมชนสามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชน เช่น โครงการพัฒนาหมู่บ้าน พัฒนาวัด โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

➤ **แผนความร่วมมือ** (ทำร่วม) เป็นแผนของกิจกรรมที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้หากได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ภายนอกชุมชน เช่น เงินทุนจากแหล่งทุนภายนอกชุมชน และความช่วยเหลือด้านวิชาการจากทีมสนับสนุนการจัดทำแผนหรือแหล่งอื่น

➤ **แผนการสนับสนุน** (ทำให้) เป็นแผนของกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการที่ ชุมชนจะสามารถแก้ไขปัญหาอันเกิดจากภาวะวิกฤตได้ แต่อยู่นอกเหนือศักยภาพของชุมชนหรือ เหนือจากอำนาจหน้าที่ของชุมชนที่จะทำได้

จากการจำแนกแผนชุมชนออกเป็น 3 แผนดังกล่าวข้างต้น การนำแผนไปสู่การปฏิบัติเป็นขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

1. สิ่งที่ชุมชนสามารถทำได้ด้วยตนเองและเพื่อตนเอง สมาชิกของหมู่บ้าน/ชุมชน โดยแกนนำของหมู่บ้าน ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้าน จะต้องเป็นตัวนำขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติ โดยจัดทำกำหนดการดำเนินงาน กำหนดระยะเวลา ขั้นตอนการดำเนินงาน และกำกับ ส่งเสริม สนับสนุน ประสานงานให้มีการดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ ติดตามความก้าวหน้า ของการดำเนินงานตามแผนที่กำหนด

2. สิ่งที่ชุมชนสามารถทำได้ด้วยตนเองและเพื่อตนเอง โดยความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชนจะสามารถดำเนินการเมื่อได้รับความช่วยเหลือ สมาชิกของชุมชนโดยการขับเคลื่อนของ คณะกรรมการหมู่บ้านจะต้องร่วมกันวางแผนและตัดสินใจว่าต้องการความช่วยเหลืออย่างไรบ้าง เช่น เป็นความช่วยเหลือประเภทใด จำนวนเท่าใด และเมื่อใด ฯลฯ แล้วเสนอแผนดังกล่าวให้ อบต.

หรือส่วนราชการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และคอยติดตามการพิจารณาให้การสนับสนุนช่วยเหลือของ องค์การปกครอง ส่วนท้องถิ่น และส่วนราชการหน่วยงานที่ขอรับความช่วยเหลือ และเมื่อได้รับการ สนับสนุนงบประมาณหรือความช่วยเหลือ ก็ให้วางแผนปฏิบัติการในส่วนที่ชุมชนจะดำเนินงานเอง และ ปิดประกาศงบประมาณหรือกิจกรรมที่ได้รับความช่วยเหลือรวมทั้งแผนปฏิบัติงานของชุมชน ให้ทราบทั่วกัน

3. สิ่งที่ชุมชนสามารถทำได้ด้วยตนเองและเพื่อตนเอง แต่เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อ ความอยู่ดีมีสุขของชุมชน สมาชิกของหมู่บ้าน/ชุมชนร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านต้องวางแผนและ แจกแจงความต้องการตามประเภทปริมาณ ฯลฯ แล้วจึงนำแผนดังกล่าวเสนอต่อองค์การปกครอง ส่วนท้องถิ่น และให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น คอยติดตามผลการเสนอต่อให้กับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง และแจ้งความก้าวหน้าของการพิจารณาให้สมาชิกชุมชนทราบ

การนำแผนชุมชนไปสู่การปฏิบัติทั้งสามแนวทาง ควรมีการติดตามประเมินผล ความก้าวหน้าของโครงการ/กิจกรรม ตลอดจนผลความสำเร็จจากการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรม ตามแผนชุมชน ว่าประชาชนและชุมชนได้รับประโยชน์มากน้อยเพียงใด ความเข้มแข็งของชุมชน จะมีมากขึ้นด้วยการเรียนรู้จากการลงมือกระทำ หากได้มีการติดตาม ปรับปรุงแก้ไข รายงานผล ประกาศความสำเร็จ และขยายพลังชุมชนไปทำเรื่องอื่น ๆ ต่อไป โดยที่ทั้งหมดนี้เป็นกระบวนการ ที่สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

อำเภอหนองกุงศรี

อำเภอหนองกุงศรี ได้ดำเนินการจัดทำแผนชุมชน โดยกระบวนการ AIC เสร็จสิ้น เรียบร้อยแล้ว โดยระดมสรรพกำลังเจ้าหน้าที่ ตลอดจนทรัพยากรจากทุกภาคส่วน ทั้งภาคราชการ ภาค องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคองค์กรเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มพลังมวลชน และ ภาคประชาชน ร่วมมือกันอย่างเข้มแข็ง ภายใต้แนวความคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation)

การจัดทำแผนชุมชนเป็นขั้นตอนแรก ขั้นตอนที่สำคัญต่อไป คือ การนำแผนชุมชน ที่กำหนดไว้ไปปฏิบัติให้เกิดผล เป็นรูปธรรม ก่อเกิดประโยชน์ต่อหมู่บ้าน ชุมชนและสังคมโดยรวม ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการและการเอาชนะความยากจน

ในพื้นที่อำเภอหนองกุงศรี มีส่วนราชการ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจและองค์การปกครองส่วน ท้องถิ่น ภาคเอกชนที่มีศักยภาพ มีทรัพยากรทางการบริหาร มีกำลังเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความสามารถ มีงบประมาณและมีวิธีการบริหารจัดการ สามารถนำแผนชุมชนไปปฏิบัติให้เกิดผลได้

แนวทางการนำแผนชุมชนไปสู่การปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงบูรณาการ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ มีดังนี้

1. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด จึงเข้าใจและทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งสามารถ นำแผนชุมชนไปจัดทำแผนยุทธศาสตร์แผนพัฒนาท้องถิ่น 3 ปี แผนปฏิบัติการประจำปี และนำ โครงการที่ชุมชนต้องการไปจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่น เพื่อตอบสนองปัญหาและความต้องการของชุมชน ได้อย่างชัดเจน เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีงบประมาณ กำหนดแผน กำหนดโครงการ กิจกรรม ได้เองมีความคล่องตัวสูง

2. ส่วนราชการและหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ

ส่วนราชการและหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาล สถานีตำรวจภูธรอำเภอ ที่ทำการปกครองอำเภอ โรงเรียนและสถาบันการศึกษา มีศักยภาพในการจัดทำโครงการซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน รวมทั้งประสานงานกับ ชุมชนอย่างใกล้ชิด

3. ภาคเอกชน

ภาคเอกชนเป็นองค์กรสำคัญ มีความสามารถในการดำเนินการและปฏิบัติตาม แผนชุมชน เช่น ชมรมพลังแผ่นดินท้องถิ่นท้องถิ่นที่สามัคคี สภาวัฒนธรรมอำเภอ ชมรมอาสาสมัครส ารณสุข กลุ่มองค์กรพัฒนาสตรี เป็นต้น

4. โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML)

หมู่บ้านที่ดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) สามารถนำแผนชุมชนไปเสนอต่อที่ประชุมประชาคมหมู่บ้าน โดยเน้นการร่วมกันทำ ร่วมกันแก้ปัญหา ด้วยตนเอง ฝึกให้ประชาชนรู้จักพึ่งตนเอง และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

5. โครงการกองทุนหมู่บ้าน

ราษฎรสามารถกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการสร้างงาน เพิ่มรายได้ให้กับชุมชนและทำให้ประชาชนมีความรับผิดชอบเกี่ยวกับงบประมาณที่นำมาจากกองทุนหมู่บ้าน

6. ประชาชน

ประชาชนเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในกระบวนการนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ ส่วน ราชการและหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องแสวงหาความร่วมมือ ต้อง สร้างจิตสำนึกและความรู้สึกเป็นเจ้าของหมู่บ้าน/ชุมชน ตลอดจนการเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด การทำ

และการแก้ปัญหา เนื่องจากประชาชนเป็นผู้มีส่วนได้เสียกับการแก้ไขปัญหาลังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ

ในปัจจุบัน การดำเนินงานของส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน หากไม่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน การดำเนินงานอาจไม่บรรลุวัตถุประสงค์หรืออาจได้รับการคัดค้าน การต่อต้านจากประชาชน

อำเภอห้วยเม็ก

อำเภอห้วยเม็ก สามารถสรุปผลการแปลงแผนชุมชนไปสู่การปฏิบัติที่ดำเนินการแล้ว และจะดำเนินการในปีงบประมาณ 2549 ดังนี้

- โครงการทำเอง จำนวน 324 โครงการ
 - โครงการทำร่วม จำนวน 84 โครงการ
 - โครงการทำให้ จำนวน 51 โครงการ
- งบประมาณทั้งสิ้น จำนวน 21,006,985 บาท

แยกเป็นประเภทโครงการตามแผนได้ดังนี้

ลำดับ	แผนงานด้าน	โครงการทำเอง	โครงการทำร่วม	งบประมาณ	โครงการที่ทำให้	งบประมาณ
1	เศรษฐกิจ	162	19	2,984,900	6	984,250
2	สังคม	81	43	2,587,134	40	9,056,087
3	สิ่งแวดล้อม	81	11	660,900	2	4,024,000
4	อื่น ๆ	-	11	604,050	3	105,700

สรุปแนวทางการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ

1. โครงการที่สามารถดำเนินการได้เอง และไม่ต้องใช้งบประมาณ ให้เริ่มดำเนินการทันที เช่น การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การปรับปรุงความสะอาดหมู่บ้าน
2. โครงการที่ขอรับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ตรวจสอบการสนับสนุนงบประมาณรายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และขอความร่วมมือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดสรรงบประมาณให้
3. โครงการที่ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนราชการ ให้ส่วนราชการต่าง ๆ ได้ รายงานกิจกรรมโครงการที่สนับสนุนกิจกรรมตามแผนชุมชน
4. โครงการที่เกินขีดความสามารถจะส่งให้จังหวัดพิจารณาสนับสนุนงบประมาณ
5. คณะกรรมการ ศตจ.อำเภอ คอยติดตามประเมินผลและประสานแหล่งงบประมาณกับส่วนที่เกี่ยวข้อง

6. แกนนำหมู่บ้าน/ชุมชน ตรวจสอบกิจกรรมตามแผนชุมชนของหมู่บ้าน เพื่อทราบผลการได้รับการสนับสนุนงบประมาณของแผนชุมชน

7. บูรณาการกองทุนภายในชุมชนเพื่อสนับสนุนกิจกรรมตามแผนชุมชน โดยคณะวิทยากร ครู ข. เป็นทีมพี่เลี้ยง

กลุ่มห้องคำมลา

การดำเนินการจัดทำแผนชุมชนอำเภอภมราไสย

ตามนโยบายของผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ (นายทวี กิตติสถาพร) เน้นเรื่องการ “เข้าใจ เข้าถึง ร่วมพัฒนา” เข้าใจความต้องการ เข้าใจประเพณี เข้าถึงครอบครัว และมีการพัฒนาการบริการด้วยใจ

การบริหารงานทุกอย่างจะต้องมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ในการดำเนินงานจะต้องเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ ซึ่งขณะนี้กลุ่ม “ห้องคำมลา” อยู่ในช่วงการสรุปจัดทำแผนยุทธศาสตร์ร่วมกันทั้ง 3 อำเภอ/กิ่งอำเภอ ฉะนั้น วันนี้เราจะต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ และพันธกิจของกลุ่มฯ ร่วมกันให้เสร็จ เพื่อจะได้ดำเนินการให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยยึดหลักของวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ของจังหวัดกาฬสินธุ์ และกลุ่มจังหวัด “กลุ่มสนุก” (จ.สกลนคร นครพนม มุกดาหาร และ กาฬสินธุ์) เป็นแม่บท โดยยึดจุดเด่นของแต่ละอำเภอเป็นแนวทาง

การจัดทำแผนชุมชน แยกได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ตำบลนาร่อง
2. ตำบลนอกนาร่อง

ตำบลนาร่อง

ตำบลนาร่อง 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลโพนงาม ตำบลหนองแปน และตำบลภมราไสย วิธีการจัดทำแผน คณะทำงานได้สำรวจถึงรายละเอียดข้อมูลรายครัวเรือน โดยมีคณะทำงาน 30 คน ในการดำเนินงาน

ตำบลนอกนาร่อง

ตำบลนอกนาร่อง 5 ตำบล ได้แก่ ตำบลหลักเมือง ตำบลโคกสมบูรณ์ ตำบลดงลิง ตำบลเจ้าท่า และตำบลัญญา วิธีการจัดทำแผน ให้วิทยากรครู ก และครู ข ทำการสำรวจโดยใช้ข้อมูล จปฐ. เป็นแนวทางในการดำเนินการ

สรุปภาพรวมตามแผนชุมชนอำเภออมลาลัย ดังนี้

จำนวนโครงการ	1,502	โครงการ
งบประมาณ	95,182,684	บาท

ลักษณะโครงการ

1. ด้านเศรษฐกิจ	จำนวน	363 โครงการ
2. ด้านสังคม	จำนวน	167 โครงการ
3. ด้านการเมือง	จำนวน	9 โครงการ
4. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	จำนวน	441 โครงการ
5. ด้านสวัสดิการ	จำนวน	110 โครงการ
6. ด้านสิ่งแวดล้อม	จำนวน	169 โครงการ
7. ด้านอื่น ๆ	จำนวน	243 โครงการ

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการจัดทำแผนชุมชน

1. ผู้เสนอจัดทำแผนชุมชน และผู้เสนอแผน SML เสนอแผนไม่สอดคล้องกัน เนื่องจากไม่ใช่กลุ่มเดียวกัน
2. ระยะเวลาในการจัดทำแผนชุมชนกระชั้นชิด มีการกำหนดระยะเวลาจำกัด ทำให้การเก็บข้อมูลไม่ละเอียดครบถ้วน

การดำเนินการจัดทำแผนชุมชนอำเภอร่องคำ

อำเภอร่องคำ จำนวน 3 ตำบล 40 หมู่บ้าน ดำเนินการ ดังนี้

1. ตำบลนาร่อง ได้แก่ตำบลสามัคคี จำนวน 15 หมู่บ้าน สรุปได้ดังนี้
 - 1.1 แผนทำเอง จำนวน 5 - 8 โครงการ/หมู่บ้าน
 - 1.2 แผนทำร่วม จำนวน 8 - 10 โครงการ/หมู่บ้าน
 - 1.3 แผนทำให้ จำนวน 8 - 10 โครงการ/หมู่บ้าน
2. ตำบลเหล่าอ้อย จำนวน 12 หมู่บ้าน สรุปได้ดังนี้
 - 2.1 แผนทำเอง จำนวน 5 - 7 โครงการ/หมู่บ้าน
 - 2.2 แผนทำร่วม จำนวน 7 - 10 โครงการ/หมู่บ้าน

- 2.3 แผนทำให้อ่าง จำนวน 8 - 10 โครงการ/หมู่บ้าน
- 3. ตำบลร่องคำ จำนวน 13 หมู่บ้าน สรุปได้ดังนี้
 - 2.1 แผนทำเอง จำนวน 6 - 7 โครงการ/หมู่บ้าน
 - 2.2 แผนทำร่วม จำนวน 8 - 10 โครงการ/หมู่บ้าน
 - 2.3 แผนทำให้อ่าง จำนวน 8 - 11 โครงการ/หมู่บ้าน

ผลการเจรจาภาคีเพื่อสนับสนุนแผนชุมชน

- อบต.เหล่าอ้อย ประมาณ 20 % ของโครงการที่บรรจุในแผนชุมชน
- อบต.สามัคคี ประมาณ 20 % ของโครงการที่บรรจุในแผนชุมชน
- เทศบาลตำบลร่องคำ ประมาณ 40 % ของโครงการที่บรรจุในแผนชุมชน
- หน่วยงานส่วนภูมิภาคสนับสนุนทางวิชาการ และสนับสนุนงบประมาณตามกรอบยุทธศาสตร์ ปี 2549

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานการจัดทำแผนชุมชนอำเภอร่องคำ

1. องค์ความรู้ของวิทยากร ครู ข. มีความแตกต่างกันพื้นฐานในการจัดทำแผนชุมชนต่างกัน ต่างมีจุดมุ่งเน้นไปตามแนวทางของหน่วยงานที่สังกัด เช่น สาธารณสุข จะเน้นแผนไปทางด้านสาธารณสุข เกษตร หรือพัฒนาชุมชน ต่างก็เน้นแผนไปตามงานที่รับผิดชอบ
2. แบบสอบถามข้อมูลรายครัวเรือนไม่อธิบายคำจำกัดความ หรือขยายความ ทำให้ผู้ทำการสำรวจข้อมูลมีความเข้าใจต่างกัน ไม่เป็นไปตามแนวทางเดียวกัน ทำให้ข้อมูลคลาดเคลื่อน
3. วิทยากร ครู ข. มีภารกิจที่รับผิดชอบจากต้นสังกัดมากทำให้ไม่สามารถไปร่วมจัดเวทีได้ครบ
4. องค์ความรู้ของผู้แทนในการจัดทำแผน (30 คน) ต่างกัน ทำให้เกิดความขัดแย้งในการเสนอแผน
5. ข้อจำกัดของระยะเวลาในการจัดทำแผนชุมชนเร่งรัดเกินไปทำให้แผนชุมชนไม่สมบูรณ์ และทำให้แนวความคิดไม่ครอบคลุมในทุกปัญหาที่ชุมชนต้องการ

การดำเนินการจัดทำแผนชุมชนกิ่งอำเภอฆ้องชัย

ปัญหาอุปสรรคในการจัดทำแผนชุมชน

1. วิทยากร ครู ข. ไม่ประสานการปฏิบัติงานในการจัดทำแผน ทำให้การประชุมจัดทำแผนไม่เป็นไปในทางเดียวกัน

2. การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย 30 คน ไม่ใช่กลุ่มผลประโยชน์เดียวกัน ทำให้การเสนอแผนขัดแย้งกัน

3. ผู้เข้าร่วมในการจัดทำแผนยังไม่มีประสบการณ์กับขั้นตอนในการจัดทำแผนชุมชน และไม่มีศักยภาพในการเสนอแนวความคิดเห็นร่วมกัน (ชินกับการรับฟังแล้วนำไปปฏิบัติ จึงไม่เสนอแนวความคิดร่วม)

4. การเร่งรัดเวลา ทำให้มีผลต่อคุณภาพของแผนชุมชน

5. ความเข้าใจโครงการต่าง ๆ ไม่ตรงกัน ทำให้จัดหมวดประเภทโครงการต่างกัน

6. แผนที่เสนอได้รับการพิจารณาและนำไปปฏิบัติน้อย เนื่องจากโครงการตามแผนที่เสนอ ไม่เข้าหลักเกณฑ์ในการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สรุปการจัดทำวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ ร่วมกันของกลุ่มอำเภอ

วิสัยทัศน์ มุ่งเป็นแหล่งผลิตอาหารคุณภาพ ปลอดภัย ชี้นำ ของจังหวัดภายในปี 2551 ด้วยการทำการเกษตรที่ดี การเป็นเมืองน่าอยู่ และการเป็นเมืองเรียนรู้

พันธกิจ ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา สร้างความได้เปรียบเชิงปรับตัวเอง พัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรใช้โบราณสถานและทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการเรียนรู้ และการท่องเที่ยว พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ประเด็นยุทธศาสตร์

1. การพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร
2. การพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ
3. พัฒนาการท่องเที่ยว การพัฒนาธุรกิจการค้า

กลุ่มฝั่งเขาคุงูจิ

แนวทางการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม

1. ออกกฎระเบียบให้หน่วยงานยึดแผนชุมชนเป็นแนวทางในการพัฒนา (แผนหลัก)
2. ระบุองค์กรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบแต่ละแผนงาน/โครงการ
3. การจัดทำแผนงาน/โครงการให้ระบุรายละเอียดให้ชัดเจน
4. สร้างกระบวนการติดตามการดำเนินงานของแผนงานทุกขั้นตอน
5. ควรมีการทำงานเป็นทีมอย่างจริงจังและเอาปัญหาที่ประสบจริง ๆ ในชุมชนมาแก้ไข
6. เจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ละหน่วยงานต้องไปช่วยอย่างจริงจัง
7. แต่ละแผนงาน/โครงการ ต้องมีงบประมาณรองรับ และสามารถนำมาดำเนินการได้ตามระยะเวลาที่ระบุไว้ในแผน
8. ควรมีคณะกรรมการระดับตำบลคอยติดตามความก้าวหน้าของแผนที่เสนอไปแล้ว (เป็นองค์กรอิสระ)
9. หน่วยงานของรัฐจะต้องมีนโยบายที่สอดคล้องและตอบสนองต่อแผนชุมชนให้ชัดเจน โดยเฉพาะเทศบาล/อบต.
10. แผนชุมชนต้องมาจากประชาคมที่แท้จริง
11. ให้สมาชิกสภาท้องถิ่นนำแผนชุมชนไปเสนอในสภา เพื่อพิจารณาด้านการจัดสรรงบประมาณ
12. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญและตอบสนองตามแผนชุมชนที่เสนอ
13. ทุกแผนควรจะเริ่มดำเนินการได้แล้ว

ทำอย่างไรจะให้เกิดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในหมู่บ้าน/ชุมชน

อย่างเข้มแข็งในการจัดทำแผนชุมชน

1. มีการประชาสัมพันธ์มากยิ่งขึ้น เข้าถึงทุกครัวเรือน
2. ให้ตัวแทนกลุ่มที่มีศักยภาพและหลากหลายกลุ่มในหมู่บ้าน เข้ามามีส่วนร่วม

3. สร้างจิตสำนึกในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนโดยร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา และร่วมพัฒนาอย่างยั่งยืน
4. กำหนดระยะเวลาที่เอื้อต่อการดำเนินงาน
5. ตัวแทนของรัฐในหมู่บ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนทุกครั้ง
6. ด้านงบประมาณต้องเพียงพอ
7. ครู ข. ที่ได้รับการแต่งตั้ง ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด
8. กำหนดบทบาทหน้าที่ของครู ข. ให้ชัดเจนเพื่อง่ายต่อการปฏิบัติงาน

ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการจัดทำแผนที่ผ่านและแนวทางการแก้ไขในระดับ

1. ระยะเวลาที่มีข้อจำกัด เพื่อให้ทันตามกำหนดทำให้ไม่สามารถเจาะลึกในรายละเอียดบางขั้นตอน
2. ทีมงานครู ข. ไม่สามารถปฏิบัติงานในคราวเดียวกันได้เต็มที่
 - การประสานงานระหว่างทีม/แผนบริหารจัดการ
 - ไม่ทราบบทบาทในกระบวนการทั้งหมด
 - ไม่เสมอภาค/การบริหาร
 - ไม่มีหน่วยงานเจ้าภาพ/หัวหน้าทีมปฏิบัติงาน
3. ชุมชน
 - ให้ความร่วมมือน้อย
 - หวังพึ่งคนอื่น
 - ขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการ
 - ไม่มั่นใจว่าปัญหาจะได้รับการแก้ไขหรือไม่
 - ให้ข้อมูลไม่ถูกต้อง/คลาดเคลื่อน
 - ขาดทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ (ผู้สูงอายุเข้าร่วม)
 - อยู่ระหว่างการเลือกตั้งท้องถิ่น
4. งบประมาณ
 - การบริหารงบประมาณในทีมงานไม่เป็นธรรม
 - งบประมาณมีน้อย ไม่พอใจผู้เข้าร่วมประชุม (งบในการจัดการ)
 - งบประมาณน้อยเกินไปไม่เหมาะสม (วิทยากรครู ก.)
 - เบิกจ่ายงบประมาณล่าช้า
5. การเจรจาภาคี
 - ภาคีไม่ให้ความสนใจ/ไม่เข้าใจ
 - ไม่ให้ความสำคัญ

- ผู้บริหารในระดับภาคไม่เข้าร่วม

6. การตอบสนองแผน

- ไม่ทันการบรรจุเข้าข้อบัญญัติการจัดทำงบประมาณของราชการส่วนท้องถิ่น
- รายละเอียดของแผนไม่ชัดเจน

แนวทางการแก้ไขและเสนอแนะ

- จัดทำแผนให้ชัดเจน ให้ความสำคัญกับผู้ปฏิบัติงานให้มากขึ้น
- ให้ส่วนราชการทุกหน่วยงานให้ความสำคัญและถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด
- อบรม แนะนำบทบาทหน้าที่ให้เข้มแข็ง
- อบรมสร้างความตระหนักถึงบทบาทในชุมชน
- จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ
- กำหนดเป็นนโยบายสำคัญระดับชาติ
- ปรับช่วงเวลาในการจัดทำแผนชุมชนให้สอดคล้องกับแผนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

- ควรให้มีคณะติดตามแผนในหมู่บ้าน/ตำบลและมีกิจกรรม/นำเสนอหมู่บ้านเป็นระยะ

กลุ่มสมคำสหัสชัย

สรุปผลการดำเนินงานการจัดทำแผนชุมชน

กลุ่มสมคำสหัสชัย

ลำดับ	อำเภอ/กิ่งอำเภอ	โครงการ			งบประมาณ (บาท)
		ทำเอง	ทำร่วม	ทำให้	
1	สมเด็จ	405	566	740	1,124,999,880
2	สหัสชัย	364	465	588	1,152,715,452
3	คำม่วง	145	189	431	1,709,101,660
4	สามชัย	288	306	356	5,584,666,500
รวม		1,202	1,526	2,115	9,571,483,492

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

1. องค์ความรู้ของวิทยากรครู ข. มีความแตกต่างกันพื้นฐานในการจัดทำแผนต่างกัน ต่างมีจุดมุ่งเน้นไปตามแนวทางของหน่วยงานที่สังกัด เช่น สาธารณสุข จะเน้นไปทางด้านสาธารณสุข เกษตร หรือพัฒนาชุมชน ต่างก็เน้นแผนไปตามงานที่รับผิดชอบ
2. วิทยากรครู ข. ไม่ประสานการปฏิบัติงานในการจัดทำแผนทำให้การประชุมการจัดทำแผนไม่เป็นไปในทางเดียวกัน
3. วิทยากรครู ข. มีภารกิจที่ต้องรับผิดชอบจากต้นสังกัดทำให้ไม่สามารถไปร่วมเวทีได้ครบ
4. แบบสอบถามข้อมูลครัวเรือนไม่อธิบายจำกัดความ หรือขยายความ ทำให้ผู้กรสำรวจข้อมูลมีความเข้าใจต่างกัน ไม่เป็นไปตามแนวทางเดียวกัน ทำให้ข้อมูลคลาดเคลื่อน

5. การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย 30 คน ไม่ใช่กลุ่มผลประโยชน์เดียวกัน ทำให้การเสนอแผนขัดแย้งกัน

6. ผู้เข้าร่วมในการจัดทำแผนยังไม่มีประสบการณ์กับขั้นตอนการจัดทำแผนชุมชน ยังไม่มีศักยภาพในการเสนอแนวความคิดเห็นร่วมกัน (ชินกับการรับฟังแล้วนำไปปฏิบัติ จึงไม่เสนอแนวความคิดเห็น)

7. ข้อจำกัดของระยะเวลาในการจัดทำแผนชุมชนเร่งรัดเกินไป ทำให้แผนชุมชนไม่สมบูรณ์ และทำให้แนวความคิดไม่ครอบคลุมในทุกปัญหาที่ชุมชนต้องการ

8. แผนที่น่าสนใจได้รับการพิจารณาและนำไปปฏิบัติน้อย เนื่องจากโครงการตามแผนที่เสนอไม่เข้าหลักเกณฑ์ในการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

1. บุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการจัดทำแผนชุมชนทุกระดับต้องได้รับการอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจ สร้างทัศนคติ ความรับผิดชอบ และให้ความสำคัญต่อการจัดทำแผนชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนชุมชนหน่วยงานต้องให้ความสำคัญและสนับสนุนอย่างเต็มที่

3. ด้านขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงานควรได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม ทั้งด้านงบประมาณและสวัสดิภาพ

4. การคัดเลือกราษฎรเข้าร่วมจัดทำแผนชุมชนควรมีวิธีการคัดสรรที่เหมาะสม ครอบคลุม ทุกกลุ่มองค์กร

5. หลักสูตรในการอบรมราษฎรแกนนำ ตามกระบวนการ AIC ควรมีการปรับปรุงอย่างเหมาะสมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6. แบบสำรวจ แบบพิมพ์ และเครื่องมือที่ใช้ในทุกขั้นตอนควรปรับปรุงไม่ให้อยู่ยาก ชับซ้อน เพื่อให้สะดวกเข้าใจง่ายในการปฏิบัติ

7. ควรมีมาตรการที่จะนำแผนชุมชนไปสู่การปฏิบัติให้บังเกิดผลอย่างแท้จริง

8. หน่วยงานราชการทุกภาคส่วน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องให้ความสำคัญ ในการนำแผนชุมชนไปดำเนินการให้เป็นรูปธรรม

9. ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการปรับปรุงเพื่อให้สามารถรองรับและให้ความสำคัญกับแผนชุมชน

10. ควรมีการออกแบบระเบียบว่าด้วยการจัดทำแผนชุมชนเพื่อรองรับให้แผนชุมชนมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

11. กำหนดวิธีการและคณะผู้ติดตามประเมินเพื่อให้แผนชุมชนนำไปสู่การปฏิบัติและ
บังเกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง

ประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้อง

ถ้าทำเรื่องการแก้ไขปัญหาคาใจความยากจนจริง ๆ อยากจะพูดประเด็นเฉพาะภายในของงานที่จังหวัดกาฬสินธุ์ทำก่อนที่จะพูดถึงเรื่องการทำงานที่ไปกระทบกับส่วนนโยบายหรือว่าการขยายผลออกไป

ในส่วนของการที่คิดว่าจังหวัดกาฬสินธุ์มาได้ดีมากเพราะเดิมที่ตั้งแต่ต้นและแรงไม่มีตกเลย ในบางจังหวัดก็เป็นมาตืนต้นแล้วแล้วลงตอนปลาย ของจังหวัดกาฬสินธุ์วิ่งควบตลอดไม่มีแผ่วเลย จริง ๆ ต้องคิดว่าเครดิตส่วนหนึ่งส่วนใหญ่เป็นของท่านปลัดจังหวัดกาฬสินธุ์ ท่านประสิทธิ์ คชโคตร

จริง ๆ แล้วข้อที่ค้นพบในจังหวัดน่าน 12 จังหวัด ที่ได้เคยนำเสนอในที่ประชุมที่ท่านรองนายกฯ เป็นประธานหลายครั้งว่า แปลกมากเลย เดิมที่เราเน้นว่าการทำงานแบบนี้ไปได้ดีต่อเมื่อมีภาวะผู้นำดีในจังหวัด พุดง่าย ๆ คือ ผู้ว่าราชการจังหวัดเก่ง ปรากฏว่าเราไปทำงาน 12 จังหวัด ระดับความเป็นผู้นำไม่เหมือนกันและไม่เท่ากัน มีสูง มีแก่ มีอ่อน แต่เรากลับพบว่าไปได้ทุกจังหวัด แม้กระทั่งจังหวัดใหญ่ ๆ ยาก ๆ แม้กระทั่งเชียงใหม่ อุบลราชธานี ซึ่งมันแปลว่าในภาครัฐเอง จะมีตัวตายตัวแทนเสมอ บางที่ตัวตายตัวแทนอยู่ที่ปลัดจังหวัด ซึ่งปลัดจังหวัดที่แข็ง ๆ งานก็สามารถไปได้ บางที่ก็อยู่ที่รองผู้ว่าราชการจังหวัด บางที่อาจจะอยู่ที่จำจังหวัด ซึ่งก็พบว่ามีจริง ๆ สู้คนเดียวทั้งที่เงื่อนไขอื่น ๆ ไม่อำนวยเลยก็ยังไปได้ เราเห็นแล้วเราก็ยังทิ้งเลย

แต่ว่าตัวที่ตัดสินผลสำเร็จจริง ๆ ในความเห็นจากที่สรุปแล้ว เราพบว่าเงื่อนไขของภาครัฐเป็นองค์ประกอบแบบที่เรียกว่า ถึงอย่างไรก็มีตัวตายตัวแทน ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดจะไม่เข้มข้น ถ้ามีผู้ว่าราชการจังหวัดดี งานก็ดีแน่นอน แต่ตัวตัดสินความสำเร็จที่ดีจริง ๆ คือ การเกาะขบวนของภาคประชาชนทำได้ดีแค่ไหน มีความเข้มแข็งจัดการเรียนรู้ได้เข้มข้นเพียงใด

อย่าลืมว่าเรื่องการทำงานในเรื่อง ชุมชนเข้มแข็งนั้น คนที่ทำงานด้านนี้จะพบว่าจริง ๆ จะมีคนโดยรวมประมาณ 5 % เท่านั้นที่เข้มแข็ง คำถามคือ ทำอย่างไรที่จะทำจากจุดที่เข้มแข็งแค่ 5% ให้ขยายเพิ่มมากขึ้น ขยายระลอกออกไปให้ได้ เหมือนเด็กในชั้นเรียน สมมติว่ามีจำนวน 30 คน เด็กเรียนเก่งมี 5 คน แต่ครูจะทำอย่างไรให้เด็กอีก 25 คน เห็นเด็ก 5 คนเป็นต้นแบบที่จะพา

กันไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ใช่ว่าจำนวน 25 คนนี้จะไปเล่นไม่ใส่ใจในการเรียน แต่ว่าเห็นจำนวน 5 คนไปทิศที่ถูกต้องและมีแรงเสริม

ซึ่งเราพบว่าพอทำกระบวนการนี้ดี ๆ แล้ว แรงเสริมจากภาครัฐ มีผลมาก

ในอำเภอเอง ดินนั้นก็ยิ่งทิ้งมาก ของจังหวัดกาฬสินธุ์ ดูเหมือนจะเป็นจังหวัดเดียวที่จับนายอำเภอมาเป็นคนนำเสนอว่าผลการดำเนินงานภาคประชาชนเป็นอย่างไร จังหวัดอื่นให้ภาคประชาชนนำเสนอและภาครัฐนั่งฟัง

สิ่งที่อยากฝากเป็น ข้อสังเกตไว้เป็นข้อเพิ่มเติม สำหรับสิ่งที่จังหวัดกาฬสินธุ์ได้ทำตามที่ได้กล่าวว่าแรงดีไม่มีตก มีอยู่ 3 ประเด็น

ประเด็นที่หนึ่ง ข้อต่อจากข้อมูลไปสู่แผน ขอให้ระวังตรงจุดนี้หน่อย จากที่ทุกกลุ่มนำเสนอสะท้อนว่าเขาตระหนักดีอยู่แล้ว รวมทั้งภาคประชาชนเองก็ตระหนักดีว่า จังหวะการทำข้อมูลและการทำข้อเสนอไม่มีเวลาพอ หรือว่าไม่เชื่อมต่อกันพอดี ทำให้ตัวข้อมูลยังไม่เป็นเหตุเป็นผลสนับสนุนตัวข้อเสนอโครงการดีนัก

ดังนั้นจึงถูกแล้วว่าข้อเสนอภาคประชาชนที่ท่านนายอำเภอหลายกลุ่มเสนอว่าจะขอทำซ้ำ หรือขอให้ทำต่อเนื่อง เอาข้อมูลที่ได้กลับมานั่งวิเคราะห์กันอีกที ตรงจุดนี้ต้องถือว่าข้อเสนอสำหรับปี 2548 เป็นบททดสอบ โดยเฉพาะกลุ่มที่แยกเป็นโครงการที่ทำเอง ทำร่วม ทำให้ เพราะฉะนั้น กลุ่มที่จะทำเองซึ่งมีโครงการจำนวนมากก็เดินหน้าไปเลย เพื่อเป็นบททดสอบด้วยว่าสิ่งนี้ตอบสนองกับปัญหาของครัวเรือนขนาดไหน

ในขณะเดียวกันน่าจะเอาข้อมูลที่เสนอมาวิเคราะห์อีกที สร้างกระบวนการวิเคราะห์ที่ตั้งสถาบันวิชาการที่มีอยู่ในละแวกใกล้เคียง เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ หรือมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ดึงเอาคนที่จะสามารถเป็นที่ปรึกษาเราได้มาช่วยกัน

จากที่เก็บข้อมูลในจังหวัดน่านองทั้งหมด เราเก็บข้อมูลใน สามพันกว่าหมู่บ้าน สามแสนกว่าครัวเรือนในจังหวัดน่านอง มีข้อมูลรายรับ รายจ่าย หนี้สินต่าง ๆ

ตัวอย่างจากจังหวัดนครปฐม ค่าอาหารจากตำบลสวนป่าน 23,000,000 บาท ตำบลทับหลวง 51,000,000 บาท ตำบลคลองจินดา 67,000,000 บาท บางช้าง 94,000,000 บาท

พอชาวบ้านเห็นตัวเลข ก็เริ่มถามว่าทำไมที่นี่ เเท่านี้ ที่นั่นเท่านี้ เราจะลดค่าใช้จ่ายเรื่องอาหารได้อย่างไรบ้าง อาหารอยู่หมวดไหน วัตถุดิบของอาหารเราซื้อจากตำบลอื่นได้ไหม คือถ้าคนจากนครปฐมซื้อตำบลหนึ่งยังไ้เงินก็ไหลอยู่ในจังหวัดนครปฐมเหมือนเดิม มูลค่าเพิ่มที่เพิ่มขึ้นก็เพิ่มในกระเป๋าคนนครปฐม ไม่ได้ตกในกระเป๋าของคนกรุงเทพฯ หรือคนที่อื่นที่เป็นพ่อค้า

ทำนองเดียวกัน สำหรับคนกาฬสินธุ์ก็เช่นกัน

และก็มีอีกตัวอย่างหนึ่งพบว่าที่คลองจินดาต้องใช้ปุ๋ยถึง 70,000,000 บาท ตำบลเดียวต่อปี เขามีคำถามทันทีว่าจะลดค่าใช้จ่ายในเรื่องปุ๋ยได้อย่างไร ปุ๋ยชีวภาพ สิ่งนี้คือข้อต่อระหว่างข้อมูลกับโครงการ โครงการอยากจะทำปุ๋ยชีวภาพต้องวางอยู่บนพื้นฐานนี้

โครงการแบบนี้จะบอกลักษณะของสิ่งที่ควรจะทำด้วยว่า เป็นแบบที่รัฐบาลอยากจะทำโรงงานหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงงานปุ๋ย มันใช่หรือเปล่า ถ้าหากว่าเป็นโรงงานปุ๋ยแบบสหกรณ์ที่ชาวบ้านรวมตัวกันทำขึ้นมาด้วย เงินปันผลจากการขายปุ๋ยก็จะกลับมาตกยังกลุ่มด้วย ยังไม่ดีกว่าหรือ คือ ได้หมด เรียกว่าฝ่ายคนซื้อก็ได้ซื้อปุ๋ยที่ราคาถูกลงเพราะผลิตกันขึ้นมาเองในพื้นที่ ค่าขนส่งต่ำกว่า ค่าวัสดุต่ำกว่า ส่วนฝ่ายคนขายก็ได้ลูกค้าและได้ผลกำไรที่เป็นรูปแบบเงินปันผลกลับสู่สมาชิกของกลุ่มซึ่งดีขึ้นทั้งสองฝ่ายไม่ว่าจะมองจากด้านใด เป็นต้น

อีกตัวอย่างหนึ่งว่าถ้ามองเรื่องการเลี้ยงสัตว์ จังหวัดกาฬสินธุ์มีการเลี้ยงโค เราก็นำชีวะมาทำปุ๋ยป้อนตรงนี้ ก็จะเริ่มโยงงานเข้าหากัน ก็เกิดเป็นเครือข่ายข้ามตำบลข้ามอำเภอเอง ทรัพยากรจะหามาจากไหนค่อยไปว่ากันทีหลัง แต่ว่าเบื้องต้นถ้าเริ่มคิดสิ่งนี้ออก ซึ่งในหลายที่ชาวบ้านลงมือทำไปเลย โดยไม่ต้องรอ ๆ โดยไม่รู้ว่าจะเงินจะมาจากกองทุนส่วนไหน จริง ๆ หน่วยงานของรัฐยังมีอีกมาก เช่น กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมส่งเสริมการเกษตร หน่วยงานเหล่านี้สามารถเข้ามาหนุนได้ทั้งนั้น

ประเด็นก็คือว่าน่าจะเอาข้อมูลแบบนี้ขึ้นมาคลี่ดู

จะเห็นได้ว่าที่ม.จังหวัดกาฬสินธุ์ยังไม่ค่อยได้วางน้ำหนักของงานข้อมูลด้านตัวเลข แต่ไปเขียนเป็นกรณีศึกษา แทนที่จะเอาข้อมูลทั้งหมดทุกหมู่บ้านมาบันทึกไว้ แล้วรวมตัวเลขทั้งหมดจะเห็นภาพรวมทั้งจังหวัดได้ชัดเจน

คนที่มองภาพใหญ่ข้ามตำบลคือนายอำเภอ โดยเฉพาะจังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีนายอำเภอทำงานเป็นกลุ่มอยู่แล้ว โดยนำกิจกรรมบางตำบลมาพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมันโยงกันได้เลย จังหวัดอื่นไม่มีเลย ซึ่งจังหวัดกาฬสินธุ์น่าจะไปได้ดีซึ่งจะเห็นภาพรวมของตัวเลขทั้งหมด ทั้งที่ม.จังหวัดผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัดก็สามารถเอาตัวเลขตัวนี้ไปคิดโครงการขนาดใหญ่ได้ ถ้าจะโยงกับงานที่ส่วนกลางส่งมา ควรจะหาอย่างไรที่จะสามารถเชื่อมต่อข้อมูลได้

ฉะนั้น ประเด็นที่สำคัญมากในช่วงต่อไปควรเข้มข้นกับการวิเคราะห์ข้อมูลตัวเลข และเชื่อมโยงจากข้อมูลขึ้นมาสู่โครงการ ตัวอย่างเช่น บางจังหวัดเขียนขึ้นมาเลยว่า ข้อเสนอการทำโรงงานปุ๋ยวิเคราะห์จากค่าใช้จ่ายการผลิตการเกษตรด้านปุ๋ย ของก็ตำบลก็ว่าไป มูลค่าเป็นเท่าไร แต่รู้ว่าเขากำลังวิเคราะห์มาจากข้อมูลอะไร

ตรงนี้จะทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่าความสมเหตุสมผลของโครงการ

ความมีเหตุผลมีผลคือหนึ่งในสามข้อของหลักการเศรษฐกิจพอเพียง

1. ภูมิคุ้มกัน

2. มีเหตุมีผล

3. มีความพอประมาณ

ทั้งหมดต้องวางอยู่บนเงื่อนไขความรอบรู้ คือต้องมีข้อมูล และควรมีคุณธรรม เช่น มีความอาทรต่อกัน มีความสุจริต เป็นต้น

ปีนี้มีกรณีเฉลิมฉลอง 60 ปีครองราชย์ เราน่าจะช่วยกันทำเรื่องนี้ถวาย เพราะหากพิจารณาดี ๆ จะเห็นว่าสิ่งที่เรากำลังทำอยู่นี้ คือเศรษฐกิจพอเพียงเต็มรูปแบบในภาพที่เกิดผลในทางปฏิบัติ และเกิดผลจริง ๆ

ประเด็นที่สอง ในการวิเคราะห์ว่าเราน่าจะทำอะไรดี บางทีล้าพั้งในวงของชาวบ้านด้วยกันเองมีข้อจำกัด ต้องการตัวช่วย

ตัวช่วยคืออะไร ตัวช่วยคือสิ่งที่เข้ามาทำให้เรายกระดับการวิเคราะห์ขึ้นไปได้ บางทีเราคิดโครงการไม่ออกแต่ไปเห็นตัวอย่างคนอื่นเข้า ก็คิดออกว่าอันนี้น่าจะทำแบบนี้ น่าจะมีทางเลือกแบบนี้

ตัวช่วยก็คือ สิ่งที่กำลังมีทุนอยู่ด้วยแล้วคือ การดูงาน เรื่องของศูนย์เรียนรู้ ที่พระอาจารย์สุภาพทำอยู่ ซึ่งเป็นตัวช่วยอย่างดีในเรื่องของการทำการเกษตร

แต่เรายังต้องการตัวช่วยอื่น ๆ ในด้านของวิสาหกิจชุมชน ในเรื่องอื่น ๆ เรื่องสวัสดิการ ในช่วงเวลาที่คิดว่าควรจะทำโครงการอะไรดี

นอกจากการที่ว่ามีฐานข้อมูลเป็นตัวสะท้อนกลับแล้ว ว่าเรามีค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่อยู่ในเรื่องปุ๋ยเท่านี้ เราต้องแก้ปัญหาปุ๋ยให้ได้ แต่จะทำโรงงานปุ๋ยหรือเปล่าเป็นอีกเรื่อง ซึ่งโรงงานปุ๋ยที่จะประสบความสำเร็จต้องอาศัยเรื่องการจัดการด้วย

ต้องไปดูงานก่อน ถ้าไม่ศึกษาก่อนทำมาขาดทุนแน่นอน ยิ่งจนหนักกว่าเดิมอีก ลงทุนไปแล้วไม่เกิดผล

เพราะฉะนั้นการดูงานเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ที่ดีอย่างหนึ่ง ควรจะมีทีมวิชาการหรือทีมวิจัยเข้ามาช่วย

ประเด็นที่สาม เวลาที่นำเสนอเรื่องนี้ในภาพรวมตามนโยบาย มักจะมีความเข้าใจที่ไม่ตรงเท่าไรนักไปคิดว่า นี่เป็นทั้งหมดของทุกอย่างคิดว่าแผนชุมชน คือสุดยอดแล้วและถูกแน่นอน คือมันใช่แต่มันไม่ใช่ทั้งหมด

การทำแผนชุมชนเป็นเหมือนบันไดขั้นต้น บันไดขั้นที่หนึ่งไม่ใช่ทุกอย่างในโลก แต่เป็นจุดเริ่มต้นทำให้ชาวบ้านภาคประชาชนหันมาทบทวนตัวเองได้บนฐานข้อมูลที่ตัวเองเก็บมาแล้วบอกได้ว่าพฤติกรรมอะไร ที่ไม่เหมาะสมของตนเองที่ควรจะต้องเปลี่ยน เช่น กินเหล้ามากเกินไป ซื่อห่วยมากเกินไป ภาษีสังคมสูงไป ถ้าเราจัดฉาปนกิจสงเคราะห์ภาษีสังคมจะลดลงได้เท่าไร

ขั้นนี้เป็นขั้นที่จำเป็นมาก เป็นขั้นที่รู้จักตนเอง

แต่แล้วยังมีบันไดขึ้นต่อไป บันไดไม่ได้สุดเพียงแค่นี้และไม่เดินขึ้นเดียวแล้วเลิก
ขั้นอื่น ๆ ของมันต้องดูว่าการที่จะมาเสริมหรือยกระดับของการแก้ไขปัญหานั้นไปอีก
เช่น ขึ้นต่อไปคือ การมาหนุนเสริมเรื่องของการเกษตรสำหรับคนในภาคการเกษตร การมาหนุนเสริม
สำหรับการฝึกอาชีพ สำหรับทางเลือกนอกภาคเกษตร เพื่อสร้างรายได้เสริม แปลว่าเราต้องเริ่มบูรณา
การกับหน่วยงานไม่ใช่เพียงสายมหาดไทย

ช่วงบันไดขั้นแรก การบูรณาการกับสายมหาดไทยเป็นหลัก แต่เวลาอยู่ที่พื้นที่จริง ๆ
มีกระทรวงทุกกระทรวงอยู่

การบูรณาการเบื้องต้นภาคประชาชนสามารถนึกกับมหาดไทยได้ พูดยังเป็นเสียง
เดียวกันว่าแผนควรจะเป็นอย่างไร

ผู้ว่าราชการจังหวัดที่ยี่สิบธรรนาชื่นชมมากท่านพูดว่า ผมอยากได้อย่างนี้พอเห็นแผน
ชาวบ้านมา เดี่ยวผมขอเอากลับไปดูก่อน แล้วถ้าหากว่าไปได้ดีจริงจะกลับไปดูงบประมาณที่มีอยู่

งบแรกคืองบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งก็ตรงเป้าหมายที่เราคาดหวังไว้ว่าจะใช้
งบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก่อนว่า เงินงบประมาณองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นน่าจะมาพัฒนาคุณ
ภาพชีวิต เพียงแต่ทำให้สามารถต่อต่อกันได้เท่านั้น ถ้าต่อต่อได้แล้วก็ไปได้ ท่านเชิญประชุมองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งจังหวัด และบอกว่าถ้าผมดูแล้วโครงการของคุณไม่ตอบสนองแผนของชาวบ้าน
จะดีังไฉน

ส่วนงบประมาณตัวที่สอง คือดูจากงบประมาณผู้ว่า CEO

ส่วนงบประมาณตัวที่สาม คือดูจากงบปกติของหน่วยงานราชการต่าง ๆ

มีบางโครงการที่ชาวบ้านเสนอได้รับการสนับสนุนจากโครงการ SML 100 % เต็ม
เข้าใจว่าเสนอไปเท่าไรได้ทั้งหมด แต่บางอำเภอได้บางโครงการเท่านั้น

ท่านตั้งคำถามว่าทำไม เป็นคำถามที่น่าสนใจมาก

เราไม่ต้องการได้เงิน SML เราต้องการใช้กระบวนการตรงนี้เป็นตัวชี้วัดว่าโครงการ
นั้นเกิดจากความต้องการของชาวบ้านแค่ไหน

และอย่างที่เราอำเภอรายงานเมื่อสักครู่นี้ ก็สะท้อนว่าโครงการบางส่วนยังเกิดจาก
แกนนำเฉพาะผู้ที่ร่วมทำข้อเสนอ

เพราะฉะนั้นกระบวนการนี้ต้องกลับไปทบทวนให้เข้มข้นขึ้น เพราะถือว่าเราเริ่มงานมา
แล้วและก็น่าจะเป็นสิ่งที่เดินต่อไปข้างหน้า

ในทำนองเดียวกันในเรื่องการสร้างทางเลือกอาชีพ ทางเลือกของตลาด ทางเลือกของ
การผลิต หลังจากที่ชาวบ้านพอรู้แล้วว่าถ้าอยู่กับอาชีพเกษตร เจอค่าใช้จ่ายเพื่อการผลิตที่สูงและไป
เทียบกับรายได้ ซึ่งมีรายได้น้อย ก็ลองมองดูว่าการที่คนอยู่ในภาคเกษตรต้องลงทุนเพื่อการเกษตร
เยอะมากขนาดนี้ และมีรายได้ประมาณนี้ ส่วนต่างมันคือสักเท่าไร และเพียงพอต่อการที่จะทำ

ให้ชีวิตมีคุณภาพหรือไม่ ซึ่งเป็นโจทย์เดียวกับที่พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ตั้งเอาไว้ว่าถ้าการเกษตรยังอาศัยความไม่แน่นอนของดินฟ้าอากาศ การอยู่ในภาคเกษตรอาจจะเป็นคำตอบเพียงเฉพาะสำหรับความพอเพียงของปากท้องอาหารเพื่อการดำรงชีพ เพื่อลดค่าใช้จ่าย อาจจะไม่ใช้คำตอบสำหรับการเพิ่มรายได้

แต่การเพิ่มรายได้ต้องมองหาแนวทางอื่น ๆ

ส่วนช่องอื่น ๆ จะมาจากไหนต้องดูจากศักยภาพพื้นฐาน เพราะฉะนั้นจังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีการศึกษาเรื่องทุนในด้านทักษะ ทรัพยากรเอาไว้ที่จะเป็นประโยชน์มาก เมื่อมีผู้มาสอบถามว่าที่นี่มีใครทำอะไรเก่ง พวกนี้จะเป็นทุนของช่องทางที่จะไป ทางเลือกที่จะเป็นมีตัวอื่นใหม่ เช่นไปทางเกษตรก็ได้ แต่เป็นการเกษตรทางอุตสาหกรรมหรืออุตสาหกรรมทางการเกษตรที่ยกระดับขึ้นมาแล้วกระจายผลประโยชน์กลับสู่สมาชิกได้ เป็นต้น

ที่ไม่ใช่การเกษตรแบบ CP แต่เป็นการรวมกลุ่มของเกษตรกร

ประเด็นสุดท้าย คือการขยายหรือการทำงานต่อไปข้างหน้า ในส่วนของการนำเสนอที่จะนำเสนอต่อระดับนโยบาย ต่อเลขาธิการของนายกรัฐมนตรีตามเอกสารที่ได้ แต่มีเอกสารเพิ่มเติมคือเรื่องดิน

จึงนำเรียนท่านว่าเราดำเนินการใน 12 จังหวัดนำร่อง ว่ากระบวนการนี้ไปได้จริง ๆ ใช้เวลาประมาณไม่เกิน 8 เดือนและใช้เงินงบประมาณตกต่ำลงละไม่เกิน 140,000 บาท และเวลาจำนวน 8 เดือน

ขบวนนี้เดินได้ไม่ว่าผู้ว่าจะเก่งหรือไม่ เพราะมีทีมงานในจังหวัดเราเชื่อว่าไปได้ เราเห็นตัวเปรียบเทียบทั้ง 12 จังหวัด เพราะฉะนั้นน่าจะมีความเป็นไปได้ที่จะทำได้

ดังนั้นท่านจึงบอกว่าวันหลังให้มานำเรียนเกี่ยวกับรายละเอียดด้วย

อย่างไรก็ตามทาง ศตจ.ชาติ ที่ท่านพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ กลับเข้ามาเป็นประธาน คงจะมีการปรับการทำงานกระบวนการภายในอยู่ ก็คงจะมีระยะเวลาในการดำเนินการปรับ ประมาณ 3 - 4 เดือน

เพราะฉะนั้นยังไม่แน่ใจว่าถ้าเราจะรอตรงส่วนกลาง เพราะการดำเนินงานกำลังได้จังหวะในการขับเคลื่อนแต่ต้องมาหยุด และเริ่มใหม่และต้องมาเซ็นกันใหม่ก็เหนื่อย และคิดว่าสำหรับกาฬสินธุ์ ยิ่งชาวบ้านกำลังเรียกร้องแบบนี้ว่าอยากทำต่อเนื่อก็น่าจะทำต่อ ทำไปเลย

อย่างน้อยกระบวนการเรื่องการทบทวนข้อมูล เชื่อมโยงข้อมูลไปกับแผนงานโครงการเพื่อที่ว่าโครงการประมาณกันยายน 2549 ไปตั้งรอกเลยว่างบประมาณที่ควรจะมาตอบสนองไม่งบใดถึงบหนึ่งโยนไปให้ท่านปลัดจังหวัดช่วยดูงบประมาณของท่านผู้ว่าราชการจังหวัดด้วยว่าจะมาตอบสนองได้อย่างไร

รวมถึงกระบวนการของการที่จะขยายไปอีก 100 ตำบล ซึ่งได้พยายามเรียนถามท่านรองผู้ว่าฯ ซึ่งได้รับคำตอบว่าท่านเองก็อยากขยาย

วันก่อนก็คุยกับท่านผู้ว่าราชการจังหวัดที่ยโสธรก็อยากขยายเช่นกัน ซึ่งท่านก็เพิ่งย้ายมาใหม่เช่นกัน มาจากจังหวัดอุดรธานี แต่ท่านบอกว่าไม่มีคนทำให้ผม

และนี่คือข้อจำกัดจริง ๆ เพราะโครงการที่เราทำสิ่งหนึ่งที่ซ่อนอยู่ข้างในอาจจะมองไม่เห็น คือระบบบริหารงานแบบเป็นโครงการ มีการเซ็นสัญญามาจาก สกว. มายังเครือข่ายภาคประชาชนร่วมกับจังหวัด แล้วทำเป็นโครงการ และต้องมีแกนนำวงข้อต่อเชื่อมกับภาครัฐ เหมือนกับภาครัฐจะเป็นท่อใหญ่ แต่ภาคประชาชนเป็นท่อเล็กท่อน้อย ตัวข้อต่อทำหน้าที่เชื่อมต่อให้ท่อนใหญ่มากระจายลงมาข้างล่างนี้ ต้องมีระบบการบริหารโครงการ

และขอแนะนำว่าหากจะดำเนินการต่อขอให้ทำให้เป็นภาคีสามฝ่ายเหมือนเดิม อย่าให้เป็นภาครัฐไปครอบงำ ถ้าเป็นโครงการของภาคราชการเมื่อไหร่ภาคประชาชนจะค่อย ๆ ถอยออกไปและการดำเนินงานก็จะเสีย

ภาคประชาชนควรเป็นตัวดำเนินการและมีภาครัฐและภาควิชาการเป็นพี่เลี้ยงในการให้คำปรึกษาเหมือนที่เราเคยทำมา

ถ้าหากต้องการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยจะเข้ามาช่วยดูตอนขึ้นรูปโครงการด้วยก็ได้ใช้ประสบการณ์ตอนที่เรากำลังตั้งตั้งแต่ช่วงเดือนมีนาคมที่ผ่านมา

จึงขอฝากความเห็นไว้เรื่องการขยายงานและการปรับปรุงรวมทั้งในเรื่องของแนวทางการทำงานไว้เพียงเท่านี้

รองศาสตราจารย์ จันท์จรัส เรียวเดชะ (ผู้อำนวยการฝ่ายการเกษตร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย)

เมื่อสองปีที่ผ่านมา ฝ่ายเกษตรของ สกว. ได้มีโอกาสเสนอโครงการวิชาการสนับสนุนการวิจัยจาก ศตจ.ชาติ ไปดำเนินการในเรื่องโครงการเกษตรเกี่ยวกับอาชีพทางเลือกของภาคเกษตร ซึ่งเมื่อได้พยายามที่จะไปดำเนินการในพื้นที่ และได้ไปเจาะกลุ่มเกษตรกรที่จะร่วมงานให้ได้ โดยสรุปก็มีโครงการเกิดขึ้นจำนวน 7 โครงการ ตั้งแต่การปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ มีการเลี้ยงหมูม้า ปลา ดูก มีการปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ มีการปลูกผักปลอดสารพิษ ฯลฯ สิ่งทีพร้อมก็คือการที่พยายามจะเอาความรู้ที่เป็นศาสตร์ทางวิทยาศาสตร์ลงไปช่วยทำงานร่วมกับเกษตรกรในภาคการผลิตในพื้นที่ ซึ่งตรงนี้ได้ผลมากเลย ซึ่งพอได้ข้อมูลแล้วก็นำมาวิเคราะห์หาสาเหตุหลักหลายประการ เช่น องค์ความรู้ไม่มี หรือเกษตรกรเข้าไม่ถึงความรู้ ส่วนการที่จะนำกระบวนการทางด้านเกษตรอินทรีย์ไปดำเนินการวิเคราะห์เรื่องของการหาปัจจัยการผลิต ซึ่งค่อนข้างจะมีความเชื่อมั่นว่าถ้ามีการดำเนินการในพื้นที่จริงและการมีส่วนร่วมของเกษตรกร การทำเกษตรอินทรีย์จะประสบความสำเร็จ แต่ในเรื่องของ

การทำงานเกษตรต้องใช้มุมมองในทุก ๆ เรื่อง ถ้าต้องการทำเกษตรอินทรีย์สู่ตลาด อาจจะต้องมีการ
สังเคราะห์ด้วย

นายรุสนันท์ ไชยสิริ (นายอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ อดีตหัวหน้ากลุ่มงานปกครองจังหวัดกาฬสินธุ์)

มีคำถาม ถามว่า แผนชุมชนนี้เป็นเรื่องที่หน่วยงานราชการลงไปแก้ไขปัญหาให้ชุมชนใช้หรือไม่
อย่างไร เพราะแผนชุมชนในความเข้าใจของพี่น้องชาวเกษตรกรเข้าใจว่า เป็นการแก้ไขปัญหามา
ส่วนรวมก่อน เพราะนั่นคือความต้องการของส่วนรวม จึงเป็นเหตุให้จำนวนแผนงาน/โครงการที่เน้น
เรื่องโครงสร้างพื้นฐานมาเป็นอันดับหนึ่ง ดังนั้นจึงถือว่าเป็นก้าวแรกที่เป็นการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง
ของจังหวัดกาฬสินธุ์

นายสุพจน์ อาวาส ผู้แทนจากสำนักงานกองทุนหมู่บ้าน (สทบ.)

ขอเป็นกำลังใจกับทุกคนที่ทำงานในเรื่องนี้ เพราะว่าเป็นสิ่งที่ดี ในเอกสารที่สรุปมานี้
แต่ละกลุ่มอำเภอก็ทำได้ดี แต่ยังไม่ได้เห็นธงของศูนย์จังหวัดกาฬสินธุ์ว่าต่อไปจะทำต่อหรือไม่ และเอา
อะไรมาจัดเป็นลำดับก่อนหลัง เมื่อสักครู่มีท่านนายอำเภอหลายคนบอกว่าอยากจะทำต่อ และไม่รู้ว่าจะ
ทำต่อหรือไม่อย่างไร เพราะฉะนั้นเมื่อหลักกำลังร้อนต้องรีบตี เพราะฉะนั้นจึงเห็นความสำคัญมาก
ของแผนชุมชน แผนชุมชนเป็นสิ่งที่ทำให้ชาวบ้านกลับไปคิดถึงเรื่องความพอเพียง ความพอดี อยู่พอ
ดี และให้อยู่ได้ การพัฒนาที่ผ่านมาโดยดูจากกองทุนหมู่บ้านทั่วประเทศ เห็นว่าที่ผ่านมากลายเป็น
ทำให้สังคมล่มสลาย พอการพัฒนาเข้าไปทำให้ทุกคนอยากมี อยากเป็น อยากได้ แก่งแย่งชิงดี
ชิงเด่นกัน สุดท้ายเมื่ออยู่ไม่ได้ก็ทิ้งให้สังคมอยู่ในสภาพอ่อนแอ ณ วันนี้กลายเป็นสังคมที่พึ่งรัฐ
สวัสดิการ แต่ก็ยังดีที่มีพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงให้ดำเนินการเศรษฐกิจพอเพียง ดึงคุณค่าของสังคมไทย
กลับคืนมา ในรายงานของจังหวัดกาฬสินธุ์มีอะไรที่ดี ๆ อยู่มากมาย เพราะฉะนั้นสิ่งใดที่ดี ๆ ในตรงนี้
ผมอยากเป็นส่วนที่เติมเต็มที่ได้คุยกับเขตที่มาจากจังหวัดอุบลราชธานี บอกว่าข้อมูลที่ยากเห็นใน
หน้า 14 นี้มีรายละเอียดที่มากกว่านี้ จังหวัดอาจจะมีการประมวลอาจจะออกมาแค่นี้ บางส่วน
อาจจะไม่ชัดเจน ดูรายได้ รายจ่าย เมื่อสภาพออกมาเช่นนี้สังคมไม่น่าจะอยู่ได้ เข้าใจว่ามีทุนทาง
สังคมและทุนที่เป็นตัวเงินอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้ปรากฏในที่นี้ น่าจะเอามาแสดงไว้ด้วย หรือเอาข้อมูลมา
แสดงเป็นตารางไว้หน้าใดก็ได้ เพราะเรามั่นใจว่าเงินทุนที่หมุนเวียนอยู่ในระบบอื่น ๆ ที่เป็นทุนของภาค
รัฐ ภาคประชาชน มีมากมายมหาศาล เพราะถ้ามีตัวเลขเช่นนี้สังคมอยู่ลำบากแน่นอน เพราะฉะนั้น
ฝากไว้ว่าข้อมูลตรงนี้สำคัญมาก ซึ่งเราก็อยากเห็น แล้วที่สำคัญแทบจะทุกอำเภอเลยที่ตั้งตรงออกมา

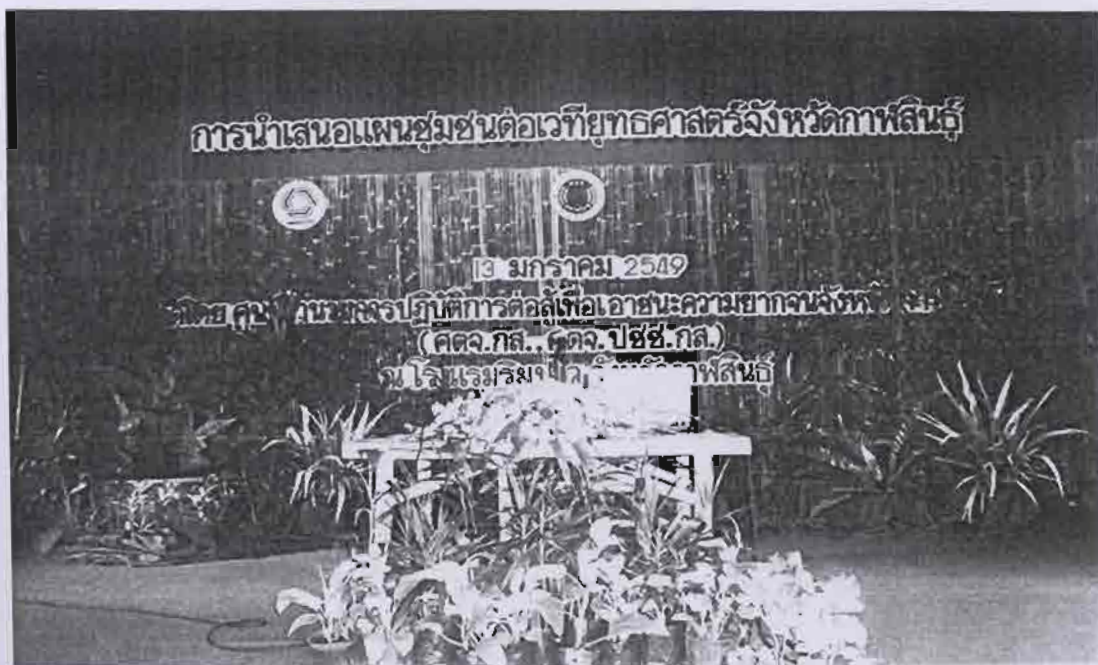
แล้วเห็นชัดเจนเลยว่าช่วงที่ทำแผนกับช่วงที่เอาแผนไปสู่การปฏิบัติเพื่อตั้งงบประมาณ ไม่สอดคล้องกัน ซึ่งตรงนี้เป็นบทเรียนที่ดีมาก เพราะเป็นผลกระทบที่แรงมาก ซึ่งทำให้ต้องไม่ติด

ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของ กทป. อยากขอรวบรวมอย่างนี้ว่า หลายคนพยายามมองว่าตรงนี้เป็นข้อที่ประชาชนพยายามแบกรับภาระ แต่ผมมองอีกมุมหนึ่งในแง่ของกลไกการพัฒนา จังหวัดกาฬสินธุ์ เงินกองทุนหมู่บ้านลงมา หนึ่งพันห้าร้อยกว่าล้านบาท ถ้าอาศัยกลไกที่ดี การทำความเข้าใจหรือการขับเคลื่อนสามารถทำได้ดี เงินก้อนนี้ก็สามารถแบ่งเบาภาระเงินของภาครัฐบาลหรืองบประมาณของจังหวัด ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ที่เข้าไปจุนเจือและผ่อนคลายนัดเงินภายในตลาดในมือของชนกาฬสินธุ์ ทำอย่างไรยากให้เหมือนในอดีตเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย เป็นสังคมคอมมิวนิสต์ ที่รัฐบาลเห็นว่าควรพัฒนาก็คัดถนนเข้าไป แล้วนำทรัพยากรของเขามาหมด ตอนนี้อย่างหนึ่งชาวบ้านต้องแบมือขอแต่พอเขาสำนึกได้สำนึกดีก็ทำกัน อยากให้แปลงตรงนี้เป็นทุนที่ดี

จากหลายที่ที่ไป เช่นที่ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง นายอำเภอร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความคิดที่ลึกซึ้งมาก คือตั้งกองทุนร่วมกับชาวบ้านให้ชาวบ้านทุกกลุ่มนำเงินมารวมกันเพื่อตั้งเป็นโรงงานผลิตน้ำดื่ม ลดการซื้อน้ำจากบริษัทข้างนอกที่เอามาขาย มูลค่า สิบกว่าล้านบาทต่อปี ทำให้มีเงินหมุนเวียนในชุมชน ในหมู่บ้าน แรงงานก็เกิดภายในหมู่บ้าน เพราะฉะนั้นอยากฝากว่า บางทีพยายามแปลงต่อกองทุนหมู่บ้าน ต้องเรียนต่อผู้แทนหมู่บ้านหรือแกนนำหมู่บ้านว่าอย่ามองว่าเงินกองทุนหมู่บ้านกลายเป็นหนี้สินที่ทุกคนต้องไปแบกภาระ แต่พยายามมองในแง่หนึ่งหรืออีกมุมหนึ่ง ว่าเป็นต้นทุน เป็นสินทรัพย์ประเภทหนึ่งที่สามารถแปรรูปได้ แล้วนำไปสู่ความอยู่ดีกินดีของชาวบ้าน และก็ยอมรับว่าเงินกองทุนหมู่บ้านนำไปสู่ความแตกแยกของหมู่บ้านได้เช่นกัน เราหวังว่าเงินจะเป็นกลไกพัฒนาช่วยผนวกเข้าไปกับองค์กรอื่น ๆ แต่บางชุมชนกลับกลายเป็นการใช้เงินเพื่อเอาไปเป็นเครื่องมือทางการเมืองของกลุ่มบุคคลบางประเภททุกระดับ ตั้งแต่ระดับผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต. ไปจนถึงระดับบุคคลที่อยู่ในสภาสูงและสภาต่ำ เพราะฉะนั้นก็ฝากตรงนี้ด้วย อยากดึงคุณค่าเหล่านี้มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การที่เงินกองทุนหมู่บ้านในบางจุดในบางพื้นที่นำไปสู่ความแตกตัวของมิติทางสังคมนี้ ก็ขอให้ช่วยกันแก้ไขมีอะไรก็พูดคุยกัน เพราะฉะนั้นขอฝากว่าขณะนี้เรากำลังเอาแผนชุมชนเข้าไปนั่งคุยกับชาวบ้าน กับประธานกองทุน กับอนุอำเภอ เครือข่ายอำเภอ เครือข่ายจังหวัด เพื่อให้กองทุนหมู่บ้าน เข้าไปในกิจการของแผนชุมชน นำไปสู่การหารายได้ การพึ่งตนเอง และการจัดสวัสดิการเพื่อกลุ่ม ณ วันนี้ ร้อยละ 20 จากกำไรสุทธิของกองทุนหมู่บ้านที่ได้มาเป็นเงินประมาณ หนึ่งพันห้าร้อยล้านบาท กลับไปสู่การเป็นสวัสดิการให้แก่คนชรา ทุนการศึกษา และค่ารักษาพยาบาล และได้ถูกบรรจุเข้าไปไว้ในแผนการบริหารเงินของชุมชนหลาย ๆ ชุมชนในพื้นที่บางจังหวัด บางอำเภอ ถ้ามีโอกาสอย่างจังหวัดกาฬสินธุ์ อยากให้ดึงกองทุนหมู่บ้านเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมของชุมชนหรือเป็นส่วนหนึ่งของแผนชุมชน เพื่อจะได้เป็นทุนสำรอง

ทุนหนึ่ง เพื่อใช้ในยามที่จำเป็น สามารถเอาตรงนี้มาใช้ประโยชน์ในการสร้างงาน สร้างอาชีพ
สร้างรายได้ ได้

ภาพประกอบการดำเนินงานนำเสนอแผนชุมชน
ต่อเวทียุทธศาสตร์จังหวัดกาฬสินธุ์

เวทีการนำเสนอแผนชุมชนต่อเวทียุทธศาสตร์จังหวัดกาฬสินธุ์
วันที่ 13 มกราคม 2549 ณ ห้องทศพร โรงแรมริมปาว อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ภาพการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับแผนชุมชน
ในการนำเสนอแผนชุมชนต่อเวทียุทธศาสตร์จังหวัดกาฬสินธุ์
วันที่ 13 มกราคม 2549 ณ ห้องทศพร โรงแรมริมปาว อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์